

Jɔjɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔjɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔjɔ Kéel mə Yésus-Krîst. Matiyô nyɛ nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédúlé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágə byé. Nyə á bul cilə shú nə Oyúden bwə mpúg nə Yésus wə jí Cí Zembî nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ ija məwúm mətón.

Jɔjɔ Kéel mə Matiyô jí nə jé ñkúmba sâ nə nyə á sɛɛng fwámé məma kəw lú minjígúlá mí Yésus tɛɛn icé í kaand itón:

- (1) Kaand nyə á lás mbán dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jéllá nə bwánd Faan mə Zembî né (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúlá myâ váál bwə jéllá nə jaaw búúd Faan mə Zembî dɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zanbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan mə Zembî yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyɔɛhú í jéllá nə bə Faan mə Zembî dɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jéllá nə jí mpwándád nə Faan mə Zembî í bá ntɔ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyádí Jɔjɔ Kéel dí nə Yésus jí Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá nə buud bwə nyíg Faan dɔɔng dí, bwə bég nə icug í ngə kala minjígúlá.

Impáámbá í Yésus
(Luk 3.23-38)

¹ Sǎ má zǎ tǒplǎ impáámbá í Yésus-Kríst, mbyél má *Dávid, mbyél má *Aburaham.

² Aburaham nyǎ a byâ *Izaag. Izaag mú byâ *Yákwab. Yákwab mú byâ Yúda bǎnǎŋ omínyǎŋǎ bǎ. ³ Yúda mú byâ Fares bá Zára, nyǎŋǎ wǎŋ wǎ Tamar. Fares mú byâ Esrom. Esrom byâ Aram. ⁴ Aram byâ Aminadab. Aminadab byâ Naáson. Naáson byâ Salamon. ⁵ Salamon bá Ráhab bwé mú byâ Bowaz. Bowaz bá Rut bwé mú byâ Obéd. Obéd mú byâ Yése, ⁶ Yése ka byâ Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsé má Uri bwé mú byâ Sálumun. ⁷ Sálumun mú byâ Robwam. Robwam byâ Abiya. Abiya byâ Azaf. ⁸ Azaf byâ Zhwozafat. Zhwozafat byâ Zhworam. Zhworam byâ Oziyas. ⁹ Oziyas byâ Yótam. Yótam byâ Akwaz. Akwaz byâ Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byâ Manase. Manase byâ Amon. Amon byâ Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músǎ byâ Zhekoniyas bǎnǎŋ omínyǎŋǎ bǎ. Ja jǎŋǎ wǎ buud ó *Izǎrǎyél bwé á kǎ mǎkwám mí dǎómb dí *Babilǎn yí.

¹² Nûŋ Babilǎn, Zhekoniyas músǎ byâ Salátiyél. Salátiyél mú byâ Zorobábel. ¹³ Zorobábel byâ Abyûd. Abyûd byâ Eliyakim. Eliyakim byâ Azor. ¹⁴ Azor byâ Sadog. Sadog byâ Ashim. Ashim byâ Eliyud. ¹⁵ Eliyud byâ Elyazar. Elyazar byâ Mátan.

1:1 Rom 1.3-4; 2Tm 2.8; Mat 20.30-31 **1:2** Mǎt 21.2-3; 25.26; 29.32-30.24 **1:3** Mǎt 38.29-30; Rut 4.18-22 **1:5** Ráhab: Zho 2.1-24 Rut bá Bowaz: Rut 1-4 **1:6** 2Sa 11-12 **1:7** 2Ib 11.1-13.22
1:8 2Ib 13.23-21.20; 26.1 **1:9** 1Ib 26.1-28.27 **1:10** 2Ib 29.1-33.25 **1:11** 2Ib 34.1-36.21

Mátan byâ Yákwab. ¹⁶ Yákwab byâ Yóseb, ηgwúm má Mariya. Mariya wɔɔηgû wá nyə a byâ Yésus, bwé du jôw ná Krîst, Cɔgye buud Zembî nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntó ikala í búúd í á byêl wûm nə inɔ̂, téédúlə wá Aburaham kə jé wá Dávid. Í á bə wûm nə inɔ̂ wúlə wá Dávid kə jé ja buud ó Izurəyêl bwá á kə míkwám mí dóómb dí Babilon yí. Bíl wûm nə inɔ̂ í á nyingə byêl tééd ja bwá á kə míkwám dí yí kə jé wá Krîst.

Byélé má Yésus-Krîst

¹⁸ Byélé má Yésus-Krîst í á bə ntága: Nyɔɔηgú yé Mariya bá Yóseb bwá á bə nə cɛɛlá bâ. Nji bwá kú fwo mpúya, Mariya mú ηwa bum nə ηkul má Nkɛ̂ηkɛ̂ Shíshim. ¹⁹ Yóseb nye mú téduga ná a wény cɛɛlá bâ wɔɔηgû. Nji nda nyə á bə tútəlí muud ná nyə á cɛɛl béégya nə Mariya shwoó, kú wá nyə shwôn. ²⁰ A ηgá téduga ntó, *éηgales má Yawé mú zə lésha nə nyə ntáméd ná: «Yé Yóseb Mwân má *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcé mwán jí nyə mwɔ̂ dí éne ηgə zhu wá Nkɛ̂ηkɛ̂ Shíshim. ²¹ A bá byâ mwámudûm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcé nyə wá má bá cug kúl búúd jé nə *misám.»* ²² Sólúgú ni wêsh í á bwəma nə ciyá Zembî nyə á bwey ci mpu má *múúd micúndə yé dí yí, ná:

²³ Sás lá mudá njúl ná ncwíyê í bá ηwa bum, í mú byâ mwámudûm.

Bwé bá du jôw nyə ná Imanuwêl.

Jíná dɔɔηg í kə ná Zembî jisə sádí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éηgales má Yawé nyə ámcə ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya,

1:16 Luk 1.27 **1:18** Luk 1.35 **1:21** Sôm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12 * **1:21** Kál lá Oyúden dí, jíná lá Yésus í kə ná Cɔgye buud. **1:23** Iza 7.14

²⁵ nji bá bwá kú σεηγγα, kə jé ja Mariya má byâ mwámudûm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwân wəəηg ná Yésus.

2

Ompuye ó isâ bwá ká gúmál Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ηgwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ηgá jwú nə ləəm. Ja Yésus má shîn byêl yí, bóól búúd bwá á zhu ηγεε kóómb jwôw í də cúwo yí, zə jé Yurúsəlem. Buud bəəηgá bwá á bə məma ómpuye ó isâ, bwá á də bigas wəacén-cení. ² Bwá á ka ηgə jî ná: «Njwú *Oyúden ηgá kúnəw byêl yé, jí ηgow? Sə á dág acén-cení yé kóómb jwôw í də cúwo yí. Sə má ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lāη ni í á ka zə tî Njwú-buud Herod məkuú shí, bə́nəη buud wā Yurúsəlem bēsh. ⁴ Ntó a mú jôw mílúluú myā ofada nə *Oyíguli ó máceξ wā kúl búúd *Izəryêl. A mú jî bwo ná bwá jáawug nyə kúl í á bə ná *Kríst mə bá byêl yí. ⁵ Bwá nə né ná: «Betulehem, ηgwála á Yudéa.» Sâ jəəηgá wá *múúd micúndá nyə á cilə yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ηgwála á Yudéa,
Wo kú dág ná wo wə má búl cwáágəwo míηgwála
myā Yudéa myêsh dî,
nəcé wúl mbyágá wô í bá bə cî ánúnî.
Nyə wə má bá wîl kúl búúd jām Izəryêl.

⁷ Ntó Herod mú jôw ómpuye ó isâ óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-cení wəəηgá nyə á tééd nyínúlə jəη dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagâ. Bi kág mpu wámbələ kúl

Mwân wəɔŋg jíśá yí. Bí má ká kwey nyə, bi músə zə jaaw mə, mə bâg námə kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwə mə shîn gwágalə njwú-buud yí, bwə mú kyey. Bwə mú kwo dúg ácén-cení bwə á fwo dúg kóómb jwôw í də cúwo yé, a ŋgə kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwân nyə á bə yí, a mú shigula cínŋg gwôw. ¹⁰ Ja bwə mə dúg ntó yí, bwə mú bul shwas. ¹¹ Bwə mú nyíi njów, dúg mwân bá nyəŋgú yé Maríya. Bwə mú kúd mámpwoombú shí, yə mwân gúmá. Ná ndéé bwə mú juw íwólə byán, ŋwa ísâ í gúmá bwə á zə nə ndî yí, cwámbulə nyə. Ísâ byəŋg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mîr.

¹² Ná ndéé, Zembî mú kéwuli bwo ntáməd ná bwə kú ná kwo kə wə Herod. Ntó bwə mú kyey zhí shúsúd, nyíŋgólə kə bwədí.

Bwə kə shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó ísâ bwə mə shîn kyey yí, *éŋgəles mə Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntáməd. Nyə ná: «Wólúg, wo ŋwág Mwân bá nyəŋgú, wo wúg nə bwo wa, bi kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sɔ ná a gwú mwân. Bí é kə ji nûŋ, kə wóós ja má bá ci ná bi nyíŋgəg zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wól, ŋwa Mwân bá nyəŋgú námə búlú níid, bwə mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwə á ji wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sólúgú ni wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wə *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jôw Mwân wáam, ná a wúg shí á Igípten.»

¹⁶ Ja Herod mə dúg ná ompuye ó ísâ bwə mə shiig nyə yí, a mú jág gwág bôw. A mú kənd buud bé Betulehem nə mánd mâ kúnə-kúnə, ná bwə kəg gwú bwábudúm bēsh, tééd ikény kə jé bəŋg wā mimbū

mímbá. Nyə a féesh ntó bɛ́ɛlə baan ómpuye ó ísâ bwé á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremî nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwé á gwág oŋkwiimbyê ηgwála á Rama nə məyê nə mimbúgú mí áyíyáág.

Rashel nyə á ηgə jii bwân bé,

a ηgə ban ná muud kú cweel nyə mpimbə,

nəcə bwân bwé cúgé ná.

¹⁹ Mprésə shwiy mə Herod, Yóseb njúl ná shí á Igípten, éngəles mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntámád.

²⁰ Nyə nə né ná: «Tówúg! Nwanηg Mwân bá nyəəηgú, wo nyíngəg nə bwo, kə shí á *Izərayél, nəcə buud bwé á ηgə cɛel gwú Mwân wá, bwé mə shîn yə.»

²¹ Yóseb mú t̄w, ηwa Mwân bá nyəəηgú, a mú nyíngə nə bwo, kə shí á Izərayél. ²² Nji a mú gwág ná Mwân mə Herod bwé á də j̄w nə Arkeláwos yé wə mə shúgula nə icí yâ Yudéa. A mú fúndə k̄lə wu. Zembî nyə á zə kéwəli nyə ntámád, a mú kə shí á Galilé, ²³ kə ji ηgwála á Nazarêt. Í á s̄y ntó shú ná bwé b̄ag də j̄w nyə ná: «Muud á Nazarêt». Ntó, sâ búúd ó micúndá bwé á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wóós shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ηgə cúndə ná:

² «Céndúgá mitádúgá nəcə Faan á gwów mú kúnə-kúnə.»

³ Muud micúndé Izayí nyə á shí bwey jaaw lân̄ má Yuánes ni ná:
Muud ngə cúndə shí a shwéeshád,
a ngə ci ná: «Kwambə̀lə̀gá zhíí má Cwámba,
bí sá íkwū̄n byé ná səndô̄n.»

⁴ Káándé Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mím̄ȳq̄ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurúsəlem nə bə̄ng wá shí á Yudéa tə̄ bə̄ng wá fuundú ngw̄q̄ Zhurdê bēsh bwá á də kə nyádí, ⁶ kə də magulə *mísám tām buud, Yuánes músə ka də duu bwo ngw̄q̄ Zhurdê.

⁷ Ná ndεé, nə *Ofarizyē̄n nə *Osadwisyēn bwá á də zə nkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dúg ntó ná, nyə á ka nkáánd nə bwo ná: «Yé iyə̀ləkag íga! Bì má bále fúndə mpimbə Zembî má bá lwóya yí? Zó amə kéwəli bí éne? ⁸ Wúmagá fwámé mpúmá*, í lwágúlə ná bí má cénd mítédúgá yí. ⁹ Kúgá bə̄ nji dúlə téduga ná: “Sá bān sá bí mpwə̄n buud má *Abraham” nəcé mə mpú jaaw bí ná Zembî ji nə nkul shw̄q̄la mákwóógá mága, sá mwo bwān ó Abraham. ¹⁰ Mpugá ná zū̄n í wál zə sámb míkq̄lə mí ílí máshugəd. Bwá é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwá kəl gwo kudad. ¹¹ Mεε mə ngə duu bí nə məjúwó shú lwólə ná bí má cénd mítédúgá. Nji ngwól múúd ngə zə mə mpəsə. A ji nə mpífə c̄q̄ mə. Mə ampíyáyé ná mə yílúg nyə məngwub mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkē̄nkē̄ Shíshim nə

3:3 Iza 40.3 **3:4** 2Oj 1.8 **3:7** iyə̀ləkag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembî má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * **3:8** Mpumá nyə̄ng wə̄ misólúgá. **3:9** Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 **3:10** 7.19 **3:11** Luk 3.16

kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béeḡ búúd nda bwé dɛ fyaf ηkwáándé ná. A ηwa fwámé mpúmá nyé wá ηkundád; a yíl ílwáásá, shwu kuda jí kú bwelɛ jí mə yííd.»

Nduwán má Yésus
(*Mak 1.9-11; Luk 3.21-22*)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilê, kə ηḡwəḡ Zhurdê wə Yuánes shú ná Yuánes dúúḡ nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wə dúúḡ mə, kú bə ná mə wə dúúḡ wo.» ¹⁵ Yésus mú bɛsa ná: «Maguləḡ ná í yídag bə nda má ηḡé ci ná, nəcé í jəla ná sâ jêsh í síyúḡ nda Zembî má céel ná.» Yuánes músə magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shîn duu Yésus yí, Yésus ηḡé ná wú májúwó dɛ, jəŋ í mú bəŋ. A mú dúḡ Shíshim má Zembî í ηḡé shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlád. ¹⁷ Nómá wəla dɔɔηḡá, kál í mú cúwo jəŋɛd, í ηḡé ci ná: «Mwân waamə alâm wə éga. Nyádí wə lâm wâm wêsh wúsə yé.»

4

Sátan mə bwówúl Yésus
(*Mak 1.12-13; Luk 4.1-13*)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád ná Njwú məjamb kəḡ bwówulə nyə. ² Yésus mú ci ídâw wu tâŋ mwôw məwûm mənê, nə mwásə nə bulû. A mú ka ḡwág zha. ³ Mása məbwəbúlán mú zə wóós nyédí. Nyə nə né ná: «ηkí wo jí *Mwân má Zembî, ciḡ nə

3:12 Zhe 13.24; Mat 13.30 **3:15** 5.17; 28.19 **3:16** Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mis 7.56; Mbá 4.1; 19.11 **3:17** Iza 42.1; Sôm 2.7; Mat 12.18; 17.5 **4:1** Heb 2.18; 4.15 **4:2** MmN 34.28; Mat 6.16-17

mækwóógá mága ná má nyéég idâw.» ⁴ Yésus mú yidá bęsa nę nyę ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Muud cugé nę ñkul cugę ñji nę idâw. Nji muud má cugę nę ciyá jêsh í wú mpu má Zembî dí yí.»

⁵ Njwû męjamb mú kę nę nyę ñgwála má Zembî. A mú kę tâl nyę zhwááñgê *Mpáánzọ Zembî dí gwôw. ⁶ Nyę nę né ná: «Ñkí wo jì Mwân má Zembî, bídúg nyúul, kę kud shí. Nęcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Zembî mę bá lésha nę *wáéñgales bé shú dwô. Bwá é ñkêny wo mábwád shú ná kuú wô í nda bwíim bęagá.»

⁷ Yésus mú bęsa nę né ná: «Jí námá cilyá ná: “Wo ajáláyé nę bwówulę Zembî woó Yawé.”»

⁸ Njwû męjamb mú nyiñgę ñwa nyę, kę nę nyę wúl męma mbúnj dí gwôw. A mú lwágulę nyę męfaan męsh mâ shí nę gúmá ján. ⁹ Nyę nę né ná: «Ñkí wo kúd mpwoombú shí wa mádí míshúd, yę mę gúmá, mę yę wo isâ íni byêsh.» ¹⁰ Yésus mú bęsa nę nyę ná: «*Sátan, wúg mę míshúd! Jí námá cilyá ná: Dęgá kúd mpwoombú shí ñji wó Zembî woó Yawé. Nji nyę wó wó dúg yę gúmá yé.»

¹¹ Ja Njwû męjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Wáéñgales bwá mú wóós, bwá mú ka zę sęy nę Yésus.

Matéédulé má ísey má Yésus

(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Ja Yésus nyę a gwág ná bwá má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyę á kę shí á Galilê. ¹³ Nji nyę a shígé ná kwo kę ñgwála á Nazarêt. Nyę á yida

kə ji ηgwéla á Kapernawûm wúsə mâη dí koogú, mpwəmə məshí mâ Zabulon nə Neftali yí. ¹⁴ Yésus nyə á kə ji nûη shú ná iciyá í Izayí *muud micúndá í bwəmag. Izayí nyə á ci nə:

¹⁵ Məshí mâ Zabulon nə Neftali, məwηg mí ηgeé mâη dí má, məsə námə fuundú ηgwəqə Zhurdə má, kósmb Galilê íkûl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó məshí məwηgə, bwə á də ji yídúgád.

Bwə mə dúg mənkenya!

Bwə á də cugə shwagə shwiy dí.

Mənkenya mə mə kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyə á shîn jé Galilê yí, nyə a tééd ηgələ cúndə ná: «Céndúgá mitédúgá nəcé Faan á gwów í mú kúnə-kúnə.»

*Yésus má jêw oshweye ó oshû ónê
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Dúl jwêw, Yésus ηgə kyey ncindyə mâη mâ Galilê, nyə a dúg omínyəηú óbá, Shímun, bwə də jêw ná Pyêr yé, bá mínyəηú yé André bwə ηgə wusə wód májúwód. Bwə á də julə oshú nə məwód. ¹⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá ná bí dúg julə búud.» ²⁰ Námə cé nə cé, bwə mú lúgə məwód, bə nyə. ²¹ Bwə mú cə kə shwóg. Yésus mú nyingə dúg bósł omínyəηú óbá, Yuánes bá Zhák, bwán ó Zhébedé. Bánəη sósηgú wáη bwə á bə byósłúd, bwə ηgə kwambulə məwód máη. Yésus mú jêw bwo. ²² Cé nə cé, bwə mú lúgə byósł dán, nə sósηgú wáη, bə nyə.

*Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)*

²³ Nó ndéé Yésus nyə á ngə kyey shí á Galilê nyêsh, a ngə jííḡuli buud *mámpáánzə má mínjííḡulá má *Oyúden dí, a ngə cúndə Jǝjǝ Kéél á Faan má Zembî, a ngə námə lwag buud məbwas mímbíí myêsh, tɔ ijâm. ²⁴ Lâḡ yé í á jwǝ shí á Sirî nyêsh. Buud bwé mú zə nyə nə mimbâł myêsh, buud bwé á bə nə məváál má məbwas mēsh nə məváál má ófimâl mēsh, tɔ mimbúbwúḡú, tɔ wəáfudə ibwúḡ, tɔ bɔɔḡḡ bwé á ngə lwáf nə məjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwé mú ka zə bɛ Yésus áncuncuma, bóól bwé ngə wú shí á Galilê, bóólúḡá shí á Dekapwôł. Bóólúḡá bwé mú wú Yurúsəlem nə shí á Yudéa, nə nyɔḡḡ shí nyísə ngwǝǝ Zhurdɛ faḡwíny yí.

5

*Fwámé mpwogé
(Luk 6.20-23)*

¹ Ja Yésus má dǝḡ áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbúbmbúḡéd, kə ji shí. *Ompwíín bé bwé mú shísh nyédí.

² A mú tééd jííḡulíłə ntúga:

³ Buud bwé ngə mpu ná

*mishíshim myáḡ mísə nə məbúwa wə Zembî wá,
bwé má jəla,

nəcə bwé wə búšə búúd wâ Faan á gwôw.

⁴ Buud bí nə məcɛy mílámúd wá, bwé má jəla,
nəcə Zembî mə bá cweel bwo milâm.

5 Buud bwé ádé *búgula mən̄kul mán̄ wá, bwé má jəla,

nəcé bwé bá lúg nə shí ga.

6 Buud bwé ηgé gwág cug á tətəlí zha nə yēsh wá, bwé má jəla,

nəcé bwé bá jílə.

7 Buud bwé ηgé gwág búúd ηkún̄kwón̄jələ wá, bwé má jəla,

nəcé Zembî mə bá námə gwág bwo ηkún̄kwón̄jələ.

8 Buud bí nə mílām fúbán wá, bwé má jəla,

nəcé bwé wə bwé bá dúg Zembî.

9 Buud bwé də sá nə buud bwé cágəg nə shεε wá, bwé má jəla,

nəcé bwé bá jôw bwo ná «Bwân ó Zembî».

10 Buud bwé ηgé bwəma nə cúwálí nəcé otətəlí ó Zembî wá, bwé má jəla,

nəcé bwé wə búšə búúd wá Faan á gwôw.

11 «Ja buud bwé lwíy bî, bwé lwágulə bî cúwálí, bwé lás nə bí ílís-lís nəcé mə yí, bí má jəla.

12 Gwágúgá məshusəg, bí kəos, nə bí mə bá kə bə nə məma myéna gwôw.

Nəcé ntáni námə wə bwé á sá nə *buud ɔ mícúndə bwé á téeđ zə nə bí wá; bwé á lwágulə bwo cúwálí.»

Kaanó ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

13 «Bí bí nə buud námə nda ca dúśə nə idəw ná. Nkí ca í cwál, ye bí nə ηkul kwo sá nə í gwámúg?»

5:5 Sôm 37.11 5:7 18.33; Zhk 2.13 5:8 Sôm 24.3-5 5:9
 Heb 12.14 5:10 1Pr 3.14 5:11 10.22; Luk 6.22 5:12 2Ib
 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mis 7.52; Heb 11.32-38; Zhk 5.10 5:13
 Mak 9.50

Mbô, í cúgé nə ɲkul nyingə sêy. Bwə yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaaná mǎɲkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

¹⁴ «Bi bí mǎɲkenya shú búúd ó shí ga. Nɲwǎla wúsə mbúbúɲ dí gwów yí, í cúgé nə ɲkul bæ kú nyîn. ¹⁵ Mbií ɲgwúd nə lámɓa, ja bwə dɛ jida dwo yí, bwə ádé kúd dwo mpííd. Bwə yida dɛ tâl dwo cé lámɓa dí, í ɲgé faan, buud ɔ ɲjów bēsh bwə dúg mǎɲkenya. ¹⁶ Ntó, mǎɲkenya mún má jǎlá nə nyîn búúd dɛ. Bwə dúgúg jɔjɔ mǐsólúgá mín, bwə mú ságusə Sólɲgá wún jí gwów yé.

Mǎcɛɛ má Zembî

¹⁷ «Bi kú ɲgə tǎduga ná mə má zə nyaal Mǎcɛɛ má Moyíz nə minjǐgúlá mí *búúd ɔ mícúndá. Mə azóyé nyaal myo, mə á yida zə sá ná mí bwámag. ¹⁸ Bábálé má jaaw bí ná, té wēsh gwôw nə shí í ɲgé ná bæ yí, tɔɔ kanǵá ɲgwúd á *mbwoomb mǎcɛɛ ɲkí cúcwán í ábúlé bwɛɛ wû, kə jé jwów byēsh í bá fwo bwəma yí. ¹⁹ Ntó wə jí ná, múúd mə ká mpyēny cáɛɛ ɲgwúd, ɲkí ná á julə búúd ná bwə sáág ntó, muud wɔɔɲgú mə bá bul bæ bíbíyá Faan á gwówúd. Nji muud mə bá bɛ mǎcɛɛ, a julə búúd nə bwə sáág ntó yé, a bá bæ fwámé múúd Faan á gwówúd. ²⁰ Má mpú jaaw bí ná Zembî ji nə ɲkul magulə múúd Faan déd nji muud tǎtǎlí yé mə cɔ nyɔɔɲg á *Ofarizyēɲ nə *Oyíguli ó mǎcɛɛ yé.»

Sâ í dúgyá nə milámusa yí

(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

21 «Bi a shí gwág ná bwé á ci nə odá ná: “Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú múúd, bwé tâl nyə kəɔdud.” 22 Nji məε má ci nə bí ná múúd mə ká gwág mpimbə nə mínyəŋê yé, a tŏw námá kəɔdud. Múúd mə ká lwíy mínyəŋê yé, bwé kə nə né *Mpáánzá milású á Zembî. Múúd mə ká jŏw mínyəŋê yé ná mpúfú, á jəlá nə kə *Gehên kuda á kandugəd. 23 Í ká wóós ná wo ηgə kə *alatâr dí ná wo kə yé Zembî gúl sâ, wo ka téduga ná ηgwól mínyəŋê woó ηgə gwág wo mpimbə, 24 lúgág sâ jəŋgú na kúnə-kúnə nə alatâr, wo tééd fwo kə kwambulə nə mínyəŋê woó. Cínəŋgú, wo mú ka tεem zə yé Zembî sá wó yé nyə yí.

25 «ŋkí wo má byaagulə nə ηgwól múúd ná ndeé á cεel kə nə wo mpáánzá milású, lεεlug kwambulə nə né té bí bí ná zhúɔd ηgólə kə yí. Nəcə nyə a bá kənd wo wə sémbye milású, sémbye milású mú kənd wo wə fulish, fulish kə wá wo mímbwugud. 26 Bábálé má jaaw wo ná, wo cugé nə ηkul wú mímbwug myəŋgúd, té wêsh wo afwóyé shîn jəna tâŋ nyêsh, fáda ηgwúd kú lúg yí.»

Nyá minəmb

(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

27 «Bi a shí gwág ná bwé á ci nə: “Muud kú sá minəmb.” 28 Nji má jaaw bí ná múdúm mə ká dúg múdá ηkán mədúgya mâ wímbulə nyə, a mə bwey sá minəmb nə mudá wəŋg nyédí lámúd. 29 Nə ndeé, í ká bə ná júš dwô á mənchwûm í dε sá nə wo sáág *sám, túg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg.

5:21 MmN 20.13; Ləv 24.17

5:22 1Yn 3.15

5:24 6.14-15

5:25 Luk 12.58-59

5:26 18.34

5:27 MmN 20.14

5:28

Zhb 31.1; 2Pr 2.14

5:29 18.8-9; Mak 9.43-47

Nəcə í bul jəla nə wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ nə bwə wúsəg nyúul nywô ncindî kuda á kandugəd. ³⁰ Ntó ŋkí mbwə wô á mənɔwûm í dɔ sá nə wo sáág sám, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ nə nyúul nywô ncindî í kág kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bâ

(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ «Gúl ciyá jí námə nə: “Ŋkí mudûm mə cɛɛl yíl mudá yé bâ, á jəlá nə yə mudá wəɔŋgâ fəb lá məgwú mə bâ.” ³² Nji məɛ mə jaaw bí nə, muud yêsh mə yíl múdá yé báád, mudá kú fwo sá mínəmb yé, mudá wəɔŋg mə ká kə dúl báád í, ŋgwúm yé wə mə cínɔdɔl nyə nə a sáág mínəmb. Múúd mə ká bá múdá bwə ámə yíl bâ yé, muud wəɔŋg mə sá námə mínəmb.»

Nyá məŋkaanə

³³ «Bi a shí námə gwág nə bwə á ci nə odá nə: “Wó ká keen Zembî gúl sâ dí, ság sâ jəɔŋgâ kú bíd.” ³⁴ Nji məɛ mə jaaw bí nə bi kú ná dɔ keen tɔɔ sâ. Bi kú keen jɔŋ lɔ gwôw nəcé dúsə *caŋgə mə Zembî. ³⁵ Bi kú keen shí nəcé cínəŋg wə á dɔ tâl məkuú yé. Bi kú keen Yurúsələm nəcé jísə dánd mə Zembî, Njwú-buud ánúnî. ³⁶ Wó kú keen lúú wô, nəcé wo cúgé nə ŋkul shwəpɔla tɔɔ ntand shilú ŋgwúd nə í fúməg ŋkí nə í yíndəg. ³⁷ Ntó jí nə wó ká ci nə wo sá gúl sâ, cíg nji nə: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci nə wo asáyé gúl sâ, cíg nji nə: “Mbô, mə asáyé”. Ciyá jêsh wó kwádɔlə na gwów yí, í zhu wə Mbəwúlú múúd.»

5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak 10.3-4 **5:32** 19.9; Mak 10.11-12;
 1Kr 7.10-11 **5:33** 23.16-22; Zhk 5.12 **5:33** Ləv 19.12; Ilɔ 30.3
5:34 Iza 66.1; Mis 7.49 **5:35** Sôm 48.3 **5:37** 2Kr 1.17-19

Muud nda d# bweel

³⁸ «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. ³⁹ Nji mɛɛ má ci ná, muud kú kə nə lal líú wé sɔ́l məbɔw. Nkí muud mə nyífé wo bóónz mbán á mənɔwúmúɔ, yág námá nyə wúl mbán. ⁴⁰ Nkí muud mə ké nə wo njów mílɛsú ná a mánda wo nə wáma gwô á cwû, bíɔg a kág námá nə kúúɔ. ⁴¹ Múúɔ mə ká zə nə mpêl zə yímbəli wo ná wo ŋkényág nyə mbag, cé kílomáda ŋgwúɔ, wɛɛ kaág nə nyə okílomáda óbá. ⁴² Múúɔ mə ká gwáamb wo sâ, yág nya; nyɔɔŋ mə zə kwalád wóɔí yé, wo kú ban.»

*Dúlə cɛɛl mizhízhíj**(Luk 6.27-28; 32-36)*

⁴³ «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Wó jəlá nə cɛɛl múúɔ yêsh jíse wo kúná-kúnə yé, wo mpii zhízhíj wô”. ⁴⁴ Nji mɛɛ má ci nə bí ná cɛɛlɔgá mizhízhíj mín, bí jəgəla nə Zembí shú bɔɔŋg bwé ŋgə lwágələ bí cúwálí wá. ⁴⁵ Ntó í é mpúy ná bi básə bwán ó Sóŋgú wún jí gwów yé. Nəcé Zembí má d# sá ná yásé í fáánɔg shú buud bêsh, tɔɔ bɔɔŋg ó ányunywaâ tɔɔ bɔɔŋg ó abábɔw. A d# námá sá nə mpú nywɔg shú búúɔ bêsh, tɔɔ bɔɔŋg ó átətəlí tɔɔ bɔɔŋg bwé cúgé tətəlí wá. ⁴⁶ Nkí bí má cɛɛl nji buud bwé céél námá bí wá, bi mə mpíyá nə máyé myána? Ngaá buud bwé d# ŋwa otóya wá bwé d# námá sá ntó? ⁴⁷ Nkí bi má d# bəda nji omínyəŋə bún, ye gúl sâ ágúgwáan wé cí? Ngaá íkúl ishús í d# námá sá ntó? ⁴⁸ Bágá mbii í

5:38 MmN 21.24 **5:39** Rom 12.17 **5:40** 1Kr 6.7; Heb 10.34 **5:43** Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27 **5:44** MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cɛɛlɔgá mizhízhíj mín: Luk 6.28; 23.34; Mís 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9 **5:45** Ifz 5.1
5:48 Ləv 19.2

jéla yí, námé nda Sósóŋgú wún jí gwów yé, a ji mbii í jéla yí.»

6

Yála Zembî gúma

¹ «Ja bí má ðu sá misóólúgú myâ Zembî yí, sógá ná í kú ðu bæ lwóyá. Bí má ká ðu lwóya búúd dí, Sósóŋgú wún jí gwów yé, kú ná kwo yə bí myéna.

² «Í ká bæ ná wo yə mbúmbúwá *mwaanê, wo kú bánḡula nə sâ jəŋḡə nda búúd ó mákəŋ bwé ðu sá *mámpáanzé má mínjígúlá, nə mázhíí məzhíí ná. Bwé ðu sá ntó ná buud bwé yəḡ bwo gúma. Búbále má jaaw bí ná, myánḡ myéna myêsh wé míni. ³ Nji wεε, ja wó yé mbúmbúwá mwaanê yí, ság ná mbwə məkóól wô í bəḡ kú mpu sá mbwə mənɔwúm í ḡḡ sá yí, ⁴ nəcé yána dwô í jəlá nə sɔy shwoód. Sósóŋgú woó má ðu dúḡ sâ jêsh jí shwoód yé, má bá fááḡulə wo.»

Sála májəḡula

(Luk 11.2-4)

⁵ «Ja bí má sá májəḡula yí, kúḡá sá nda buud ó mákəŋ. Bwé bul cεel ðu sá májəḡula, bwé tál ótútəlí *mámpáanzé má mínjígúlá nə mázhíí məzhíí shú ná buud bwé dúḡ dúḡ bwo. Búbále má jaaw bí ná, myánḡ myéna myêsh wé míni. ⁶ Nji wεε, wó ká cεel jəḡula nə Zembî, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jəḡula nə Sósóŋgú woó nəcé a ji na kúl búúd bwé cúḡé yí. Ntó Sósóŋgú woó má ðu dúḡ ísâ í shwoó byêsh yé, a bá fááḡulə wo.

⁷ «Ja bí má sá májəḡula yí, kúḡá bul íciyá bí kú nə wúmbulé yí. Ikúl ishús wó í ðu sá ntó. Bwé ðu téduga

ná Zembî má ða gwágulə bwo nəcə zhwoɣ iciyá. ⁸ Bî kú sá nda bwo, nəcə Sósɔ́ŋgá wún má ða bwey mpu sâ bí ŋgə jii yí, bî njúl kú fwo gwáám̄b nyə gwo. ⁹ Bí ó bāŋ ðugá jəgula ntága:

“Yé Sósɔ́ŋgá wúsú jí gwów yé,
jíná dwô í bág nə gúmá ntə sâ jêsh.

¹⁰ Ijwûga byô í zág,
buud bwə bég micçəlá myô shí gaád, námá nda í ða s̄ty gwów ná.

¹¹ Yág sá idəw í jəlá nə sá múús yí.

¹² Juug sá nə məbyaagulə māsú
námá nda sá ŋgə juu buud bwə ŋgə byaagulə nə sá ná.

¹³ Wo kú bíð ná məbwəbúlán má ntəg sá ŋkul.
Sáág ná sá fáámug məbwə má Mbúwálú múúd ði.

*[Nəcə ijwûga nə ŋkul nə gúmá bísə isâ byô, kandugə á kandugə. Amen.]

¹⁴ «Mpugá ná bí má ká ða juu búúd nə iwushí byán, Sósɔ́ŋgá wún jí gwów yé nyə bá námá ða juu bî nə iwushí bín. ¹⁵ Nji bí má ká bə kú juu búúd nə iwushí, Sósɔ́ŋgá wún nyə abúle námá juu bî nə iwushí bín.»

Ici í idəw

¹⁶ «ŋkí bî má ci idəw ná bî mə yə Zembî gúmá,
bí ajəláyé nə ŋgə ji nə shúsúlú-shúsúlú nda buud ó

6:8 6.32; Luk 12.30 **6:9** Eze 36.23 **6:10** 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 **6:11** 6.24-34 **6:12** 6.15 **6:13** 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * **6:13** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35 **6:16** Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27

mákəŋ. Buud bəəŋgá bwé dɛ nywadulə mənəkágə ná bwé lwóya ná bwé ŋgə ci idâw. Búbálé mə jaaw bí ná, myánj myəna myēsh wə míni. ¹⁷ Njɪ wɛɛ, wó ká ci idâw nə wo yá Zembî gúmá, gusag mish, wo kwambulə nyúul. ¹⁸ Wó jəlá nə sá nə buud bwé kú mpu nə wo ŋgə ci idâw. Ntɔ́ Sóŋgá woó mə dɛ dúg isá í shwoó byēsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámé byəɔg

(Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byəɔg shí gaád, kúl óshê nə myánjgúlá í dɛ də isá yí, ijúwâl dɛ búgə mímpumbé dɛ júwo yí. ²⁰ Yidagá ŋkúnd byəɔg gwów, kúl óshê nə myánjgúlá í ádé də isá yí, ijúwâl kú dɛ búgə mímpumbé dɛ júwo yí, ²¹ nəcé kúl byəɔg dwô mbwúg yí, cínəŋg wə lâm wô í é bə námá yé.

²² «Jús dúsə lámba á nyúul. Jús í ká bə kú nə bwəs í, nyúúl nyēsh bə mənəkənyad. ²³ Njɪ, mísh mwô mə ká bə ŋkí bəw, nyúúl nywô bə yídúgúd. Ntɔ́, ŋkí mish mwô mə adúgə tɛɛm bə sá, á wagəwólə jəŋ yídúgú!»

Búgúlálə Zembî

(Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cúgə nə ŋkul sêy nə omása óbá ja ŋgwúd, nəcé nyə é mpii ŋgwól, a cɛɛl ŋgwól; gúl ja nyə e gwág nə ŋgwól, a mpyény ŋgwól. Bí cúgə nə ŋkul sêy nə Zembî bi ŋgá sêy nə *mwaanê ja ŋgwúd.»

²⁵ «Má ka ci nə bi ná, bi kú dɛ yágəwo cug jín nə bí é də jɪ†. Bi kú yágəwo mənnyúúl mán nə bí é bwáád jí. Ngaá nə cug í ntɔ́ ídâw, nyúul ntɔ́ míkáándá.

6:19 Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33 **6:24** 6.11

6:25 Flp 4.6; 1Pr 5.7 † **6:25** Míl mícilyá mí ayág mí á kwádulə na nə «bí ŋgul jí?»

²⁶ Mpugá dág ínunú. Í ádé bε mámpæg, kú mwáágulə mpúmá, kú nə sâ bwé wá ówaag ɔ ídâwəd. Nji Sónḡgú wán jí gwów yé ḡgə wíil byo. Ngaá, bi bí nə mfíi cɔ ínunú byoḡḡgú? ²⁷ Zó á na bídí jí nə ḡkul bə ná, nəcé a ḡgələ yágúwó, a kwádulə jwôw ḡgwúd nyádí cug dí yé?

²⁸ «Nəcé jí bí mó də sá yágəwo mímbwéedí yí? Mpugá dág nda ofuláwa bwé də w̄y máncugú ná. Bwé ádé yíḡga nə iséy, kú tin míkáándá. ²⁹ Nji mə mpú jaaw bí ná cî Sólumun nyə á tɛɛm jág bul bə nə gúmá, nyə a shígé bwelɛ bwáád nda ofuláwa. ³⁰ Nkámúsá Zembî mə fwó bwéed zhizhe sâ nda akánda á jugú jí ná bwé é wusə kuda dí mán yé, ḡkəmsa nə bî. Ye bi wá nyə é bə kú bul mpu bwéed wá? Yé búúd wá tag búgá óga! ³¹ Kúgá də yágəwo ná: “Sá é də jí, sá é ḡgul jí, sá é bwáád jí?” ³² Ikûl ishús wá í dú ḡgə wáduga sɔ isâ íni byêsh. Bi báá kúgá də sɔ byo, nəcé Sónḡgú wán jí gwów yé mə mpú ná í j̄i bí isâ byoḡḡg. ³³ Yidagá də fwo t̄l isâ í dúgyá nə Faan má Zembî yí shwóg, bí cugə tútəlí mísh méd, Zembî ka də kwádulə bí isâ íni byêsh. ³⁴ Ntó bí kú yágəwo sâ í bá s̄y mán yí, nəcé isâ yâ mán í é bá námə mp̄y mán. Micún̄ myâ ḡkúmba jwôw mí kwaga nə d̄ḡ jwôw.»

7

Ságá buud m̄nywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

6:26 10.29-31; Luk 12.6-7 **6:29** 10j 10 **6:30** 14.31 **6:32**
6.8 **6:33** 10j 3.11-14; Sôm 37.4-5 **6:34** MmN 16.4, 19-20

¹ «Kúgá ðu jéég búúd minjagá, bwá bâg námá ðu bæ kú jéég bí minjagá. ² Bwá bá ðu jéég bí minjagá mbií ñgwúd bí é ðu jéég bóól búúd minjagá yí. Nacé yuug bí é ðu yigula bóól búúd nà ndí yí, gwá námá wá bwá bá ðu yigula bí nà ndí yí. ³ Nacé jí wó ñgá mpu dúg ntand shwú jí mínyonâ woó jús dí yí, ñji wo kú dúg mbwûñ wí dwó jús dí yí? ⁴ Ntadelê wó jí nà ñkul ci ná wo yíl mínyonâ wóó ntand shwú júsúd yé, wεε njúl nà mbwûñ dwó júsúd? ⁵ Yé múúd makéñ, fwog yíl mbwûñ wódí júsúd; ja jœñgâ wá wó é ka dúg nda wó jí nà ñkul yíl mínyonâ wóó ntand shwú júsúd ná.

⁶ «Kúgá yə ompyâ isâ í Zembî, nacé bwá á bá yid zə kwagulə bî. Bi kú kul óñkuú ijimá í mákwóógú má álal-kus bwá ðu jôw ná pêrlə yí, bwá á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúgá Zembî, nyə é yə bî; sógá, nyə e lwó bî; kudəgá mbê, nyə é juw. ⁸ Nacé muud mə gwáámb yé, nyə é bii. Muud mə sọ yé, nyə é kwey. Múúd mə ká kudə mpumbé, bwá juw nyə wə. ⁹ Nda bí, mwân má ká gwáámb sóónjú buléd, ye sóónjú nyə é yá nyə kwóógú? ¹⁰ Nkí ná a gwáámb shû, ye sóónjú nyə é yə nyə kuwó nywâ? ¹¹ Nkámúsá bî, tεem bæ nda bí búsa nà mbíya mílâm ni, bi má ðu yə bwân bún isâ í ányunywaâ. Nkəməsa nə Sóónjú wán a gwów, bí má ká gwáámb nyə sâ ányunywaâ, a yə bî.

¹² «Ságá buud sâ jêsh bí má céél ná bwá sáág bí yí. Ntó wá *mbwoomb mácεε nà micilyá mí *búúd ó micúndá mí ñgə ci yé.»

Məzhî məsə məbá

7:1 Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 **7:2** Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12 **7:7** Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15 **7:11** Zhk 1.17 **7:12** 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14

13 «Nyíigá mpumbé ámámánda dí, nəc é mpumbé í ké mícúnj myâ kandugə dí yí wúsə ŋkí bwaag; zhií á wu ŋkí laasəwo. Bulyálə búúd bwé ŋgə kə wu wá. 14 Nji mpumbé ámámánda nə zhií ákukwowulá, í kənd búúd cug á kandugə dí. Buud bwé ké wu wá, bwé ábúlyáyé.»

Bwé dɛ mpu lí nɛ mpumá nyé

15 «Bi ɔ káálúgə nə *buud ɔ mícúndə wá məshiiġá. Bwé dɛ zə nyíi gwoonġ jínúđ, bwé njúl nə sheε nda incwəmbε, í njúl nə búśə ŋkí wagəwo nda oŋkweny. 16 Bi mə bá dɛ mpu bwo nə kuú njəond wáŋ. Yé bwé dɛ mwáág məbudá ŋgwúdáanzé dí, ŋkí nə ifumbí byaag dí? 17 Mpugá nə fwámé lí í dɛ wúmə fwámé íbumé, lí abúbôw í wúmə nji ibumé í abúbôw. 18 Fwámé lí í cúgé nə ŋkul wúmə íbumé í abúbôw; lí abúbôw kú námé wúmə fwámé íbumé. 19 Muud fambé mə dɛ cal lí jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmé yí, a wusə gwo kudad. 20 Bi mə bá ka dɛ mpu bwo nə kuú njəond wáŋ.

21 «Buud bwé ŋgə ci nə mə ná: “Yé Cwám̄ba! Yé Cwám̄ba!” óni, bēsh dí Zemb̄i mə bá magulə nyádí Faan dí wá. Nji bəonġ bwé ŋgə cugə nda Sóonġú wâm jí gwów yé mə céel nə, bwé wé á bá magulə wá. 22 Nəc é jwôw Zemb̄i mə bá sám̄b búúd milésú yí, zhwog buud bwé bá ci nə mə ná: “Yé Cwám̄ba! Yé Cwám̄ba! Dugí, sá á shí cúndə mícúndə mí Zemb̄i nə ŋkul nywô. Sə yíl məjamb nə ŋkul nywô, sə sá námé zhwog *məshimbá.” 23 Nji mə bá bęsa nə bwo ná

7:14 Mis 14.22 **7:15** Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 **7:16** 12.33 **7:16** Zhk 3.12 **7:17** Gal 5.19-23 **7:19** 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 **7:21** 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 **7:23** 25.12; 2Tm 2.19

ηγήη ná: «Mə a shígé bwεε mpu bî buud wâ kú bîsh mácεε óga, wúgá mə na.»»

Yuug kəη bá lad

(Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd mə ká gwág lósú mə mə lás ni, a sá nda mə ηγή ci ná, a ji nda kəη nyə á shumə njów kwóógúd gwów yé. ²⁵ Ompú bwé á nywê, mpuη wós mán cúwód, oηkwê bwé á kuηg, isâ íni byêsh də nyífa njów wəoηgúd, nji njów kú búg, nəcé nyə á shumə wə málal dí, kwóógúd gwôw. ²⁶ Njí, múúd mə ká gwág lósú mə mə lás ni, a kú sá nda mə ηγή ci ná, a ji nda lad nyə á shumə njów shε dí yé. ²⁷ Ompú bwé á nywê, mpuη wós mán cúwód, oηkwê bwé kuηg. Isâ íni byêsh də nyífa njów wəoηgúd, njów í mú búg, shugula shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá ηkúl ijwúga

²⁸ Ja Yésus mə shîn lás yí, ncúlyá buud bwé á bə cínəηg wá bwé mú bul káam mbií nyə á ηgə jíguli yí, ²⁹ nəcé nyə á ηgə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó mácεε bán.

8

Yésus mə lwag zúzaamá

(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulə, wú mbámbəηúd, buud bwé mú bε nyə áncuncuma. ² Bwé ηγή shulə, wúl zúzaamá mú cúwo, shísh wə Yésus, zə kúdəw shí, yə nyə gúmə. A mú ci nə Yésus ná: «Cwám̄ba, ηkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndəη.» ³ Yésus mú séémb mbwê, kún̄ya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə.

Nyúúl í bóg wo ná sændôh!» Cé nà cé, zaamá í mú shîn wú muud éne nyúúlád. Nyúúl í mú bæ nyə ná sændôh. ⁴Yésus mú ci nà né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sîy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá *mátúnuga Moyîz nyə á cilə má. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.»

Búgá má lúlúú ózimbi təd
(Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wós Kapernewûm. A ká námá wós ntáni, wúl lúlúú á izimbi təd í mú zə téég nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwám̄ba, sól məsáal waamá mbwug kəga njów; a músə mbúmbwúgá, a ηgə bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nà né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúlúú á izimbi mú bəsa ná: «Cwám̄ba, mə ampíyáyé ná wo nyíg mádí njów. Jeg lás lásúg, sól məsáal waamá yálúg. ⁹ Nəcə mə ji nà omása bwə ηgə jwú nà mə wá. Mə ji námá nà ozimbi má ηgə jwú nà ndí wá. Nyəηg yēsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəηg má é ci ná a zóg yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sâ, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus má gwág ntáni yí, a mú bul bî. Nyə nə buud bwə á ηgə bə nyə wá ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mə afwóyé bwəle dúg múúd nə fwámé búgə nda nyíga, tɛem bæ kúl búúd *Izəyél dî. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwoog ikûl í búúd í bá zhu kóómb jwəw í də cúwo yí, zhu kóómb í də jímə yí, bwə zə sɛηgya nə impáám̄bó bísú *Aburaham nə *Izaag, nə *Yákwab Faan á gwówád, bənóη bwə mú də dína. ¹² Nji buud bwə á jəla nə bæ nə ηkəw Faan a gwów dí wá, bwə

8:4 Lev 14.2-32; Mat 12.16; Mak 7.36; Luk 17.14

8:11 Iza 25.6

8:12 13.42, 50; 22.13; 24.51; 25.30

bá wusəw yídúgúd tóón. Bwé bá bæ cínəng, nji bwé ngé bwam nə məyâ.»

¹³ Yésus músə ci nə lúlúú á ízimbî éne ná: «Wεε kag njów. Í bág nda wó ngé *búgula ná.» Námə baan dəəngû, sóol məsáal mú yâl.

*Yésus mə lwag mimbâl Pyêr dí njów
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)*

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayôñ nə yôñ mə bií nyə. ¹⁵ Yésus mú kúnnya nə nyə mbwád. Ayôñ nə yôñ mú shîn nyə. A mú wəol, a tééd ntág séyúlə nə Yésus.

¹⁶ Mpwó-kugú shí, buud bwé mú zə nə zhwog mimbâl mí məjamb. Yésus mú ngə yîl bwo bów-bôw míshíshim myəəngú nji nə iciyá yâ mpu, a shîn námə lwag míl mímbâl myêsh. ¹⁷ Nyə á ngə cug buud ntó shú ná cúndə mə Zembî Izayí nyə á cúndə yí, í bwámag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íjâm, a yîl sá ofimâl ó məbwás.»

*Béğlə Yésus
(Luk 9.57-62)*

¹⁸ Dúgúlə Yésus nyə á dúg buud bwé á lyε nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwín bé ná bəónəñ bwé línág măn kə fanwíny. ¹⁹ Ngwól Yíguli məcεε mú ntág shísh zə ci nə né ná: «Yé Yíguli, mə zə bá du bε wo kúl jêsh wó bá du kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə nkúmba kúl á dúg já yí.»

21 Ngwól *mpwíín má Yésus mú ci nə né ná: «Cwám̄ba, fwog bíd m̄a, m̄a kág d̄ul sóón̄gú waam̄ê.»
 22 Yésus mú yidá b̄ɛsa nə nyə ná: «Wɛɛ b̄ɛg m̄a. Bídúg mímbimb̄a mí d̄úlɛg mimbimb̄a myáŋ.»

Yésus má ŋkáánd nə ŋkw̄
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Yésus mú k̄a k̄awa byóólád, ompwíín bé bwé mú b̄ɛ nyə. 24 Ná ndɛé ŋkw̄ mú zə kuŋg m̄aŋ nə ŋkulû, ikw̄ d̄u bád k̄a gw̄w, d̄u shw̄iy byóólád, n̄ji Yésus njúl gwád. 25 Nt̄ó, ompwíín bwé mú k̄a juum̄ashi nyə, bwé nə né ná: «C̄ugug s̄a, yé Cwám̄ba! Sá wál zə yə.» 26 Yésus nə bwo ná: «Wáyé m̄bií ífwaas ni? Búgá jín í bul ná tag é!» A músə t̄ow, ŋkáánd nə ŋkw̄ nə m̄aŋ, byêsh í mú sal̄wo ná shɛɛ. 27 Buud b̄oŋgú bwé mú bul b̄i. Bwé ná: «Wáyé m̄bií muud ga! T̄o ŋkw̄ t̄o m̄aŋ í b̄alé sá nyə m̄əgwág í?»

Yésus má yîl májamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

28 Ja Yésus má sh̄in lína m̄aŋ, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwé mú cúwo ban̄ máshwon̄, m̄ajamb má ŋgá lwáfal̄ bwo, bwé mú zə bwəma nə nyə. Buud b̄oŋgú bwé á d̄u bul waḡwo. Kú ná nə muud nyə a jísow ná a c̄ɔ k̄ul bwé á d̄u bə yí. 29 Bwé mú zə nə on̄kwiimbyé wé Yésus, bwé ŋgá ci ná: «Shé b̄aŋ nə inéy, yé *Mwân má Zemb̄i? Wo wál l̄ɛl zə t̄al sá cwúnd dí fwála d̄oŋgú kú fwo wós̄s í?»

30 Na, m̄ama s̄oanz̄ on̄kuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ŋgá d̄a. 31 M̄ajamb má mú ka téég Yésus m̄abwê ná: «ŋkí wo yîl s̄a wa búúd óga dí, k̄andúg sá

8:21 4.20, 22; 9.9; 19.21; Mak 1.18, 20; 2.14; 10.21; Luk 5.11, 28; 18.22; Yuá 1.43; 21.19, 22 **8:26** Sôm 89.10; Mat 14.30-32 **8:29** Mak 3.11; 1Kr 15.24

nûŋ ôŋkuúd.» ³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgâ!» Məjamb mə mú wú búúd óni mányúúlúd, kə nyíi ôŋkuúd. Səənz ôŋkuú ni jêsh mú bumb nə mikúlá, wú kúl í á bə mbúbmbúŋ dí yí, kə juwa mâŋ, bêsh bwə mú ŋgul məjúwó, fudə.

³³ Nə ndéé, buud bwə á ŋgə baagələ oŋkuú wá, bwə mú wəenzh kə kwáádá, ké bwiiŋg búúd sá í ámə sîy nə oŋkuú yí. Bwə bwiiŋg námá lâŋ búúd bwə á bə nə məjamb wá. ³⁴ Buud ɔ ŋgwála bêsh bwə mú tî, kə bwəma nə Yésus. Ja bwə mə dúg nyə yí, bwə mú téég nyə məbwə ná a wúg bwədí ləoməd.

9

Yésus mə lwag mbúmbwúgú (Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólúd, nyiŋgə líina mâŋ, kə nyádí ŋgwála. ² A ŋgə námá jé, buud bwə mú zə nyádí, bwə ŋgə ŋkəny mbúmbwúgú táádád. Yésus mú dúg ná buud bəəŋgú bəsə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwân waam! Səlug lâm shí! Mə mə juu wo nə *misəm myô.» ³ Bóól *Oyígəli ó máççə bwə mú ŋgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ŋgə *lās nə Zembî bwaasúlə mpu.» ⁴ Yésus músə mpu sâ bwə á ŋgə tédəga yí, a mú lās nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə bəw mitédúgá ntəni yí? ⁵ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cîlə nə muud ná: “Wəólúg, wo kyéyug?” ⁶ Mə ka cəel nə bi mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga nə a juu búúd nə misəm myáŋ.» Ntó, a mú yid wə mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wəólúg, wo ŋkényúg táádá gwô, wo nyíŋgəg kə njów.» ⁷ Muud

wɔɔŋgâ mú wɔɔl, kyey kə njów. ⁸Ja áncuncuma buud má dúg sɔ́ólúgú ni yí, bwé mú gwág íkukwendε, bwé mú ságusə Zembî, nəcε a yələ búúd mbií ŋkúl ijwûga nyɔɔŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹Yésus mú wú na, kyey. A ŋgá cɔ́ kúl búúd bwé dɔ́ jána tóya yí, a mú dúg ŋgwól múúd njúl cínɔŋg shí. Muud wɔɔŋgâ nyə á bə nə jíná ná Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bɛg mə.» A mú tɔ́w, bɛ nyə.

¹⁰Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ŋgá də, zhwog oŋwenye ɔ́ tóya nə bɔ́ól ósɔ́l ó mábɔ́w bwé mú námá zə, bənɔ́ŋ nyə nə *ompwíín bé zə də. ¹¹Ja *Ofarizyêŋ bwé á ka dúg ntáni yí, bwé á ci nə ompwíín ó Yésus ná: «Nəcε jí Yígúli wán ŋgá bále də nə oŋwenye ɔ́ tóya nə bɔ́ól ósɔ́l ó mábɔ́w yí?» ¹²Yésus mú gwág sâ bwé á ŋgá ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí dɔ́ jì jwɔ́wɔ́da, í dɔ́ bə mímbâl. ¹³Mpugá téduga sâ jí cilyá Kálad Zembî dí yí ná: “Má bul jì ná buud bwé gwágúg buud cey lámúd, ntɔ́ ná bwé dúg sâ mə *mətúnuga.” Ntɔ́ jì ná mə a shígé zə jɔ́w ótátəlí ɔ́ búúd. Mə á yida zə jɔ́w osɔ́l ɔ́ mábɔ́w.»

Nyá ici í idâw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴*Ompwíín ó Yuánes Nduu-buud bwé á ka zə wá Yésus zə jì nyə ná: «Sánɔ́ŋ *Ofarizyêŋ sé má dɔ́ ci idâw yələ Zembî gúmá nji ompwíín bwô bāŋ kú ci. Jí í sá ntɔ́?» ¹⁵Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má ŋwa bā yí, a təl zāŋ, a jɔ́w óshwá bé; ye oshwá bé bwé yidá zə nə məcey lámúd bənɔ́ŋ muud bā bwé njúl

9:9 8.21-22 **9:10** 11.19; Mak 2.15; Luk 5.29; 7.34; 15.1-2; 19.7
9:13 Ozê 6.6; Mat 12.7; Luk 19.10 **9:14** 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **9:15** 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbá 19.7

kúl ηgwúd? Mbô! Nji mól mwôw má ηgə zə, bwé bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw məɔηgú dí wá óshwá bé bwé ka bá ci idáw. ¹⁶ Mpugá ná bwé ádé ηwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád. Nəcə bágá dəɔηg í ká juli, í tâw, í yida bweeg luun lə káándá. ¹⁷ Ntó námá, bwé ádé ηwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwé də wá wáan ágúgwáan í lenya í ágúgwáanud. Ná ndeé, nə lenya nə məlwəg byêsh í mú cəgə.»

*Yésus má gwúmushi shilə mə Zharus
(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)*

¹⁸ Yésus ηgə ná lás ntúni, ηgwól njwú *Oyúden mú jê. A mú kúdəw shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jâm má kúnəw yə. Má cəel ná wo zág kə keel nyə mbwê, a cúgəg.» ¹⁹ Yésus mú təw shí bánəη ompwíin bé bwé músə bɛ nyə. ²⁰ Bwé ηgə ná kə, ηgwól múdá mú leel bɛ nyə mpásə. Mudá məcií má á də wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpásə kwəη, kúnya nə nyə lwé lú káándá, ²¹ a ηgə táduga ná: «Má ká jisəw kúnya nə káándá má Yésus, mə e yál.» ²² Yésus mú yid mpásə, dúg mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wám, səlug lám shí. Wo má *dúg cəg nəcé búgə gwô.» Mudá mú yál námá cé nə cé.

²³ Yésus mú ka kə ná ndeé, kə nyí njwú dí njów. A mú kwey, buud bwé ηgə lwə milaag, bwo ηgə sá saagəwo mímbíí mímbíí. ²⁴ Yésus mú ηkáánd nə

* **9:16** Na ji kúl káándá í afwóyé kə májúwó ná ndeé í juli yí. † **9:17** Oyúden bwé á də sá lenya nə kúúdú cúdú. **9:20** Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 **9:22** 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16 **9:24** Yuá 11.11-13

buud ná bwá cúwóg tóón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bə gwéd.» Bwá mú yida ηgə cágulə nyə. ²⁵ Ja bwá má shîn wéesh buud óni tóón yí, Yésus mú nyíi fúm, a mú bii súsás mbwád, súsás í mú wəol. ²⁶ Ntó, lân ni í mú zə jwɔ shí nyɔɔηg nyêsh.

Yésus má bēny wəancím-ncīm mísh

²⁷ Yésus mú kyey. A ηgə kə ntáni, wəancím-ncīm óbá bwá mú bɛ nyə nə oŋkwiimbyê. Bwá ná: «Yé Mwân má *Dávid, bwíngúg sə ná ηkwonjá!»

²⁸ Ntó, Yésus mú kə jé njów, wəancím-ncīm bwá mú shísh nyádí. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ηgə *búgula ná mə ji nə ηkul sá ntó?» Bwá ná: «Haaw, yé Cwám̄ba, sə má búgula.» ²⁹ Yésus músə ka kún̄ya nə bwo míshúd. Nyə nə bwo ná: «Í bág nda bí ηgə búgula ná.» ³⁰ Mísh má músə bāη bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwágulə. Bì kú jaaw təo muud sâ í má bə ga.» ³¹ Nji bwá bāη, wúlə bwá á wú cínəηg yí, bwá á shwal kə ηgə bāηgula nə lân wəɔηgá kúkúl jêsh.

Yésus má lwag fífi

³² Ná ndéé cúwólə bwá á cúwo tóón yí, bóól búúd bwá mú zə nə wúl fífi wə Yésus. Jamb í á wá nyə máηkədád ná a bág fífi. ³³ Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásúlə. Buud bwá á bə cínəηg áncuncuma wá, bwá mú bul káam ná: «Sə a bwélé dúg mbií sâ ga shí *Izəryêl.» ³⁴ *Ofarizyêη bāη, bwá mú ci ná: «A ηgə yíl məjamb nə ηkul mə njwú məjamb.»

9:25 Mak 5.41 **9:27** 20.29-34 **9:29** 8.13 **9:30** 12.16; Mak 7.36 **9:31** Mak 7.36 **9:32** 12.22-24 **9:34** 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19

Osól ó mäsáal bwá ηgə fífə

³⁵ Ntó Yésus nyə á ηgə kə míngwála míngwála, nə məkwaádə məkwáádə. Nyə á ηgə jíguli buud *mámpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí, á ηgə cúndə Jəjə Kéél á Faan mə Zembî, a ηgə námə lwag buud məbwəs mímbíí myêsh, təə ijâm. ³⁶ Yésus nyə á də ηgə dúg buud bēsh nyə á də bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dúgúlə nə bwə á ηgə cugə méntágula dí, bwə mə shîn námə tag nda səənz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. ³⁷ Ntó nyə á cí nə *ompwíín bé ná: «Dugá, idəw í mə tí fambá mənkund mənkund, nji buud bwə ké saag wá básə cíg-cíg. ³⁸ Ntó wə mə cí nááá: jəgulagá nə amádí fambé nə a ntíg buud, bwə kág saag.»

10

*Buud ə lwámá wûm nə óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)*

¹ Ntó Yésus mú jəw *ompwíín wûm nə óbá bé. A mú yə bwo ηkul á dúlə yíl búúd bów-bəw míshíshim, lwag məbwəs mímbíí myêsh, təə ijâm. ² *Buud ə lwámá wûm nə óbá Yésus nyə á jəw wá, mínə máη wə mēga: tééd nə Shímun bwə á də jəw ná Pyêr yé, kala nə mínyəηú yé André; zə keel Zhâk bá mínyəηú yé Yuánes bwân ó Zhébedé. ³ A jəw námə Fílíp bá Batəlumî nə Tómas bá Matiyô ηwenye tóya. A jəw námə Zhâk, Mwân mə Alfê bá Tadê, ⁴ nə Shímun kambəle ləəm bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

9:35 4.23 **9:36** 1η 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2 **10:2** Yuá 1.40-44; Mis 1.13

⁵ Nə ndeé Yésus mú kənd búúd wûm nə óbá óni lwámád, a mé fwo shîn cwîny bwo nó: «Ja bí mé kê yí, bí kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yíid. Bí kú kə míngwéla mí búúd ó Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ó *Izərayêl dí, bwó mé jág zhíí nda íncwəmbə bí kú nə mbaagulə yí. ⁷ Ja bí ηgə kə yí, bí ɔ kə ηgə cúndə né Faan mé Zembî mú kúnə-kúnə. ⁸ Lwagugá mimbêl, bí gwúmushi mimbimbə, bí lwag námé mízázaamé, bí yíl búúd məjamb. Bí mé ηwa ηkul ga ashwá, kəgá námé sêy nə ndî ashwá. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanê bwúgúd, təɔ or, təɔ wúl mbií mwaanê wêsh. ¹⁰ Muud kú ηwa baamutálá, ηkí ishimí íbá, ηkí bóól ósílúfaas, ηkí wagatîg, nəcé muud ηgə sêy yé má jəlá nə yéyow ídâw.

¹¹ «Ja bí mé jé wúl ηgwéla ηkí wúl ləom dí yí, bí fwo sɔ ηkí bí bí nə ηkul kwey múúd jí nə lâm mé báágúlá bî, bí ó ji nyádí kə wósós jwêw bí mé bá cɔ yí. ¹² Njów wêsh bí mé nyíi yí, bí ɔ bádá nó: “Zembî sáág nə bí bəg nə shεε.” ¹³ Nkí buud ɔ njów wəɔηgû, bwó ləg bí, Zembî bəle sá nə bwó bəg nə shεε. Nji ηkí bwó bə kú ləg bí, Zembî kú námé sá nə bwó bəg nə shεε. ¹⁴ Búud ó wúl njów ηkí wúl ηgwéla bwó ká bə kú ləg bí, kú gwágulə kéel dán, ja bí mé wú cínəng yí, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Búbélé mé jaaw bí ná, jwêw Zembî mə bá zə sámb búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm nə Gomor ntɔ ηgwéla wəɔηg.»

10:5 Luk 10.4-12 **10:5** Luk 10.33 **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46 **10:7** 4.17 **10:10** 1Kr 9.14; 1Tm 5.18 **10:13** Luk 2.14 **10:14** Mis 13.51 * **10:14** Ja Oyúden bwó á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwó á də lwágulə ná, kúkúl shí bwó ámə təl mákuú máη yí, bwó mé kál gwo nə buud bí cínəng wá nə bwó músə sâ nyéé. **10:15** Mət 18.20; 19.1-29; Mat 11.24

*Yésus ηγə kéwəli buud ə lwámá bé
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ «Owey, mə mə kənd bí nda íncwəmbε mpédúgá oηkweny. Bi mə jalá nə kē nda onywâ, bí kə nə tédúgá ηgwúd nda məfəf. ¹⁷ Dugá ji nə buud kuú kalá; bwə bá də kusha nə bí mábwə mə osémbye ó mílsúd, bwə də fyámusə bí milwónη *mámpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dī. ¹⁸ Bi mə bá də kaad mísh mə búúd ó anánî nə ojwû ó ləom dí ná, nə bi kég bwaagulə sâ bí mə mpú shú jínə dām yí, bí bwaagulə námə íkúl í cúgé Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwə bá də kusha nə bí yí, bi kú bá də yágəwo mbií bí mə bá də kaad yí, kú yágəwo íciyá í kəəd. Iciyá í bá námə də jé bí cé jəəηgúd, ²⁰ nəcé bi dí mə bá də lás, Shíshim mə Sóəηgú wún Zembî wə mə bá lás mímpu mínúđ.

²¹ «Mínyəηê mə bá kusha nə mínyəηê yé nə bwə kég gwú nyə. Sóəηgú mə bá kusha nə mwân; bwân bwə lúmbəli nə obyəl, ηgə gwú bwo. ²² Buud bēsh bwə bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísəw kə wóos məshínéd yé, a bá cəgə.» ²³ Bwə ká lwágulə bí cúwəlí wúl ηgwəla dí, fúndəgá, bí kə ηgwəla shúsúd. Búbələ mə jaaw bí ná, *Mwân mə Múúd mə bá nyiηgə zə, bi njúl kú fwo shîn jaand míηgwəla myā *Izəryél myēsh.

²⁴ «*Mpwíin nyə ádé bwele ntə yígəli, lwaá kú ntə mása. ²⁵ Buud bwə də dúg *ompwíin námə nda bwə dúg yígəli ná, bwə dúg námə lwaá nda bwə

10:16 Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 **10:17** Mis 5.40; 2Kr 11.24 **10:18** Mis 24-26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **10:22** 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1 **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34

dúg mása yé ná. Nkámúsá bwé lwîy sósŋgá njów ná Belzebul, nkámusa nə bwân.»

Muud fúndág nji Zembî

(Luk 12.2-9)

²⁶ «Bi kú ðu fúndə bwo; nəcé kú nə sâ á mbúdúlá í bá bwên kú búgali, nkí sâ á *ndím̄ba í bwên kú mpúy. ²⁷ Sâ má jaaw bí yídúgúd yí, kəgá lás gwo mánkenyad. Sâ má nyímbúlá nə bí lwéd yí, kəgá ngə cúndə gwo íkwáláminúd. ²⁸ Kúgá ðu fúndə búúd bí nə nkul gwú nji nyúul, nji kú nə nkul gwú *jîm wá. Yidagá fúndə Zembî. Nyə wó jí nə nkul gwílya múúd ncindî, nə nyúul nə jîm, a wusə byêsh kuda á kandəgəd. ²⁹ Ngáá ná bwé ðu kusha mímbá-kwáádá mímbá səsəŋ *mwaanê ngwúd. Tεεm bæ ntó mbá-kwáádá ngwúd cúgé nə nkul kud shí, Sósŋgá wún kú fwo magulə. ³⁰ Bi bāŋ ntág íí, Zembî mə mpú bímbí lá íntand í shilú bísá bí mílúúd yí. ³¹ Nə ndeé, kúgá ðu fúndə. Mpugá ná bí má cey Zembî lámád cɔ́ mimbá-kwáádá nkí bulya.

³² «Muud yêsh mə mágúlá mə mísh má búúd dí yé, mə é magulə námə nyə mísh má Dâ jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kílyá mə mísh má búúd dí yé, mə é kílyá námə nyə mísh má Dâ jí gwów yéd.»

Bę́l̄a Yésus wúsə dəəmb

(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Bi kú ngə téduga ná mə mə zə sá ná buud bwé cúgəg ná sheε shí gaád. Mbô! Mə azáyé sá ntó. Mə má yida zə nə dəəmb. ³⁵ Mə má zə wá ífumuga

10:26 Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18

10:32 Mbá 3.5 **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 **10:34**
Luk 2.14 **10:35** Msh 7.6 **10:35** 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk
21.16

mínjów mí búúdɔd, mwán nyə é lúmbɔli nə sósɔŋgá, sás lúmbɔli nə nyɔɔŋgá, cósɔl lúmbɔli nə mpósɔmbálú. ³⁶ Nə ndɛé, buud ɔ njów mə múúd ɔ bwə bá lúmbɔli nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sósɔŋgá ŋkí nyɔɔŋgá cɔ mə yé, a cúde nə ŋkul bə *mpwíín waamâ. Nyɔɔŋg mə céél ncwámá dé ŋkí sás dé cɔ mə yé, a cúde nə ŋkul bə mpwíín waamâ. ³⁸ Múúd mə ká bə kú ŋkêny kwolós jé bɛ mə, a cúde nə ŋkul bə mpwíín waamâ. ³⁹ Muud mə sɔ nə a kaambɔlə nə cug jé yé, a jímbal gwo. Nyɔɔŋg mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambɔlə nə gwo.»

*Lágúlə búúd ɔ Zembî
(Mak 9.41)*

⁴⁰ «Muud mə lóg bí yé mə lóg mə. Muud mə lóg ntâg mə yé mə lóg múúd nyə á nti mə yé. ⁴¹ Múúd mə ká lóg *múúd micúndá mə Zembî nəcé mpülə nə muud micúndá, muud wɔɔŋgá mə ŋwa myəna mí jálá nə búúd ɔ micúndá myá. Nyɔɔŋg mə lóg múúd jí tətəlí mísh mə Zembî dí yé nəcé mpülə nə tətəlí muud í, nyâŋ ŋwa myəna mí jálá nə otətəlí ɔ búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ nji láá məjúwó mətálá ŋgwúd, ŋgulal ŋgwól zhizhe muud éga nəcé bálə *mpwíín waamə yé, búbálé mə jaaw bí nə, muud wɔɔŋgá nyə abúle shúb myəna myâ cínɔŋg.»

11

¹ Yésus mə shîn cwîny *ompwíín wûm nə óbá bé ntáni. A músə kyey, kə ŋgə yə buud minjígúlá, ŋgə

10:37 Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk 18.29 **10:38** 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuá 12.25-26 **10:40** 18.5; Mak 9.37; Luk 9.48; Yuá 13.20; Gal 4.14 **11:1** 7.28

cúndə bwádí míngwála.

Yésus bánôh ompwíin ó Yuánes
(Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bə mímbwug dí yí, nyə a gwág misóólúgú *Krîst nyə á ngə sá myá. A mú kənd bóól ómpwíin bé ná bwé kэг jí Yésus ná:

³ «Ye wo wé muud sə ngə bwánd ná a bá zə yé? Ye sə kwóg ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí má gwág yí nə sá bí má dúg yí. ⁵ Wəancím-ncím bwé ngə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ngə kyey tətəlí, mizúzaamá mí ngə yál, wəakúmélwə bwé ngə mpú gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, injkúŋkwóŋúlə í búúd í mú ngə gwág Jəjə Kéel. ⁶ Muud nyə é bə kú bwəma nə bəəgú mádí yé, nywáá má jəla.»

⁷ Ja ompwíin ó Yuánes bwé má nyiŋgə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á du kə shí a shwéeshá dí yí, bí á du kə dúg jí? Ye gúl ká í dúgə ntəŋ nə fufə? ⁸ Nkí í á shígé bə ntó, bí á du kə dúg jí? Ye ngwól múud dúgə bwáád íjimé í mímbwéedí? Mbə, buud bwé dú bwáád íjimé í mímbwéedí wá bwé du bə mínjów mí ójwú-buudud. ⁹ Ká bí á du kə dúg jí? Ye *muud micúndə má Zembí? Haaw, má jaaw bí ná nyəəŋg bí á kə du dúg yé má ntə ŋkwóŋ múúd micúndə má Zembí. ¹⁰ Nəcé nyə wé Zembí nyə á ci nda jísə cilyá nyədí Kálad dí ná, ná: “Dugí! Mee mə zə kənd mbwiŋgye ləŋ waamá ná a kэг wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”»

11:2 14.3 **11:3** Yuá 1.15, 27; 3.31; 11.27 **11:5** Iza 35.5-6; 26.19; 61.1; Luk 4.18 **11:10** Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76

11 Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mpédúgá buud bêsh bwé má byêl mímwə mi búdad wá, kú nə nyəŋg má fwo bwεε ntó Yuánes. Nji tεem bə ntó, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntó Yuánes. 12 Ná ndεé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wós múús í, Faan á gwów í mú ŋgə bə sâ ŋkúl, buud bwé ŋgə ləl iŋkuŋkwanz wá, bwé wé bwé ŋgə ŋwa dwo. 13 Mbwoomb máççə nə micilyá mí búúd ə mícúndə bêsh mí á ŋgə cúndə Faan má Zembî zə jé baan má Yuánes. 14 Ŋkí bí básé cúnə nə mə, mpugá ná Yuánes wé jísé Eli bwé á bwiiŋg ná a bá zə yé. 15 Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.

16 «Mə kág yiiga kala búúd á múús nə ozó? Jí nda ikágé básé shishé íseŋgyá dí yí, bíl í ŋgə kámɓala nə bílúgá ná: 17 “Sá má lwə bí ilúlwón í ábulya məkəl, bí kú sáág; sá má nyiŋgə wá míŋgwa mí shwiŋ, bí kú tədəwa.” 18 Ntó wé í ŋgə bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ŋgul; buud ná: “A jí nə jamb.” 19 *Mwân mə Múúd má zə, a ŋgə də, a ŋgə ŋgul; bwé ná: “Nyíne nyε jisə ndəl dəg, ŋgule məlwəg, a jí námə shwé oŋwenyε ə tóya nə osól ə *mísám.” Nji má jaaw bí ná fəg í ŋgə nyín mísóólúgú myéd ná sáŋ.»

Yésus mə ŋkáánd nə míl míŋgwála

20 Yésus nyə a ŋkáánd nə buud ó míl míŋgwála nəcé, nyə á tεem ŋgə sá ncúlyá *məshimbá bwédí, bwé á shígé cénd mítédúgá. Nyə a ŋkáánd nə bwo ná: 21 «Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Betusayída námə. Nəcé bímbí lú

11:14 10j 17.1; Mal 4.5; Mat 17.12-13; Mak 9.13 **11:15** 13.9, 43; Mak 4.9, 23; 7.16; Luk 8.8; 14.35 **11:18** 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33
11:19 9.10; 11.2 **11:21** Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20

məshimbá mə mə s̄y bídí má, mə á mbêm s̄y Tir nə Sidon, buud ó n̄h bwé á mbêm námé bwey bwáád m̄nkud, ji ífî d̄i nə bwé cénd mítédúgá. ²² Nə ndéé, mə jaaw bí ná, jwôw lú cigulé m̄lósú, intúgúlí i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí b̄n. ²³ Bi b̄h buud ó Kapernawûm, bí ηgə téduga nə bi mə bá kə gwôw? Mbô, bi mə bá yidá shulə kə ban m̄nj̄m. Nəcə bímbí lú məshimbá mə mə s̄y bídí má, mə á mbêm s̄y ηgwála á Sodom, ηki ηgwála wəŋḡú wúsá ná mpwogé. ²⁴ Gwé wé mə mpu jaaw bí ná, jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd m̄lósú yí, bi mə bá bə nə intúgúlí ηkí yáág ntə búúd ó Sodom.»

Mbag á yíȳsa

(Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás j̄h ja ná: «Pupa, Cwamba á gwôw nə shí, mə yé wo gúmé nəcé wo á shweel ompuye b̄n̄h buud ó f̄ag isâ íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. ²⁶ Haaw Pupa, ntó wé wó á c̄el nə í bóg yé.

²⁷ «Dâ nyə a cwambulə mə isâ byêsh. Kú nə muud mə wámbúlə mpu Zembî Mwân n̄j̄i Sóŋgá, kú námé nə muud mə wámbúlə mpu Zembî Sóŋgá, n̄j̄i Mwân, nə muud yêsh Mwân mə céel sá nə a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ηgə wáduga nə mimbag mí ájjilə wá, zəgá mádí, mə é sá nə bí wógag. ²⁹ Maguləgá nə shé sáág is̄y byâm f̄alá, bi zəg ηwa nj̄gúlá wâm. Mə ji nə j̄ə lām, mə kú nə intúgúlí. Bí é yidá mpu yowala,

11:23 Iza 14.13, 15 **11:24** 10.15; Luk 10.12 **11:25** Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 **11:27** 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 **11:28** Iza 28.12 **11:29** Zhe 6.16

30 nəcə iséy byâm í akwówúláyé, mbag wâm wí ñkí yísa.»

12

Yésus nə məcəx mə Sábaad
(*Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11*)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus bónɔ̃h *ompwíín bə bwá á ñgə lína ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwíín bwá á ka gwág zha, bwá mú ka ñgə búgə mikə̃ng mí blé, ñgə də. ² *Ofarizyɛ̃h bwá mú dág sóólúgú wɔɔ̃ngú. Bwá mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwíín bwô bwá ñgə sá sá məcəx mə amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelɛ̃ lə sá *Dávid nyə á sá ja bənɔ̃h buud bə bwá á gwág zha yí? ⁴ Nə nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, kə də íbəléd í á də bə ci shú yálə Zembí gúmá yí; í njúl ná tɔɔ nyə tɔɔ buud bə bwá á shígé bə nə zhií ná bwá dág byo. Ngaá, məcəx mə də ci ná nji ofada wá bwá dág də byo, kú nə ñgwól múúd shús? ⁵ Bi mə də bwey lə məcəx mə Moyíz. Ngaá mə ñgə ci ná jwôw lú Sábaad ofada bwá də sɛy *Mpáánzə Zembí dí? Ntó ji ná bwá də ntɔ cɛx á jwôw lú Sábaad, nji Zembí kú yə bwo məbɛx. ⁶ Mə jaaw bí ná shé músə nə gúl sá shé mə jəlá nə ságusə ntɔ Mpáánzə Zembí yí. ⁷ Kálaad Zembí ñgə ci ná: “Mə bul ji ná buud bwá gwágúg buud cey lámúd, ntɔ ná bwá dág sá mə mətúnuga.” Bi mbəm ñgə mpu gwág ciyá ni, ñki bi shígé fánda yə buud óni məbɛx ntó. ⁸ Mpugá ná *Mwân mə Múúd ñgə jwú nə məcəx mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kúlúd, a mú kyey kə nyíi *mpáánzé minjígúlá dî. ¹⁰ A mú kə kwey ηgwól múúd cínəŋgá ná mbwê í má shîn shwáámb. Ofarizyêŋ bwé á ka ηgə sɔ̄ zhíí ná bwé jéég Yésus njagá, bwé á ka jî nyə ná: «Ye məcɛɛ məshé má magulə ná bwé lwágug mbâl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «ŋkí ηgwól múúd á na gwoŋg jínúd ji nə təw ηgwúd ná bán, təw jəŋgá ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ngaá nyə e kə bií gwo, a bân, yíl gwo bíd? ¹² Ngaá muud ji nə mfií cɔ̄ təw? Ntó ji ná, məcɛɛ məshé má magulə ná sá sáág buud mənywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáámbúlə mbwê ná: «Kwéégúg mbwê.» A mú kwéég mbwê, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyêŋ bwé mú wós tóŋ, kə sá shwushwaga, sɔ̄lə zhíí ná bwé cɛɛlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus má mpu yuug jəŋg yí, a mú wú cínəŋg. Buud bwé mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ηgə lwag mimbâl myêsh, ¹⁶ a ηgə báásulə bwo ná bwé kú bwele sá ná buud bwé mpúg mbii váál múúd á jísə yí. ¹⁷ Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cúndə yí, í mú bwəma. Zembî nyə á ci nə:

¹⁸ Sól məsáal wâm wé éga, nyə wé má á féesh yé.

A ji abábə waamá, lâm wâm wêsh wúsə nyádí.

Mə bá yə nyə Shíshim wâm.

Nyə wé má bá zə lwágulə ílwoŋ í búúd tətəlí má Zembî.

¹⁹ Nyə abúlə də shuya nə buud, a kú saagəwo, kú nə muud má bá gwáduga kél dé məŋkúmbə má búúd dî yé.

²⁰ Nyə a búle lal lâm nda muud má ké casulə mbwu í má bwey lánɣwo yí, tɔɔ nda muud má jíímə ngwiile lámba í má shîn tag yí. A bá bæ nə jɔ lâm ntáni kə jé ja búúd bêsh bwé bá mpu tətəlí má Zembî yí.

²¹ Ilwoŋ í búúd byêsh í bá ngə bwánd sóólúgá yé nə búgá.

Bôw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpúsə na, buud bwé mú zə nə wúl mbêl wé Yésus. Jamb í á wá nyə mánkədad né a bəg, nyə ancím-ncím, nyə fifi. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dúgya, a mú námá lás. ²³ Buud bwé á bæ cínəng áncuncuma wá, bwé mú bul káam. Bwé ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyêŋ bwé má gwág ciyá jəəng yí, bwé mú shwána, bwé ná: «Muud éne ngə yíl məjamb nə ŋkul má Beluzebul, njwû məjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítédágá myáŋ, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwé ká bóóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dəəng í é jɛɛ ná mpaá. Buud wá wúl ngwəla bwé ká béégya, lúmbəli bwámé né bwámé, ngwəla wəəngú í shîn bwíl. Ntó námá, búúd ɔ wúl njów bwé ká bóóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wəəng í ábúlé bwey nə jímbúla. ²⁶ Nkí *Sátan má yida nyingə cuwo, ngə yíl nyəméfwó, ntó ji nə a má bəəg, faan dé í ka tów na ntədel? ²⁷ Nki Beluzebul wé ngə yə mə ŋkul ná mə ngəg yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nyé ngə yə buud bán ŋkul nyəəngú? Ngaá bwáméfwó bwé ngə

mpu lwágulə bí ná sáŋ ná bi búsa nə məbɛ́ɛ́? ²⁸ Nji, ŋkí Shíshim mə Zembí wə ŋgə yə mə ŋkul ná mə yílág buud məjamb íí, mpugá ná Faan mə Zembí í mú wa.

²⁹ «Muud cúgɛ́ nə ŋkul nyíi njów mə ŋkuŋkúl, déég nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəɔŋg shí, wóɔlə nyə məŋkəda. Nji, á ká shín wóɔlə nyə məŋkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów.

³⁰ «Muud mə bá kú kɛem mə yé, a ŋgə lúmbuli nə mə. Muud mə bá kú zə wá məbwə́ nə sáná sə sééŋgug yé, a ŋgə yida caam. ³¹ Sâ jəɔŋg wə mə jaaw bí ná Zembí mə bá juu búúd *misóm nə *bwaasúlə mpu bwə́ ŋgə sá yí. Nji, múúd mə ká kə nə bwaasúlə mpu wə Shíshim, muud wəɔŋgú nyə abále bwɛle bə nə ijuugá. ³² Múúd mə ká jág lás nə *Mwân mə Múúd, Zembí juu nyə. Nji múúd mə ká jág lás nə Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim, muud wəɔŋgú nyə abále bwɛle bə nə ijuugá təɔ wa cug ga dí, təɔ jəɔŋg í ŋgə zə yíd.

³³ «Bí mə ká ci ná líí jí fwámé líí, bi mə ci ná ibumá byé bísa fwámé íbumá; bí mə ká ci ná líí jí bów-bôw líí, bi mə ci ná ibumá byé bísa bów-bôw íbumá. ³⁴ Yé iyəlɔkag íga, bi njúl íbów-bôw í búúd, bi búsa nə ŋkul ci fwámé íciyá na ntədɛ́lɛ́? Sâ múúd ŋgə bul téduga lámúd yí, gwə́ wə́ mpu yé í dú lás yí. ³⁵ Jəjɔ́ múúd lâm yé wúsə nə jəjɔ́ kwə́zú, í ka dɛ́ wéeshuli jəjɔ́ ísâ; bów-bôw múúd yé lâm nə bów-bôw kwə́zú, ka námə dɛ́ wéeshuli bów-bôw ísâ. ³⁶ Mə mpú jaaw bí ná jwôw Zembí mə bá zə sámb buud milósú yí, muud yêsh mə bá təw kəɔdɛ́d nə iciyá nyə á lás ilís-lís yí. ³⁷ Wo bá ŋwa ŋkaam ŋkí məbɛ́ɛ́ íciyá byô dí.»

12:28 Luk 17.21 **12:29** Iza 49.24 **12:30** Mak 9.40; Luk 9.50

12:31 12.24 **12:33** 7.16-18 **12:34** 3.7 **12:36** Zhk 3.6-10

*Kala búúd ámakuu-mə-sóómbâ
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)*

³⁸ Ná ndeé, bóól *Oyíguli ó máceεε bânêη bóól *Ofarizyêη bwé mú ci nə Yésus ná: «Yé Yíguli sá má ceel ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dúgúg.» ³⁹ Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Mbeε kala búúd í njúl ηkí bôw, nə mítédúgá olíngî í bálé jí nə mə lwóg bwo shimbá! Bwé ábúle dúg dúl shimbá, nji dɔɔŋ í á bə nə Zhwónas *muud micúndé má Zembî yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásé mílól shú ánúní dí mwô dí ná, ntó námé wé *Mwân mə Múúd mə bá já ibulú ílól nə mimwásé mílól mândəlú dí cwú yé. ⁴¹ Jwôw Zembî mə bá zə sám̄b búúd milésú yí, buud ó Ninivə bwé bá tôw tətəlí yə kala búúd ga məbεξ. Nəcə báá, bwé á cénd mítédúgá ja bwé á gwág cúndé Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sâ í ntɔ Zhwónas yí jísə wa. ⁴² Cí ámudâ í á wú *mákóól má jwôw* yí í bá námé tôw tətəlí yə kala búúd ga məbεξ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə i shíd zə gwágulə fəg má Sélumun. Dugá, sâ í ntɔ Sélumun yí jísə wa.

⁴³ «Ja bów-bôw shíshim í də wú múúd nyúúlúd yí, í də kə ηgə jéɣla máshí mâ mishwéeshá ηgələ sɔ wogá. Nji ηkí í bó kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú téduga ná: “Mə zə nyiŋgə kə mádí njów, kúl má á fwo də ji yí.” Í ká zə kwey njów cwúd, nji ηgwámbulá, sâ jêsh jɔ kwambulá, ⁴⁵ í é kə ηwa mílúgá míshíshim zəŋgbá mí njúl nə ηkúd ntɔ wáméfwó, bánónη bêsh bwé mú kə nyí njów, kwambulə jiya cínɔŋ. Ná ndeé, cug mə

12:38 16.1-4; Mak 8.11-12 **12:38** Yuá 6.30; 1Kr 1.22 **12:40** Zhn 2.1; Mat 27.63 **12:41** Zhn 3.5 **12:42** 10j 10.1-10 * **12:42** makóól má jwôw: Ciyá ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **12:45** 2Pr 2.20

múúd wɔɔŋgâ í mú nyingə jág bôw, ntɔ mbií í á fwó dɛ bæ yí. Má jaaw bí ná kala búúd ábábôw ga í bá shúgɔla mbií wɔɔŋgâ.»

*Fwámé njów búúd má Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Yésus ŋgə ná lésha nə ncúlyá buud ntáni, nyɔɔŋgú yé bánŋŋ omínyɔŋɔ́ bɛ́ bwə́ mú jê. Bwə́ músə́ tɔ́w tóón, bwə́ ŋgə́ sɔ́ nə́ bwə́ lésha nə́ nyə́. ⁴⁷ Ngwól múúd mú kə́ jaaw Yésus ná: «Nyɔɔŋgú wóó bánŋŋ omínyɔŋɔ́ bwố búsá na tóón, bwə́ ŋgə́ cɛɛl lésha nə́ wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛ́sa nə́ né ná: «Nyɔɔŋgú waamə́ wə́ zə́? Omínyɔŋɔ́ báamə́ wə́ ozá?» ⁴⁹ A músə́ séémb mbwə́ ŋgɛɛ *ómpwín bɛ́ dí. Nyə́ ná: «Dugá, nyɔɔŋgú waamə́ nə́ omínyɔŋɔ́ báamə́, bwə́ wə́ óga! ⁵⁰ Muud yêsh má dɛ́ sá sá Sóŋgú waamə́ a gwów mə́ jí yé, nyə́ wə́ jí mínyɔŋɔ́ waamə́, ŋkí kóól waamə́ ŋkí ntâg nyɔɔŋgú waamə́.»

13

*Kanda mbɔɔl mæmpæg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Ná má jwôw ni dí, Yésus nyə́ a wú njów, kə́ ncindyə́ mɔ́ŋ, kə́ ji shí. ² Buud bwə́ mú kə́ sɛɛŋgya nyádí ŋkí jág bulya nə́ ndɛ́é, a mú tɔ́w kə́ kə́wa byóólúɔ́d, kə́ ji shí, buud bɔ́ŋ cínú. ³ A mú ŋgə́ kə́nd bwo zhwoɡ mikanda. Nyə́ nə́ bwo ná: «ŋgwól mbɔɔl mæmpæg nyə́ á zə́ kə́ myɛɛɡ mpæg. ⁴ Ja á má ŋgə́ myɛɛɡ yí, nyúl mpúmá í má shugɔla zhí nə́ zhí. Inunú í mú zə́, zə́ shín lúú nywô. ⁵ Nyúlágá í mú shugɔla shí á məkwoóɡúɔ́d, kú nə́ fwámé mándəlú cínɔŋg. Í mú ná má lɛɛl wéésh míŋgwu, nə́cé mándəlú

má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásó í má faan yí, miŋgwu mi mpwásó mí mú jígə, shîn shwáás nəcé kú nə fwámé míkəóló. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula ibiin-bíinəd. Ibiin-bíin byəəŋg í mú læel juwo ná ndéé káda íkə́lə í mpəg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átutagú dî, í mú ŋgə wúmə, dúga shug wúmə íbumé təd, dúga ibumé məwûm məsaman, dúlúgá məwûm məlóló.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwê má gwág yé, a gwág.»

*Nəcé jí Yésus ŋgə jííguli míkanda dí yí
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ *Ompwíin bé bwá mú shísh nyádí, kə jí nyə ná: «Nəcé jí wó ŋgə jííguli buud míkanda dí yí.» ¹¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nəcé Zembî nyə a má sá ná bi báá mpúg mindímba myâ Faan á gwôw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nə baalé fəg yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo, a músə bul nyiŋgə bə nə ndî. Nji nyəəŋg cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə bábaalê á jí nə ndí yí.* ¹³ Mə ŋgə jííguli bwo nə mikanda nəcé búsə bwá tɛɛm kənd mísh, bwá kú dúg, bwá tɛɛm gwágulə, bwá kú gwág kú námə wámbulə. ¹⁴ Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cúndə yí, í mú bwəma shú dán. Kéel dəəŋg dí ná: Bi mə bá dɛ kənd məlwê, nji bi kú bwelɛ wámbulə; bí dɛ kənd mísh, nji bi kú bwelɛ dúg; ¹⁵ nəcé kúl búúd ga í má shîn lal mílâm, bwá má shîn juwal məlwê, wó búdal mísh;

13:9 11.15 **13:12** 25.29 * **13:12** Na ŋgə cɛel ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fəg má Zembî yé, nyə é nyiŋgə bul bə nə fəg nyəəŋg; muud cúgé nə yéesh jəəŋg yé, nyə é ŋgə yida jímbal bábaalé fəg á jí nə ndí yí. **13:14** Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mís 28.26-27

nə mísh máŋ mə á bá dúg,
 məlwê máŋ mə á bá gwág,
 milâm myáŋ mí á bá wámbələ.
 Nkwunǵá bwə á bá cénd kuú njəənd,
 nə ndeé mə mú lwag bwo.»

¹⁶ Yésus mú ci nə *ompwíín ná: «Bi bân, mísh máŋ mə mə jəla nəcé mə ŋgə dúg; məlwê máŋ jəla nəcé mə ŋgə gwág. ¹⁷ Bábálé mə jaaw bí ná, zhwog *buud ə mícúndə nə otútəlí ɔ búúd bwə á bə nə yéesh ná bwə dúg sâ bí ŋgə dúg yí, nji bwə áshígé dúg. Bwə á bə nə yéesh ná bwə gwág sâ bí ŋgə gwág yí, nji bwə áshígé gwág.»

*Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg
 (Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ «Kagá gwágúlə nda kanda mbəəl məmpəg í kə ná. ¹⁹ Múúd mə ká bə ná, a gwágulə Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbələ, Mbúwálú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpəg í amə kə lámúd yí: ntó ji nə nyíni jisə tâŋ mpəg í á shugula zhí nə zhí yí. ²⁰ Muud jisə tâŋ nda mpəg í á shugula shí á məkwóógú dí yé, jisə nyəəŋg jí ná, a gwág Mílésú mí Zembî, a lég myə nə məshusəg; ²¹ nji a kú nə mikəələ nyədí cugəd, a kú wá nadâ, á bɛ Mílésú mí Zembî nji kúkúl baan, á ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwálí nəcé Mílésú mí Zembî, a julə nyúul. ²² Muud jisə tâŋ nda mpəg í á shugula íbiin-bíin dí yé, jisə nyəəŋg á ná, a gwág Mílésú mí Zembî, nji, yágúwó ísâ yâ mən mwôw, nə wímbələ məbii í mú zə káda Mílésú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. ²³ Muud nywáá jisə tâŋ nda mpəg í á shugula shí átətagú dí yé, jisə nyəəŋg á ná, a gwág Mílésú mí Zembî, a wámbələ myə, a mú wúmə,

dúl shug wúmæ íbumé tæd, dúl mæwúm mæsaman, dúlúgá mæwúm málólol.»

Kanda bów-bôw ká

²⁴ Yésus nyæ á nyingæ námé kænd buud wúl kanda ná: «Faan á gwôw dúsæ nda lân ga: Ngwól múúd nyæ á zæ sá fambé, a myεεg jɔ mpæg ídêw. ²⁵ Nji, mpwóbulú, búúd bêsh bwé njúl ígwéd íí, wúl zhízhín músæ zæ bæ gúl bów-bôw ká na fambé nííd ná ndeé a mú kyey. ²⁶ Ja mpæg í á kɔ, í wá mábæga yí, bów-bôw ká í á kɔ námé, í músæ nyín. ²⁷ Ná ndeé, amádí fambé osól ó mäsáal bé bwé mú kə jî nyæ ná: “Mása, ηgaá wo á bæ nji mpæg ányunywaá wódí fambé? Ká, bów-bôw káá jâη í ηgæ wú ηgow?” ²⁸ A mú bæsa næ bwo ná: “Wúl zhízhín wâm wé í á jæla næ zæ sá ntúni.” Bwé næ né ná: “Ye sá kág tí yíl íkáá byɔɔηgú?” ²⁹ Nyæ ná: “Mbô! Kúgá kə. Bi á bá ηgæ béduga ikáá næ fwámé ídêw, byêsh í mú ηgæ tâw. ³⁰ Bídúgá idêw næ káá abúbôw byêsh í wíyúg, kə wósó ja búúd bwé bá zæ saag ídêw yí. Mæ é bá ci næ buud bæηg ná bwé téédúg tí íkáá í abúbôw, bwé wólæ byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwé ka tεem zæ kwós ídêw, kə wá ηkundád.”»

Kaané búbumé mpæg

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyæ á nyingæ kænd bwo wúl kaané ná: «Faan á gwôw dúsæ nda búbumé *mutárud ηgwól múúd nyæ á myεεg nyédí fambé yí. ³² Búbumé jɔηg wé í búl cwáágawo næ bíl íbumé í mæmpæg byêsh. Nji ja í dú kɔ yí, í dæ gwaa cɔ mólúgá mæmpæg mâ fambé; í bæ fwámé lílí, inunú zæ ji nyédí mílówud.»

Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)

³³ A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ŋwa wə, a fugə nə məmpíí mə ŋgug buléd málól yí, í é sá ná ŋgug wəŋg wêsh í búndəwəg.»

Nəcə jí Yésus ŋgá jǎgǎli mikaanád yí
(Mak 4.33-34)

³⁴ Yésus nyə á ŋgə ci buud isâ íni byêsh mikaanád, nyə a shígé də bwelə lás nə bwo kú kənd kaaná.
³⁵ Nyə á ŋgə sá ntó ná iciyá í ŋgwól *múúd micúndá í bwəmag mbií nyə á cilə yí, ná:
Mə bá ləsha nə bwo mikaanád.
Mə bá wésh isâ búúd bwə afwóyé bwelə mpu té
Zembî nyə á fwə shí yí.

Féél-fééli á kanda bów-bôw káá

³⁶ Yésus músə wú kál búúd bwə á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwíin bé bwə mú shísh nyédí. Bwə nə nyə ná: «Féélúg sá kanda á bów-bôw káá í á bə fambá yí.» ³⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myeeg jə mpəg ídêw yé, nyə wə *Mwân mə Múúd.
³⁸ Fambá wə shí búúd bwə njúl ga. Jə mpəg wə buud búsə Faan á gwówúd wá. Bów-bôw íkáá wə buud bwə ŋgə bə Mbúwúlú múúd wá. ³⁹ Zhízhín í á bə bów-bôw íkáá wə Njwú məjamb. Saagúlə bwə bá saag ídêw fambá yí, wə məshíné mə shí. Buud bwə bá saag wá, bwə wə *wəéngəles. ⁴⁰ Nda bwə də tí íkáá í abúbôw, bwə jígal byo bágéd ná, ntó námé wə í bá bə məshíné mə shí dí yé. ⁴¹ Mwân mə Múúd mə bá nti wəéngəles bé, bwə zə bigas Faan dé, bwə

13:33 1Kr 5.6; Gal 5.9

13:34 13.10-17

13:35 Sôm 78.2

13:40 7.19; Yuá 15.6

13:41 24.31; Mak 13.27

mú yîl búúd bwé ηgá ndêny bóól maláámb wá, nə bəɔηg básé kú bîsh mácεε wá. ⁴² Bwé ké kəl bēsh kuda ánúnî dî. Bwé bá bə cínəηg, nji bwé ηgá bwam nə məyâ. ⁴³ Ntó otútəlí ɔ búúd wâ Zembî bwé bá dɛ faan nda yásé Faan má Sóóηgú wánɛd. Muud jí nə málwê má gwág yé, a gwág.»

Kanda jimá lú sâ

⁴⁴ «Faan á gwôw dásə nda gúl jimá lú sâ jísé shwoó dí gúl fambé yí. Muud má kwey gwo yé a nyiηgə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusəg, a kə kusha mábii mé mēsh né ndeé a mú kə kusə fambé jəɔηg.»

Kaaná kwóógú álal-kus

⁴⁵ «Faan á gwôw í nyiηgə námə bə nda lân ga: ηgwól múúd nyə á dɛ kusə ijimá í mákwóógú bwé dɛ lúlə ísâ í nyangá nə ndî yí, né a ké dɛ kusha. ⁴⁶ Muud wəɔηgə mú ka kwey dəɔηg í búl bə nə mfíí cɔ́ mósólúgá mēsh yí, a músə kə kusha ísâ byé byēsh nyə á bə nə ndî yí, kə kusə kwóógú dəɔηg.»

Kaaná wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyiηgə námə bə nda wód bwé má wusə mājúwód yí. Í bii óshû mímbii mímbii. ⁴⁸ Ja í má lwánd yí, bwé mú julə, kə nə dwo cínú. Bwé mú kə ji shí, féesh fwámé óshû, wá mímanjad. Bwé yîl óshû ɔ abábôw, myaas. ⁴⁹ Ntó námə wé í bá bə məshíné má shí dí yé. *Wəéηgəles bwé bá béég mimbíya mi búúd bənêη otútəlí ɔ búúd. ⁵⁰ Bwé bá kəl ósól ɔ mábôw kuda ánúnî dî. Cínəηg mə bá bə bwo, nji bwé ηgá bwam nə məyâ.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwíin bé ná: «Ye bi shí mpu gwág ísâ íni byêsh?» Bwé ná: «Haaw.» ⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwá wó má jaaw bí ná, Yíguli məççç yêsh má jíg ísâ yâ Faan á gwôw yé, a ji nda ηgwól sóñgú jísá nə jə kwəççú yé. A ji nə ηkul wéesh ísâ í acwúlú nə í agúgwáan cínəηg kwəççú dəəηgúd.»

*Buud ó Nazarêt bwé abúgúláyé Yésus
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)*

⁵³ Ja Yésus má shîn jíguli búúd nə mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kə nyádí kwáádá. A mú ká dɛ yə búúd minjígúlá bwédí *mpáánzə minjígúlá, mbií í á ná buud bēsh bwé á dɛ káam, bwé ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *məshimbá í á wú nyə ηgow? ⁵⁵ Mwân má kábíndá dí éga? Nyəəηgú dí Maríya? Omínyəñú bé wé *Yákwab bəñəñ Yóseb nə Shímun nə Yúdə? ⁵⁶ Ngaá, okóól bé bēsh búə wa sádí? Məma ísâ íni byêsh í á wú nyə ηgow?» ⁵⁷ A mú bə bwo kwal-bəççú. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndé má dɛ námə bwəma nə mpyóη nji nyádí kwáádé nə nyádí njów búúdud.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shígé bul sá məshimbá cínəηg, nəcé buud kú *búgula nyə.

14

*Shwiy mə Yuánes Nduu-buud
(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)*

¹ Mwôw məəηgú dɛ, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiηgyá má Yésus, a mú ka ci nə osóol ó məsáal bé

13:53 7.28 **13:54** Yuá 7.15 **13:55** Yuá 6.42 **13:57** Yuá 4.44

* **14:1** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ηgwóməna nyə á ηgə jwú nə mpál nɛ á ηkúmba faan yé». Dúgúg námə Luk 3.1; 19; 9.7; Mis 13.1.

ná: ² «Yuánes Nduu-buud má gwûm. Sâ jœŋg wó á músé nœ mpífá á ñgá sá *mæshimbá ntúni ni.»

³ Herod nyœ á ci ntó nœcé nyœ á bii Yuánes Nduu-buud, wóolœ nyœ mœŋkœda, wá nyœ mímbwug dí nœcé lésú má Herodyâd, mudá má mínyœŋû yé Fílíp.

⁴ Nœcé Yuánes Nduu-buud nyœ á jum Herod ná: «Wœ ajóláyé nœ ñwa mudá éne ná wo bâ.» ⁵ Herod nyœ á ka ðœ œœl gwú Yuánes, ñji a ká ðœ fúndœ buud nœcé nda bwé á ðœ gwóŋ Yuánes ná a jisœ *muud micúndœ ná.

⁶ Ná ndœé, jwôw Herod nyœ a tâl zaŋ byélé dé yí, shilœ má Herodyâd í á zœ sáág cwánád, Herod músœ bul gwág nyœ nywa. ⁷ A mú kaag shilœ ni ná: «Mœ é fáágulœ wo sá jêsh wó é gwáámb mœ yí.»

A keen ñkaanœ kaagúlœ nyœ ntó. ⁸ Shilœ ni músœ bœ íshwambulœ í nyóóŋgû, nyœ nœ Njwú-buud ná: «Yág mœ lúú má Yuánes Nduu-buud yááséd wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud músœ gwág ñgwóómbúlú wœŋgû œy lámúd; ñji nda nyœ á bwey keen ñkaanœ mísh má ójóŋ dí ná, a mú magulœ ná bwé yág nyœ. ¹⁰ A mú kænd múúd ñjów mímbwug, kœ cígœ Yuánes cúŋ. ¹¹ Bwé músœ zœ nœ lúú yé yááséd, zœ yœ shilœ ni, a músœ kœ nœ wœ, kœ cwámbulœ nyóóŋgû. ¹² Ompwíin ó Yuánes bwé músœ kœ ñkêny kug nyúul, kœ ðœl. Bwé mú kœ nœ lâŋ kœ jaaw Yésus.

Yésus mœ yá búúd idœw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyœ a gwág mbii Herod nyœ á ñgœ tóðuga yí, nyœ a wú cínœŋg, kœ kœwa byóólád kyey ná a kœ ji nyáméfwó bugád kúl búúd bwé cúgé yí.

Nji buud bwé mú mpu ntó, bwé músə zə áncuncuma, bwé ηgə zhu míηgwéla, bwé ηgə kyey ncindye nə ncindye ηgələ bɛ nyə. ¹⁴ Ja á má shulə byóól dí yí, a mú dúg mánkúmbə mə búúd mání; a mú gwág bwo cəy lámúđ, a músə lwag mimbəl myáη. ¹⁵ Ja kugú má bii shí yí, *ompwíín bwé mú shísh nyə kúná-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sə búsə wa bugád, kugú námə óga, bíđúg mánkúmbə mə búúd mága, bwé kág mákwáádó, kə kusə sá má dâ.» ¹⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Í ajéláyé ná buud óni bwé kág. Biméfwó, yégá bwo sá má dâ.» ¹⁷ Ompwíín nə né ná: «Sə cugé nə sá wa, nji íbəléd ítóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bēsh ná bwé jíg shí ákándad. A mú ka ηwa íbəléd ítóon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwôw, yə Zembí akíba. A músə fēy íbəléd, yə ompwíín. Ompwíín bwé músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bēsh bwé mú də, jílə, idəw lúg. Byəηg í á lúg yí, í músə lwánd mábwumú wūm nə mábá. ²¹ Buud bwé á də wá, bwé á jee bə budūm otóóshin otóon, kú lə búdá nə ikágó.

*Yésus má kyey májúwó dí gwôw
(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)*

²² Námə nji í á shîn yí, Yésus nə *ompwíín ná bwé kəwag byóólúđ, bwé líínág kə nyə shwóg mán faηwíny té nyə é ηgə fwo bíđ zhwog buud bwé á bə óni yí. ²³ Yésus mú shîn bíđ búúd, a músə bád mbúηúđ nyáméfwó ná a kə jəgəla nə Zembí. Bulú mú zə yínd a njúl cínđú nyámé. ²⁴ Byóól dāη í á bə í má wú bwúηúđ fwámé cé. Nji ikwó í á ηgə

bul jág ntágulə bwo nəcé ηkwê nyə á ηgə yida wú kóómb bwə á ηgə kə yí. ²⁵ Ngeε míngwúm mí kúwo mí ashúshwóógú di, a músə zə bε bwo, a ηgə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíin bwə má dúg a ηgə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw yí, bwə mú jág bul fúndə, bwə ηgə táđuga ná jísə *jím. Bwə músə ka ηgə bul bwú óηkwiimbyê nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú læel ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí. Mə wá éne, kúgá fúndə.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «ηkí jísə wo, cíg ná mə kyéyug májúwó dí gwôw zə nûη wódí.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólúd, a músə ηgə kyey májúwó dí gwôw, ηgə kə wá Yésus. ³⁰ Nji, ja á má dúg nda ηkwê ηgə bul kuηg ná, a mú nyiηgə bə nə ifwaas, a mú tééd nyasulálə májúwód, a músə læel kím ná: «Yé Dâ, cugug mə.» ³¹ Yésus mú námə læel séémb mbwê, kə bíi nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgə gwô jí ná ηkí tag. Nəcé jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwə músə kəwa byóólúd, ηkwə mú ntâg shîn. ³³ Bəηg bwə á bə byóólúd wá, bwə mú kúd Yésus məbwóη shí, yə nyə gúmə, bwə ná: «Wo jí bále bə *Mwân má Zembî.»

³⁴ Bwə má shîn líina mâη, bwə mú jé ləəm á Genezarêt. ³⁵ Buud wâ kúkúl jəηg bwə má yag Yésus, bwə mú kyey nə lâη mänd mâ kúnə-kúnə məshəd. Buud bwə mú zə nyə nə mimbəl myêsh. ³⁶ Bwə mú téég nyə məbwê ná a bídúg ná bwə jísówúg ηgə kúnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bəηg bwə á ηgə kúnya nə nyə wá bwə mú ηgə yál.

15

Məfúlú má ímpáámbá nə məcɛɛ má Zembî (Mak 7.1-23)

¹ Bóól *Ofarizyêḅ nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á wú Yurúsəlem wá, bwá á ka shísh wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíín bwô bwá ḅgə ntɔ məcum má ímpáámbá, bwá ḅgə də kú gusa mábwê. Jí í sá ntó?»

³ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Nəcé jí bí bāḅ ḅgə ntɔ mpándí má Zembî, bi ḅgə yida baagələ məcum má ímpáámbá yí? ⁴ Zembî nyə á ci ná: “Gúmálúg sósḅgú woó nə nyɔḅḅgú woó.” A nyiḅḅgə námá ci ná: “Múúd mə ká lweem sósḅḅgú yé ḅkí nyɔḅḅḅgú yé, bwá jəlá nə gwú múúd wɔḅḅḅgú.” ⁵ Nji bi bāḅ bí ḅgə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sósḅḅḅgú ḅkí nyɔḅḅḅḅgú ná: ‘Sâ mə ámə nywá kwíínd wo nə ndí yí í músə məyóna shú má Zembî,’ ⁶ í cúgə bwele bə múúd wɔḅḅḅḅgú obuluga ná a yég sósḅḅḅḅgú ḅkí nyɔḅḅḅḅḅgú gúmá.” Ngeá ná bí ḅgə sá ná Milésú mí Zembî mí bəg ḅkúḅḅḅḅgú, məcum mán yidá mpu yáág? ⁷ Bi búsə nə məkəḅ! Izayí nyə á bə nə ḅkaam ja nyə á cúndə shú dúnúd ná:

⁸ Kúl búúd ga í ḅgə gúmal mə nji mímpu dí, milám myán mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wán ḅgələ ságusə bwá ḅgə ságusə mə yí wúsə ntó ḅgwas.

Bwá ḅgə yida jíguli buud minjígulá myá məmpándí má búúd.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwá á bə cínḅḅḅḅgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényúgá məlwə, mpu gwágələ. ¹¹ Sâ í dɛ nyí múúd mpu dí yí, gwó dí í dɛ wá múúd məlwəagəwo mísh má

Zembî dî; nji sâ í d̩ yida wú múúd mpu dí yí, gwó wó í d̩ wá nyə məlwaag̩wo.»

¹² Ompwíín bwé mú shísh nyédí kúná-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lású wó ámə lás ni í ámə bul ntágulə Ofarizyên?» ¹³ A mú bəsa nə bwo ná: «Sâ jêsh sósŋgá waamə nyə a shígé bə yí, í bá tâw nə mikəǝl. ¹⁴ Bídúgá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwé ŋgə bii bóól wəancím-ncím mbwád ná bwé jaand nə bwo. Nkí ŋgwól áncím-ncím má jaand nə ŋgwól, bēsh bwé é búla bíd.»

¹⁵ Pyēr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sə mpwokwoond ni.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bi búsə námə kú mpu gwág ísâ? ¹⁷ Ye bi agwágé né sâ jêsh í nyíi múúd mpu dí yí, í d̩ kə mwô dí, í músə cǝ kə bíd? ¹⁸ Nji isâ í d̩ wú múúd mpu dí yí, í d̩ zhu lámúd, byó wó í d̩ wá múúd məlwaag̩wo mísh má Zembî dî. ¹⁹ Nəcə lámúd wó bów-bôw mítédúgá mí d̩ zhu yé, nə məgwú mə búud, nə minəomb, nə janğa, nə júwo, nə yélə búúd ompwene, nə *bwaasúlə mpu. ²⁰ Isâ í dú wá múúd məlwaag̩wo mísh má Zembî dî wó íni. Dálə íd̩w kú gusa móbwə í ádé wá múúd məlwaag̩wo.»

*Búgá má múdá á Kanaan
(Mak 7.24-30)*

²¹ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kósmb shí á Tir nə Sidon. ²² Ŋgwól múdá á nûŋ, a njúl shilə Kanaan, mú ŋgə zə nyédí a ŋgə kím ná: «Yé Cwámba, Mwân má *Dávid, bwíígúg mə né ŋkwonjú. Jamb í má jág bul bii shilə wám.» ²³ Yésus mú ji nyə kúl-kúl. *Ompwíín bwé mú shísh Yésus kúná-kúnə, zə

ci nɛ nyɛ ná: «Wííngúg nyɛ, a ngɛ sá kánǵá bɛǵlɛ sá nɛ ɲkwiimbyê.» ²⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Zembî nyɛ á ntɛ mɛ shú íncwɛmbɛ í *Izɛrɛyêl, í mú ngɛ cwagɛwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nyɛ músɛ zɛ kúd mpwóómbú shí wá Yésus, jǵgɛla nɛ nyɛ ná: «Yé Cwámba, shwǵgú mɛ.» ²⁶ Yésus mú bɛsa nɛ né ná: «Ŋwálɛ ídâw í bwân ó ɲjów, wusɛ yɛ ómpyâ, í anywáyé.» ²⁷ Nyɛ nɛ Yésus ná: «Jísɛ bálɛ bɛ ntó. Ká, Cwámba, ompyâ bwá dɛ námá cwála mámpulú má dú kud tɛwɛli ómása dí shí má.» ²⁸ Yésus músɛ ci nɛ nyɛ ná: «Mudá éga, wo ji nɛ fwámé búgá. Sâ wó ngɛ jii yí, í bág námá ntó.» Námá wɛla dɔɔngú di, mwân mɛ mudá éne músɛ yál.

²⁹ Yésus músɛ wú kúl níid. A mú ngɛ bɛ ncindyɛ mâɲ má Galilê ná ndɛé a kɛ bád wúl mbáɲúd, ká ji shí. ³⁰ Buud bwá mú zɛ sɛɛngya na nyédí áncuncuma; bwá ngɛ zɛ nɛ buud bwá á dɛ nyás wá, nɛ wɛancím-ncím, nɛ wɛakúmálwê nɛ buud wá ijâm, nɛ míl zhwog mimbâl. Bwá mú zɛ ngɛ bwíig myo Yésus dí shí mɛkuú, a mú ngɛ lwag myo. ³¹ Buud bwá á bul ngɛ káam ifífi ngálɛ bálɛ lás, buud ó íjám bwá ngɛ bɛ mpwogé, bɔɔng bwá á dɛ nyás wá bwá ngɛ kyey kú ná kwo nyás, wɛancím-ncím bwá ngɛ mpu dúg; bwá mú ngɛ ságusɛ Zembî á Izɛrɛyêl.

*Yésus má nyiŋgɛ yɛ búúd idâw
(Mak 8.1-10)*

³² Yésus músɛ jôw *ómpwíin bé, nyɛ nɛ bwo ná: «Mɛ ngɛ gwág buud óga ɲkúɲkwónǵlɛ nɛcé sánɔɲ sá má ji mwôw málól, bwá cúgé ná nɛ sâ má dɛ. Mɛ acéélɛ nyiŋg bwo ntúni zha, bwá á bá kɛ tag nɛ mɛntambali zhíid.» ³³ Ompwíin bwá mú ci nɛ nyɛ

ná: «Sá é sá ntɔdelé ná sá bég nà bímbí lú ídâw mæ yá zhwog buud óga wa bugád?»

³⁴ Yésus mú jî bwo ná: «Bí búsə nə íbɔléd íné?» Bwá ná: «Zaŋgbá, nə búbaalé íshúshú.» ³⁵ Yésus músə ka ci ná buud bwá jíg shí. ³⁶ Ná ndeé a músə ŋwa íbɔléd zaŋgbá byɔɔŋgú nə oshú, a yə Zembí akíba, a fêy byo ikál ikál, yə ómpwíín bé, bwá mú kə ŋgə kaaw buud. ³⁷ Muud yêsh mú də ná ndeé jílə. Zhwog ikál í mú lúg tâŋ məkúdé zaŋgbá. ³⁸ Buud bwá á də wá, bwá á bə buud otóóshin onɔ, nji budúm kú lɔ búdá nə ikágá. ³⁹ A músə ka bíd ná buud bwá nyíngəg, nyə mú kəwa byóólád, kə kóómb shí á Magadan.

16

Ofarizyêŋ bwá jî shimbá (Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Bóól *Ofarizyêŋ nə *Osadwisyêŋ bwá á zə jí Yésus njígá məbwəbúlán, bwá ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ŋgə zhu gwôw. ² Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bí mə dɛ bə, bí mə ká dág mpwó-kugú ná jon dúsə títií ná zhwuŋ, bí ná jwôw á mán í bá bə ná sáj. ³ Nkí ná, kúndé mán, bí mə ká dág jon ŋkí shila, bí mpu ná mpú nyə é nywɔ. Bí mə dɛ mpu yag íyuug í jon; nji bí kú mpu yag sá í ŋgə sɛy mwôw mága dí yí. ⁴ Mbɛɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, nə mitédúgá olíŋgí í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwá ábúle dág dúl shimbá, nji dɔɔŋg í á bə nə Zhwónas yí*.» A músə wú na bwádí, kyey.

16:1 12.38-39; Luk 11.16, 29-30 **16:1** Yuá 6.30 * **16:4** Sâ
jɔɔŋg jíisə ná Zhwónas nyə a já mwôw məlólol mwɔ shúd.

Bêw Ofarizyêḡ bânôḡ Osadwisyêḡ minjîgûlá
(Mak 8.14-21)

⁵ *Ompwíin bwá á wusa ḡwaálə íbuléd ja bânónḡ bwá á líina mâḡ kə fanwíny yí. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Jigá ncê nə *Ofarizyêḡ bânónḡ *Osadwisyêḡ *ləvur wánḡ.» ⁷ Bwá mú ka ḡgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sá shígé zə nə íbuléd ná.» ⁸ Yésus mú ka mpu sá bwá á ḡgə téduga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bām tagúlə ná búgə jín é! Jí tédúgá wúsə bí nji ná bí shígé ḡwa íbuléd yí? ⁹ Jí bí mǎ cá gwág ntáni yí? Ye bí anyíḡgáyé ná téduga íbuléd ítóon búúd otóóshin otóon bwá á də yí, nə bímbí lú mábwumú mǎ íkúl bí á lúg nə ndí má? ¹⁰ Ye bí kú téduga íbuléd zanḡbá búúd otóóshin onḡ bwá á də yí nə bímbí lú mǎkúdə mǎ íkúl bí á lúg nə ndí má? ¹¹ Nəcə jí bí mǎ cá gwág nə mǎ anḡə nə lás lǎsú íbuléd yí? Mə ḡgə ci ná: “Jigá ncê nə Ofarizyêḡ bânónḡ Osadwisyêḡ ləvur wánḡ.”» ¹² Bwá mú ka tɛem mpu gwág nə nyə a shígé ḡgə lás nə bwo lǎsú ləvur á íbuléd. Nyə á ḡgə yida ci nə bwá béyug minjîgûlá Ofarizyêḡ nə Osadwisyêḡ bwá ḡgə jîguli myá.

Yésus jisə Mesî
(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Ja bwá mǎ kə jé shí á Sezarê mə Fílíp yí, Yésus mú ḡgə jí *ompwíin bé ná: «Buud bwá ḡgə ci nə *Mwân mə Múúd jisə zə?» ¹⁴ Bwá mú bɛsa ná: «Bóól búúd bwá ḡgə ci nə jisə Yuánes Nduu-buud, bóól nə jisə Eli, bóólúgá nə Zheremî ḡkí ntâḡ ḡgwól *múúd micúndá.» ¹⁵ Nyə nə bwo ná: «Ká bí bāḡ, bí ḡgə ci

ná mə jisə zə?» ¹⁶ Shímun Pyêr músə bəsa ná: «Wo jisə *Krîst, *Mwân mə Zembî á kuwô» ¹⁷ Yésus músə nyingə lás, nyə nə Pyêr ná: «Wεε mə jəla, yé Shímun Mwân mə Zhwónas. Muud dí nyə ámə lwágulə wo sâ wó mə ci ni. Sónǵú wâm jisə gwów wə nyə ámə lwágulə wo gwo. ¹⁸ Mεε mə ka jaaw wo ná wo wə Pyêr. Wo mə bále bə kwóógú. Nda bwə dɛ lwɔ njów kwóógú dí gwów ná, mə bá sεεŋg *Dɔ lú óbúgula dām kwóógú dwô dí gwów. Tεεm bə shwiy í ábúlé sá bwo sâ. ¹⁹ Mə bá yə wo ijuwəga yâ Faan á gwów. Sâ jêsh wó bá cɛɛlə shí ga dí yí, í bá ntó gwów, jɔɔŋg wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów.» ²⁰ Né ndéé, a mú ka mpu báásulə ómpwín ná bwə kú bwεε jaaw múúd ná a jisə Krîst.

*Yésus mə bá yə, a nyingə gwûm
(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)*

²¹ Tééd na, a músə ka tééd jaawúlə *ómpwín bé ná í jii ná a kág Yurúsəlem, ná ocúmbá buud wâ ləəm nə milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mácɛɛ bwə jəlá nə kə jág jugushi nyə, bwə gwú ntág nyə. Nji a bá gwûm shwonɔ dí jwów lú léel. ²² Pyêr músə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə ná: «Mbô! Zembî kyémug wo, Cwamba! Mbií sâ wəɔŋgâ í abúle bə nə wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, nkáánd nə nyə ná: «Wúg mə na, *Sátan! Wo ji mə məma bəɔgú. Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá mí Zembî, mísə nji mítédúgá myâ buud.» ²⁴ A músə ka ci nə ompwín bé ná: «Ŋkí muud mə cεel bɛ mə, a bəg kú jagulə nyáméfwó; a

16:16 14.33; Yuá 1.49; 11.27 **16:18** Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20 **16:19** Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17
16:20 17.9 **16:21** 17.22-23; 20.17-19; 26.2 **16:24** 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21

ηκένυγ kwolós jé, a bε mα. ²⁵ Nəcə, múúd mα ká kaambulə nα cug jé, a yida jímbal gwo. Nyɔɔŋg mα jímbál cug jé nəcə mα yé, a má yidá kaambulə nα gwo. ²⁶ Nkí muud má bii mábii mēsh mā shí ga ná ndeé *shíshim yé jímb, wáyé mfií nyé é bə nα ndí cínɔŋg yí? Muud ji nα ηkul wá jí shú ná a nyíngəg bii shíshim yé? ²⁷ Nəcə *Mwân mα Múúd mα bá zə a ηgə ηkənəwα nda sóŋgú yé, bənəŋ *wəŋgəles, a bá zə yə búúd myəna mí mísólúgú bwə á sá myá. ²⁸ Búbáleé má jaaw bí ná, bóól búúd básə wa óga, bwə ábúle bwεle yə, bwə kú fwo dúg *Mwân mα Múúd má zə ηwα jiya icí jé.»

17

*Yésus mα lwóyá mílwaná myé
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Mpúsə mwôw məsaman, Yésus mú ηwα Pyêr nα Zhâk bá mínyəŋə Yuánes. A mú wú nα bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbəŋúd. ² Nyúúl nyé mú shwəŋla bwo míshád, mpwoombá í mú ηgə ηkənəwα nyə nda jwôw, mikáándə myé mí mú ηgə faan nda mənkenya. ³ Seegya ná Moyîz bá Eli bwə má wóós, zə ηgə lésha nα nyə. ⁴ Pyêr músə ka ci ná: «Cwám̄ba, nywáálə ηgəlé ji wa. Nkí wó magalə, mα shumə məbanda məlól, ηgwúd shú dwô, dúl shú má Moyîz, dúlúgá shú má Eli.»

⁵ Pyêr ηgə ná lás ntáni, seegya nji gúndə á ηkənəwα í má zə búdal bēsh. Bwə mú gwág kál

16:27 Sòm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbé 22.12

16:28 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 **17:1** 5.1

17:2 2Pr 1.16-18; Mbé 1.16 **17:5** 3.17

í ηγέ wú gúndá jəŋg dí ná: «Mwân waamá abábə wə éga. Nyédí wə lâm wâm wêsh wúsə yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíin bwə mə gwág kál dəŋg yí, bwə mú bul bə nə ifwaas, bwə mú wusə mányúúl shí ombúbudî. ⁷ Yésus músə shísh, zə kúnnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Bánúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.» ⁸ Bwə mú bân mámpwoombú, bwə mú dúg nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bónónη bwə mə ka ηgə shulə wú mbánη dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wósos ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwonη dí yí.»

¹⁰ Ná ndéé bwə músə jí nyə ná: «Nəcé jí *Oyíguli ó məcεε bwə də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bεsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli mə jəlá nə fwo zə, zə təl ísâ byêsh ícé byánúd. ¹² Sâ ηgwúdá, mεε mə jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwə á shígé yag nyə, bwə á sá nyə mbií wêsh bwə á cεel yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwê máηúd.» ¹³ Ompwíin bwə músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wə á ηgə ci yé.

Yésus mə yîl múúd jamb

(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)

¹⁴ Ja bwə mə kə wósos mənəkúmbə mə búúd dí yí, ηgwól múúd músə zə kúd Yésus məbwónη shí, jəgula nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwám̄ba, gwágúg mwân waamá ηkúnkwónúłə. A də fudə íbwúg, a ηgə bul jug. A mú də kəl nyúúl təə kuda dí təə májúwód. ¹⁶ Mə

ámə zə nə nyə *ómpwíín bwô dí, nji bwé shígé kwag lwagúlə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bî ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bî ntúni kə wósə ηgow? Mə é bá jísəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəəηg kâ.»

¹⁸ Yésus mú ηkáánd nə jamb, í músə wû mwân nyúúlúd, ncúncwámá jəəηg músə yál námá cé nə cé.

¹⁹ Nə ndeé ompwíín bwé músə shísh wá Yésus, zə nyímbəla nə nyə ná: «Nəcé jí sá bāη shígé kwag yílúə jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nəcé bí cugé nə fwámé búgá. Búbélé má jaaw bí ná, í mbəm bə nə búgá təə nji cíg-cíg bímbí búbumé *mutárud, bí je ci nə mbún ga ná: “Túwúg na, wo kég tōw wáádé”, mbún bále kə. Sâ kú ná kwo ntə bí ηkul. ²¹ * [Nji, mbií jamb ni í də wú nji wo má fwo mpu jəgula nə Zembî, wo ci ídêw.]»

²² Ja bónəη bwé á ηgə kyey shí á Galilê yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bāg kaanz məbwə mə búúd dí, ²³ bwé bág gwú nyə. Nji a bá gwúm jwəw áléel.» Ompwíín bwé músə ka bul gwág sâ jəəηgə cey lámúd.

Yésus mə jáná tóya

²⁴ Ja bwé mə ka kə wósə Kapernawúm yí, búúd bwé á də ηwa tóya á *Mpáánzə Zembî wá bwé mú zə jí Pyêr ná: «Yíguli wún mə də námé jəna tóya éga?»

²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr mə kə nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wəe mə dúg ná ji? Ozá bwé də

17:17 Mbá 32.5, 20 **17:20** 13.31; 14.31; 21.21; Mak 11.23; Luk

17.6 * **17:21** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **17:22**
16.21 **17:24** MmN 30.13

jána ójwû ɔ shí otóya nə ɔngasumân? Ye mimbyágá mí máshí máη, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Ijigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá, ntó ji ná mimbyágá mí ádé jána? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntágulə bwo, kaág m̄an, kə wusə ηgwéye; shú wó é tééd tí yé, wo b̄eny nyə mpu, wo mú kwey saη *mwaanê í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ηwa wə, wo kə jána tóya waamê nə wô.»

18

*Muud mə búl bə nə mfí Faan mə Zembî dî yé
(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)*

¹ Baan dɔɔŋgú dí, *ompwiín bwə á shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Zə mə búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówúd?» ² Yésus mú j̄w kúkágá, zə t̄əl bwo míshúd, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, ηkí bi mə bə kú cénd kuú n̄jɔnd ná bi bág nda ikúkágá, bi abulé bwεε nyí Faan á gwówúd. ⁴ Gwə wə jí ná, muud mə dág nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wə mə bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ⁵ Muud mə lág nt̄ag gúl kúkágá nda jíga jíná d̄am dí yé, a mə lág mə. ⁶ Nji, ikúkágá í ηgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgú, í bul j̄əla ná bwə kəlɔg muud wɔɔŋgú məma kwóógú c̄əŋúd, bwə kəl nyə nə dwo m̄an, a kú ná cwánɛwo.

⁷ «ŋkúŋkwóŋlə búúd nəcé bulyalə məbɔɔgú. Cug í cúgé nə ηkul bə kú nə məbɔɔgú, nji ηkwéε muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bə ná mbwə wô ηkí kuú wô í ηgə kwal wo bɔɔgú, sámbúg wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəcé í bul j̄əla ná wo cúgəg cug á

18:1 Luk 22.24 **18:3** 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17 **18:4** 23.12

18:5 Luk 10.16 **18:8** 5.29-30

kandugə wo njúl nə kúl mbwê ñkí kúl kuú, ntə ná wo bág nə məbwê nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə dí. ⁹ Ñkí jús dwô í ñgə kwal wo bəəgá, tííng dwo, wo wusə shwóg-shwóg nə wo. Í bul jəla ná wo nyííng cug á kandugə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntə ná wo bág nə mísh mwô mēsh, bwá bá kə kəl wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ɔ bey ná bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəcə mə mpú ci nə bí ná *wəéngəles bán bwá təl ja jēsh mísh má Dâ jísə gwów yéd. ¹¹ *[Nəcə *Mwân mə Múúud nyə á zə cug buud bwá á má jímb nə zhíí wá.] ¹² Bi mə tédúgá ná ji? Ñkí ñgwól múúud ji nə íncwəmbɛ təd, ñgwúd í mú wú sənz dí kə ñgə jéɣla. Ngaá ná nyə e lúgə byəəng yâ məwúm ibuú nə ibuu kúl í ñgə də yí, a fwo kə sɔ jəəng í ámə kə ñgə jéɣla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé má jaaw bí ná, nyə é bə nə məshusug nə gwo ntə yâ məwúm ibuú nə ibuu í shígé kə ñgə jéɣla yí. ¹⁴ Námə mbií wəəngá, Sóəngú wán jí gwów yé nyə acéélé ná gúl múmwántombú ga í jímbúg.»

Ñkwambulə misám

¹⁵ «Ñkí ñgwól mínyəñú woó má sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo má sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ñkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jəw múúud ñgwúd ñkí obá, binón bi kág lás nə nyə, í bág nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: “Ñkwambulə nyēsh í jəlá nə sɔy nə owúshined obá ñkí ólól”. ¹⁷ A ká ban ná nyə agwágé bwo, kaág jaaw

18:10 Yuá 10.11-15 * **18:11** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **18:14** 6.10 **18:15** Ləv 19.17; Gal 6.1 **18:16** Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19 **18:17** Tit 3.10

*Dɔ́ lú óbúgula. A ká námá ban gwág Dɔ́ lú óbúgula, dúgúg nyə nda muud nyə ampúyɛ fwámé Zembî yé, nda ηwenye tóya. ¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, sâ jêsh bí má cɛɛlə shí ga dí yí, í bá bæ ntó gwów. Jɔɔηg jêsh bí má bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bwey bæ ntó gwôw. ¹⁹ Búbálé má nyingə jaaw bí ná, ηkí buud obá wâ gwoong jín ni bwé mpú bwəma cún ηgwúd shí gaád ná bwé gwáámɛ Zembî gúl sâ, tɛɛm bæ jí tɛɛm bæ jí, Sóóηgú waam jí gwów yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nəcé kúl búúd obá ηkí olóol bwé má sɛɛηgya shú dām dí yí, sánónη nə bwo wé básé cínəηg.»

Fwámé ŋuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wá Yésus, kə jí nyə ná: «Cwámɛ e, ηkí mínyəηú waamá mə sá mə məbôw, má jəlá nə juu nyə ija iné? Ye ija zaŋgbá?» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Mə acíyɛ nə wo ná kə shúg ija zaŋgbá, má ci ná kə kumə máwúm zaŋgbá ija zaŋgbá. ²³ Gwó wá jí ná, Faan á gwôw dúsə nda yuug ga: wúl ηjwú-buud í a zə kə sá osóol ó məsáal bé shitóg. ²⁴ Ja á má ηgə sá shitóg wəəηg yí, ηgwól sóol məsáal músə biil nə mpwálá ηkí jág bulya *mwaanê, tãη básé nə ηkul jána nə ibwêy otóóshin otóóshin yí. ²⁵ Nda sóol məsáal éne nyə á shígé bæ nə ηkul nying mpwálá ná, mása músə ci ná bwé bííg nyə nə mudá nə bwân bé bêsh, bwé kúshag bwo, tɛɛm bæ ísâ byáη byêsh, mwaanê wəəηgú zəg jána mpwálá. ²⁶ Sóol məsáal éne músə zə kəsəwa mása yé shí məkuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jísówúg mə, mə é jána wo mpwálá ni nyêsh.” ²⁷ Injúkwoη í músə bii mása lâm, a músə bíd nyə nə mpwálá nyêsh, kú ná jí tɛɛm bæ sâ.

18:18 16.19; Yuá 20.23 **18:19** 7.7 **18:20** 28.20 **18:22** Mat 4.24 **18:23** 25.19 **18:27** Luk 7.42

²⁸ Ja sóol mäsáal éne má wóos tóón yí, a má bwəma nə ηgwól shwá yé bá bwé á du sêy yé, nyə á bæ nə nyə mwaaanê nji odanarî təd. A músə bii shwá yé éne cūhúd, yímbəli nyə ná: “Nyingúg mə mwaaanê waam yêsh.” ²⁹ Shwá yé músə téég nyə məbwê ná: “Jísówúg mə, mə é jána wo mpwálá nywô.” ³⁰ Nji sóol mäsáal éne kú magulə. A mú kənd shwá yé mímbwug dí shú ná a jónág nyə mpwálá nyé. ³¹ Ja bósól óshwá bán bánónη bwé á du sêy wá bwé má dúg sóólúgú wəηgú yí, bwé mú bul gwág cey lámúd, bwé mú kə jaaw mása wáη sá í má sîy yí. ³² Ná ndéé mása músə jôw nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo ji bów-bôw sóol mäsáal. Mə ámə bíd wo nə mpwálá nywô nyêsh, mə yíl lâm nəcé nda wo ámə téég mə məbwé ná. ³³ Ngaá, wo ámə jalá nə gwág shwá woó ηkúnkwónúlə námə nda mə ámə gwág wo ηkúnkwónúlə ná.” ³⁴ Mása yé músə kəenzh nyə nə wéalal-məbag ná a fwóg námə nying nyə nyé mpwálá nyêsh. ³⁵ Ntó námə wá Dá á gwôw má bá du sá bi yé, ηkí bi mə bé kú du juu ómínyəηú bún ijuugá ná bi yíl lâm kandəgə.»

19

Yésus nə məgwú má bâ (Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shîn lás ntúni yí, nyə á ka wú shí á Galilé, kə shí á Yudeá, Zhurdê fanwíny. ² Buud bwé á bə nyə nūη ηkí jág bulya, a mú ηgə lwag mímbəl myán, mí shîn ηgə yál. ³ Bósól *Ofarizyêη bwé á zə kə nyédí, kə bwówulə nyə, bwé ná: «Ye məcçç míshé má ηgə ci ná muud ji nə ηkul yíl múdá yé bâ nə mbií

mábyaagulə wêsh?» ⁴ A mú bęsa nə bwo ná: «Bi a fwóyé lə mícilyád ná ja Zembî nyə á té isâ byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a músə ci ná: “Nda mə má sá bwo ntúni ná, mudúm má bá lúgə sósngú bá nyəngə, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwé mú bə nyúul ηgwúdâ.” ⁶ Ntó ji ná bwé cúgé ná búúd obá, bwé músə muud ηgwúd. Muud nyə ajáláyé nə ka béég sá Zembî má laad yí.» ⁷ Ofarizyēn bwé mú nyingə jí nyə ná: «Ká nəcé jí Moyîz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cēel yíl múdá yé bâ, a yə nyə kálaad məgwú má bâ yí?» ⁸ Yésus mú bęsa ná: «Moyîz nyə á magulə ná muud jéég yíl múdá yé bâ nəcé lal bí milâm. Í á shígé də fwo s̄y ntó mátéédúléd. ⁹ Mεε má ka jaaw bí ná, ηkí muud mə yíl múdá yé bâ, mudá kú fwo sá mínəmb, a bâ múdá shús íí, muud wəng mə sá mínəmb.» ¹⁰ *Ompwín bé bwé mú lás ná: «ηkí ntúni wə cęę lə bâ í də bii múdúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwé jíg kú béya.» ¹¹ A mú bęsa nə bwo ná: «Buud bēsh dí bí nə ηkul gwág lésú ga, nji bəng Zembî má yə ηkúl nyəng wá. ¹² Nəcə bóól búúd bwé njul mimyáágə zhu byélé dánúđ; bóól bwé á s̄y mimyáágə kukúg; bóólúgá bāη bwé njul nda mimyáágə shú ná bwé mpúg wá milâm Faan á gwówúđ. Múúd jí nə ηkul gwág yé, a gwág.»

Ikákágə

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikákágə wə Yésus ná a bédug byo məbwə, sá məjəgula shú dánúđ. Nji *ompwín bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus músə ci ná:

«Bídúgá ikúkágé í zég mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan á gwów dúsə sâ á mbií búúd wán.» ¹⁵ A mú bəd bwo məbwə nə ndéé a mú cǝ cínəŋ.

Ncwámá á bulya məbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ngwól múúd nyə á ka shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Yíguli, jáyé jǝ sâ mə sáág shú nə mə bég nə cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó zə jí mə njígá shú jǝ sâ yí? Muud ngwúd wə jí jǝ múúd. Nkí wó cǝel nyí cug dí ság nda məcǝǝ mə ηgə ci ná.» ¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé məcǝǝ?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá mínəmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal sóŋgá woó nə nyəŋgá woó, ka námá cǝel múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cǝél wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá ni nə Yésus ná: «Mə ηgə bwey bǝ məcǝǝ mənə mēsh. Gúl jí í ηgə nā fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «ŋkí wó jí mpu bə nda Zembí mə cǝel nə, kaá kusha ísā byēsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanē wəŋgú, wo ka bá kə bə nə məbii gwəw; ság ntó wo ka zə bǝ mə.»

²² Nji ncwámá dəŋg mə gwág ntáni yí, a mú shúsula, a mú ntəg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii. ²³ Yésus mú ci nə ompwíín bé ná: «Búbále mə jaaw bí ná, jísə kwowulálə nə buud bí nə məbii wá bwə nyíg Faan á gwówúd. ²⁴ Mə nyiŋgə jaaw bí ná, í yida nywá bə kúnə-kúnə nə *shamô nyíg luun lú ndundu dí, ntǝ nə muud á bulya məbii nyíg Faan á gwówúd.» ²⁵ Nji ómpwíín bwə á gwág ntáni yí, bwə á bul káam, bwə ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg

19:18 MmN 20.12-16; Ləv 19.18 **19:19** 22.39 **19:21** 6.20; 8.21-22; Luk 12.33 **19:22** Sòm 62.11

cug yé?» ²⁶ Yésus mú kænd mísh bwéadí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ηkul sá jíni jân, nji Zembí nywáá ji nə ηkul sá sâ jêsh.» ²⁷ Pyêr mú ka ci nə Yésus ná: «Sá buud sá á má shîn lúgə ísâ byêsh, sá zə bɛ wo wá, í bá ka bə nə sá bân ntudεε?» ²⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ja ísâ byêsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwân mə Múúd mə bá ji nyéadí *caangə á milwanád yí, bi báá buud ηgə bɛ mə wá, bi mə bá ji bín ícaangə wúm nə íbáád, bí ka sám̄b íbɛend wúm nə íbá yâ *Izarəyêl milásá. ²⁹ Nkí muud mə sá ná, tə minjów, tə məshí, tə omínyəŋə, tə okóól, tə sóónɣú, tə nyəəŋɣú, tə bwân, a lúgə byo shú dām, a bá nyiŋə bíi byo, sâ ηgwúd ija təd; muud wəəŋɣú ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dí. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá t̄w mpúsə, bəəŋg bwé tál mpúsə wá, bwé bá t̄w shwóg.»

20

Myəna myâ bímbí ηgwúd

¹ «Faan á gwōw dúsə nda lân ga: ηgwólúgá múúd nyə á bə nə fambá *vînyə. Muud wəəŋɣú nyə á ka jóóg mpámán mpámán ná a ké sɔ búúd bwé kég sêy nyéadí fambá. ² Bónón bwé mú kwambulə ná a bá jéna nə bwo *danarí ηgwúd ηkúmba jwōw nda í d̄u bwey bə ná, a músə kænd bwo ísáyád nyéadí fambá. ³ Muud éne mú nyiŋə wósɔs ηgeε məwəla ibuú. A mú dág bóól ósól ó mészál bwé njúl tām dánd kú nə sâ bwé sáag yí. ⁴ A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námə sêy mádí fambá, mə é yə bí sâ í jóla yí.” ⁵ Búni bwé mú

kə. A mú nyingə wóós ηγεε tólóg dî, a nyingə námá wóós ηγεε máwəla məlól, a ηgé námá kənd buud fambá. ⁶ Ngeε máwəla mətóon mâ mpwó-kugú, a mú nyingə wóós, a mú kə kwey bóól bwá tál námá tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcə jí bí má shínal jwôw ncindî na kú nə sâ bí ηgé sá yí?” ⁷ Bwá mú bęsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud má ηwá sá ísýúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námá sêy mádí fambá.”

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádi fambá mú ci nə muud nyé á də vyee nyə jús ísâ dí yé ná: “Jówúg ósól ɔ məsáal, wo yág bwo myána myán. Wo é tééd nə bəɔng bwá ámə shúgula zə jé mpúmpúsá wá, wo ka kə shúgula nə bəɔng bwá ámə tééd zə shúshwóógú wá.” ⁹ Bəɔng bwá á ηwa ísý ηγεε máwəla mətóon dí wá, bwá mú ηwa myána myán, muud yêsh danarî ηgwúd. ¹⁰ Bəɔng bwá á tééd zə shúshwóógú wá bwá mú shísh jáŋ ja, bwá ηgé téduga ná myán myána mí é ηwá bulya; nji bwá mú námá ηwa muud yêsh danarî ηgwúd. ¹¹ Ja búni bwá má lég bímbí dəɔng yí, bwá mú ηgə cwaduga nə amádi fambá. ¹² Bwá ná: “Bəɔng bwá ámə zə mpúmpúsá wá, bwá má sêy nji wəla ηgwúd, wo mú yida yə bwo myána bímbí ηgwúd nə sá, í njúl ná sá bāŋ sá má jísəw mwásə ncindî nə lal-lal yásə.” ¹³ Amádi fambá mú bęsa nə ηgwól ná: “Wey, kwába cúgé na. Ngeá shwá ámə bwey bə cún ná wo é sêy mwásə ncindî, mə mú yə wo danarî ηgwúd? ¹⁴ Nwagú kəw dwô, wo kyéyug. Má cəel yə bíná muud a mpúmpúsá bímbí ηgwúd. ¹⁵ Né ji, mə ajélayé nə sá byəɔg dām nda má cəel ná? Ye wo gwág bôw nə mə bálə nə jə lâm?” ¹⁶ Ntó námá wá búúd wá mpúsə bwá bá tów shwóg, bəɔng wá

shwóg tów mpúsə yé.»

Yésus má jaaw ná a bá yə
(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yésus nyə á ka ηgə bád kə Yurúsəlem; na zhíid íí, nyə á ηwa *ompwín wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bánónη kə ηgə kyey koogú, a mú ηgə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sá ηgələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz mábwê mə mílúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó máccééd. Bwé é cəxlə nyə shwiy, ¹⁹ bwé mú kəenzh nyə mábwê mə íkúl ishúsúd ná bwé kág cágulə nyə, bwé yíd nyə nə milwónη, bwé bwambulə nyə kwolós dí. Ná ndéé, jwôw áléel, a bá gwúm shwónηəd.»

Ngwóombúlú má nyəηgú mə bwân ó Zhébedé
(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwân ó Zhébedé nyəηgú wánη nyə á ηwa bwo, bánónη ka shísh wé Yésus. Nda nyə á ηgə kə ηgwóombúlúd ná, nyə a kúdəw shí yə Yésus gúmá. ²¹ Yésus mú jí nyə ná: «Wó jii jí?» Nyə ná: «Yág bwân bām óbá óga wáda ná bwé bāg ji wo, nyíga mbwê mənəcwúm, nyíga mbwê məkóól, Faan dwô dí.» ²² Yésus mú bəsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ηgə jii yí. Ye bi bí nə ηkul ηgul bálá mə wál zə ηgul yí?» Bwé ná: «Haaw. Sá bí nə ηkul ηgul.» ²³ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bi é bá ηgul bálá jām. Nji, kóómb á ná bi jig mə nyíga mbwê mənəcwúm nyíga mbwê məkóól, mə dí jí nə ηkul ηwa wáni cígúlá, ijiya byəəηg bísə shú bəəηg Sóóηgú waamê nyə á bwey kwəməsa byo wá.»

24 Ja bóól ómpwíín wùm bwá á gwág ntó yí, bwá a gwág omínyonhú óbá bɔɔng bôw. 25 Yésus mú jôw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bi mə mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwá ngə nteɛng ijwúga byán, ofwó búúd bwá ngə lwóya nji mpâl. 26 Í nda bá ðu bæ ntó bí bân dí. Nyɔɔng yêsh mə céél bæ fwó múúd gwoong jín dí yé, yídag sêy nə bóól. 27 Nyɔɔng mə céél tîw bí shwóg yé, bág bí lwaá. 28 Sâ jɔɔngú wá jís ná *Mwân mə Múúd nyəméfwó nyə a shígé zə ná bwá séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sêy nə buud, a yána námə cug jé shú ná ncúlyá buud bwá bág ofulî.* »

*Yésus má lwag wáancím-ncím óbá Zheríko
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)*

29 Ja bwá á ngə wú Zheríko yí, buud bwá á bɛ Yésus áncuncuma. 30 Wəancím-ncím óbá bwá á bæ zhí dí koogú, bwá mú gwáduga nə Yésus ngə cɔ. Bwé mú ngə kím ná: «Cwámba, Mwân mə *Dávid, bwígúg sá ná ŋkwonhú.» 31 Buud bwá á bæ áncuncuma wá bwá mú ngə ŋkáánd nə bwo ná bwé jíg kúl-kúl, nji bân bwé mú yidá mpu bân mákál gwôw ná: «Cwámba, Mwân mə Dávid, bwígúg sá ná ŋkwonhú.» 32 Yésus mú shígula, a mú jôw bwo, jí bwo ná: «Bi má jii ná mə sáág bí ji?» 33 Bwé nə né ná: «Cwámba, ság nə mísh mészú mə bánúg.» 34 Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, a músə kúnnya nə bwo mísh; námə cé nə cé mísh má mú nyiŋgə dúgya bwo, bwé mú bɛ nyə.

20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48 **20:28** Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19 * **20:28** Bwé á ðu jóna ŋkúmba tâŋ shú ná ŋkúmba kwám í bág fulí. Tâŋ nyɔɔng wá Yésus nyə a jóna nə cug jé shú búúd bēsh yí. **20:29** 9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42

21

Cí Yésus mə wós Yurúsalem

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwé á ngə shísh kúná-kúnə nə Yurúsalem yí, bwé á kə wós ngéé Betufazhe, *Mbún wəolivyê dî. Yésus mú lwâm *ómpwín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nîd. Í é bə, bí ká námə jé bí kwey myəólú jakáás cəɣlá, nə mwân yé. Bí ó ciny byo, zə mə nə byo. ³ Nkí muud mə jí bí sâ, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ngə jî byo.” Muud wəəngə nyə é ləel námə bíd ná bí zəg nə byo.»

⁴ Í á sîy ntó shú ná ciyá mə *múúd micúndé í bwəmag ná:

⁵ Cigá nə buud ó Siyôn* ná:

«Dugá, njwû wún ngə zə bídí.

A ji nə lâm nə shεε, a mbéd myəólú jakáásud, cwə jakáás, mwân cúdu anjkény mimbag dî.»

⁶ Ompwín bwé mú námə kə sá nda Yésus nyə amə ci nə bwo ná. ⁷ Bwé mú zə nə myəólú jakáás nə mwân, bwé ngə yíl mikáándə myán ngə jεel bwo mikwoŋud. Yésus músə ji gwôw. ⁸ Bóól ncúlyá buud bwé á bə cínəng wá, bwé ngə taalə mikáándə myán zhíí nə zhíí, bóól bwé ngə búgə məmpúnzə mə ílí ngə zə taalə zhíí. ⁹ Shwíínzhá buud bwé á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəəng bwé á ngə bε mpásə wá bwé á ngə wá ngwa ná:

Hosána nə Mwân mə *Dávid!

Gúmá í bəg nə nyəəng ngə zə jínə mə Cwámba dí yé!

Hosána joŋ lu gwôw dí cwú!

21:5 Iza 62.11; Zak 9.9 * **21:5** Siyôn: Nyə á bə məmə mbún bwé á lwə ngwəla á Yurúsalem cínəng gwôw yí. **21:8** 2Oj 9.13 **21:9** Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, ηgwála wêsh í á tów otátəlí, buud bwé ηgə jí ná: «Zé nyə éne?»
¹¹ Bóól zhwog buud bwé ηgə bęsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarêt shí á Galilê.»

*Yésus mə wíηg búúd ó míkus Mpáánzá Zembî
 (Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)*

¹² Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembî, a mú kə wíηg búúd bwé á ηgə sá mikus cínəηg wá. A shîn lwág ítúwəli í búúd bwé á ηgə sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bəəηg bwé á ηgə kusha məfaf wá. ¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Bwé bá də jôw njów wâm nə njów məjəgula?” Ká bí bəη mə yida sá ná í bəg daage lú íjúwál.»

¹⁴ Né ndeé wəancím-ncím nə wa ijâm bwé mú shísh nyédí na Lun dí cwû, a músə lwag bwo. ¹⁵ Nji milúlúú myâ ofada nə *Oyígəli ó máceξ bwé á gwág bôw nə *məshimbá Yésus nyə á ηgə sá má, bwé gwág námə bôw nə iyáηgá íkúkágé í á ηgə wá Lun dí cwû yí ná: «Hosána, Mwan mə Dávid». ¹⁶ Bwé mú ci nə nyə ná: «Ye wo ηgə námə gwág sâ bwé ηgə ci yí?» Nyə nə bwo ná: «Haaw. Ye bí bəη bí afwóyé lə cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmá mímpu mí íkúkágé nə ikény í bəl dí?”» ¹⁷ Né ndeé a mú lúgə bwo, wú ηgwála dí, kə Betanî, kúl nyé é já yí.

*Kundú figyé
 (Mak 11.12-14, 20-24)*

¹⁸ Mpúmán mpúmán, ja nyə á ηgə kə ηgwála yí, nyə á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dág shug læ *figyé njwónj dí koogá, a mú shísh, a músə kə kwey nji

ikáá nə ikáá. A músə ci nə figyê ná: «Wo abúlé ná nyiŋgə bwεε wúmə tə bumá.» Cé nə cé, figyê músə shwáás. ²⁰ Ja *ompwíin bwé mə dúg ntúni yí, bwé mú bul káam, bwé jí Yésus ná: «Figyê éga mə ka lεεl shwáás cé nə cé ntədelé?» ²¹ Yésus mú ntâg ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mbâm bə nə búgə kú nə məshwán, bí sá námá sâ mə mə sá figyê éga yí. Kú bə nji gwo, bí jee námá ci nə mbún ga ná: “Táwúg na, wo kág juwa mâŋ”, í bəle námá s̄y ntó.» ²² Sâ jêsh bí mə bá gwáám bə məjəgula dí nə búgə yí, bí mə bá bii gwo.

Nkul ijwûga mə Yésus
(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyə á ka kə nyíi *Luŋ mə Zεmbî dî, á mú ŋgə yə buud minjígúla. Né ndεé, milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wâ ləəm bwé mú kə nyédí kə jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ŋgə sá ísâ íni nə ndí yí? Zé nyə ámə yə wo ŋkul nyəŋgâ?» ²⁴ A músə bεsa nə bwo ná: «Mə zé námá fwo jí bí njígá. Bí mə ká bεsa, mə mú jaaw bí ŋkul mə ŋgə sá misóólúgú míga nə ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyə á ŋgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zεmbî, ye ŋkul á buud?» Bwé mú tédəga ná: «ŋkí sə mə ci ná “gwów”, nyə e jí sə ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ²⁶ Sə mə ká məεl ci ná í á bə ŋkul á buud í, ŋkwéε sə! Buud bēsh bwé ŋgə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ²⁷ Bwé mú bεsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» A mú námá ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ŋkul mə ŋgə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda bwân óbá

28 Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Nda wúga lân bi mə téduga wo ná ji? Ngwól múúd nyə á bə nə bwân óbá. A músə ci nə ashúshwóógá ná: “Mwân waam, kaag sêy fambá *vînyə múús.” 29 Mwân mú bęsa ná: “Mə acéélé.” Nji, mpámpásá, a mú cénd mítédúgá, a músə kə fambá. 30 Muud éne mú lésha nə ηgwól mwân mbií ηgwúd. Nyâη mú bęsa ná: “Dá, mə zə kə.” Nji a kú kə. 31 Bwân óbá óníd, nyáyé mə sá nda sóŋgá wáη nyə ámə ccel né?» Bwé mú bęsa ná: «Ashúshwóógá.» Yésus músə ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Oηwenye ó tóya nə budá bwé jánjá fúlí wá bwé bá cŋ bí, bwé kə kumə Faan mə Zembí dî. 32 Nəcə Yuánes nyə á zə bídí, zə lwágulə bí zhií a tútəlí, nji bi a shígé *búgula nyə. Oηwenye ó tóya nə budá ó janğa, báá bwé á búgula nyə. Bi á tɛem dág ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyə.»

*Kanda ósól ó mäsáal ó abábôw
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)*

33 «Gwágúlégá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyə á bə nə shí. A mú sá fambá *vînyə, wá gwo lunğula dí. A fáág bí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwŋ cwámbé ísándélé, a mú yə búúd fambá jəŋg mácéd. A músə kə njəndud. 34 Ja məmwáágulə mə á wósós yí, nyə á kənd ósól ó mäsáal bé ná bwé kəg ηwa nyə dé kəw læ mpúmá búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. 35 Nji, buud bəŋgá bwé mú yida kə bii ósól ó mäsáal, bwé danğulə cú ηgwól, bwé gwú ηgwól, bwé lúmə ηgwólúgá məkwóógá nə ndéé a fudə. 36 Muud fambá mú nyingə kənd bóólúgá ósól ó mäsáal ηkí bulya, cŋ wə ashúshwóógá. Buud bwé á lúg nə fambá wá

bwé mú námé sá bwo nji mbií ηgwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlâ, a músə kənd mwân yé, a ηgá téduga ná bwé é gwɔɔ nyə ná mwán yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambé wá bwé á dúg mwân éne yí, bwé á ηgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí ɔni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ³⁹ Bwé mú ntāg bií nyə, shəenzh julə wú nə nyə fambé, kə gwú nyə ncā.» ⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambé mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bəɔŋgú ntədəl?» ⁴¹ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəɔŋgú kú nə injúŋkwon; a mú ηwa fambé jé, yə búúd oshús, bəɔŋg bwé bá dɛ yə nyə dé kəw ja í jéla wá.» ⁴² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi abwélé lɔ mícilyá mí Kálad Zembî dí ná:

Kwóógú ólwɔye bwé á myaas yí,

dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga†.

Cwám̄ba sóólúgú yé wá ni.

Jísə *sâ mímbúgú sádí míshúd í?»

⁴³ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Gwé wé mə jááw bí ná, Zembî mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwon búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yíid. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dəɔŋg dí yé mə bá kweshəli búg; nyəɔŋg kwóógú dəɔŋg í bá káda yé mə bá cugəli.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myâ ofada bənŋη *Ofarizyēŋ bwé á shîn gwág mikanda míni yí, bwé á ka mpu ná bwé wé Yésus ηgá lás nə ndî wá. ⁴⁶ Bwé mú tééd ηgələ sɔ məzhií ná bwé bií nyə. Nji, bwé á ka ηgə fúndə

21:39 Heb 13.12 **21:41** 22.7 **21:42** Sôm 118.22-23 † **21:42** kwóógú lú lámuga: Í á dɛ bə kwóógú bwé á dɛ tééd jil mándəlúd yí, dwó wé bwé á dɛ bɛ ja bwé lám mənɔŋg mə njów yí. **21:43** Dan 2.34-35, 44-45 † **21:44** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. **21:46** 21.11; 26.4-5

mæŋkúmbæ mæ búúd næcé buud bêsh bwé á ðu ηwa
Yésus ná *muud micúndé mé Zembî.

22

Kanda zaŋ bâ

(Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyæ á nyingæ námá lás næ bwo míkandad
ná ² «Faan á gwôw dúsæ nda wúl njwú-buud í á
kwæmusa né a sá mwân yé zaŋ bá yí. ³ Nyæ á ka
kænd osóol ó mäsáal bé ná bwé kág jôw búúd nyæ
á jôw zâŋ dí wá; nji buud bœŋgá bwé á shígé cœl
zæ. ⁴ A mú nyingæ kænd bóól ósól ó mäsáal, nyæ
næ bwo ná: “Kægá ci næ buud má ámæ jôw wá ná,
mæ má shîn kwæmusa dína. Mæ má cígæ înteny næ
ocúdu wâ mæwón. Isâ byêsh í mú kwæmasá, zægá
dínad.” ⁵ Nji buud bœŋgá kú bîsh njúwúlú mæ cî,
bwé mú yida ηgæ bwílya, nyâŋ kæ nyédí fambé,
nyâŋ kæ mákîd méd, ⁶ bóólúgá bwé bii námá *búúd ð
lwámá ó cî, bwé cúg bwo ná ndéé gwú bwo. ⁷ Njwú-
buud mú gwág mpimbæ. A músæ kænd ózimbi bé,
kæ jaŋgulæ ógwûl ð búúd bœŋgá ná ndéé jígal ηgwóla
wáŋ. ⁸ A músæ zæ ci næ osóol ó mäsáal bé ná: “Dína
í má shîn bæ kwæmasá, nji buud má á jôw wá bwé
á shígé mpiya næ ndî. ⁹ Kægá mámaan mæmaan, bí
kág ηgæ jôw buud bêsh bí é ηgæ kwey wá, bwé zág
zâŋud.” ¹⁰ Osóol ó mäsáal óni bwé mú kæ mázhií
mázhií, kæ ηgæ ηwa buud bêsh bwé á ηgæ kwey wá,
tæo mimbéwúlú tæo ijôp í búúd. Njów zâŋ í mú lwánd
næ buud ná cwósó.

¹¹ «Njwú-buud mú zæ nyíi njów zâŋ né a zé dúg
búúd bwé ámæ zæ njúwúlú dí wá. A mú ηgæ dúg ná

ndéé a músə kwey ηgwól múúd kú nə káándə zāη.
 12 A mú ci nə muud wəəηg ná: “Wey e, ntudélé wo
 ámə mpu zə wa kú nə káándə zāη yé?” Muud wəəηg
 nji kúl-kúl ná kufug, kú mpu nda á bəsag ná. 13 Ntó,
 njwú-buud mú ci nə osóol ɔ mäsáal bé ná: “Wálúlgá
 nyə məbwə nə məkuú, bi wúsəg nyə tóon yídúgúd,
 kúl á bá kə bə nji a ηgá bwam nə məyê yí.” 14 Ntó,
 mpugá ná njúwúlú wúsə shú búúd ηkí bulya, nji
 bəəηg bí féeshá wá búsə cíg-cíg.»

Tóya mə Káázəl

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Ná ndéé *Ofarizyêη bwə mú kə shwushwagád,
 kələ sɔ nda búsə nə ηkul bwéel Yésus ná a bílúg nə
 iciyá byé ná. 16 Bwə mú ηwa bóól *ómpwíin bánə nə
 bóól búúd ɔ gwoonη í á du ságusə ijwûga í Herod yí,
 bwə mú kənd bwo, bwə kə ci nə Yésus ná: «Yíguli!
 Sá ηgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ηgə jíguli
 sé cug á Zembí búbálé. Wo ádé námə bεemb sâ bóól
 búúd bwə é ci yí, wo kú námə bə nə ifwaas nə mbií
 múúd wí nə ηkul tōw wo míshúd yí. 17 Ntó, jaawug
 sâ. Ye məcɛɛ məshé mə ηgə magulə ná sé jənağ tóya
 mə *Káázəl, ye mə aηgê nə magulə?» 18 Ká, Yésus nyə
 á bwey mpu mbíya lám wāη. A mú ci nə bwo ná:
 «Bi mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ɔ mákəη óga?
 19 Lwógá ná mə *mwaanê bwə du jəna tóya nə ndí
 yé.» Bwə mú zə nyə nə saη *danarí. 20 A mú jí bwo
 ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwə á lúlə
 wa ga?» 21 Bwə nə né ná: «Jísə Káázəl». A mú ka ci
 nə bwo ná: «Yógá Káázəl isâ í Káázəl, bí yə Zembí
 isâ í Zembí.» 22 Ja bwə mə gwág mpɛsá ni yí, bwə
 mú bul káam bwə mú kyey, béégya nə nyə.

*Osadwisyêṅ bwá láámbulə Yésus
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)*

²³ Námá jwôw ṅgwúd ni, *Osadwisyêṅ, buud bwá du ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yíguli, Moyíz nyə á ci ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyonhú yé má jəlá nə shúgala nə kúsə yé, a byág nyonhəg má yə yé mpwon buud.” ²⁵ Ká gúl sá í á bə sá wa, ból omínyonhú bwá á byél zəngbá, budúm nə budúm. Acumbá mú bá múdá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwân ná, a mú lúgə mínyonhú yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námá yə kú nə mwân, a lúgə ṅwól nə mudá. Í á ṅgə kə ntáni nə ndeé, bēsh zəngbá mbií ṅgwúd. ²⁷ Mudá mú námá zə yə bwádí mpúsə. ²⁸ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé á omínyonhú zəngbá má bá ka ṅwa mudá? Ngaá nə bēsh bwá á shí bə ógwúm bé?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ṅgə kwab nəcé bi ampúyé sá Kálad Zembí ṅgə ci yí, bi kú námá mpu mpífə má Zembí. ³⁰ Ja búúd bwá bá gwúm máshwon dí yí, budúm bwá ábúle ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwá bá ji nda *wəéngəles ó Zembí bwá njúl jon dí ná. ³¹ Kósomb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, ye bi afwóyé ló sá Zembí nyə a lás nə bí yí? Ngaá nyə á ci ná: ³² “Mə ji Zembí má *Aburaham, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwab.” Ntó ji ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a ji yidá bə Zembí á buud bwá ṅgə cugə wá.» ³³ Məṅkumbə má búud má á ṅgə gwág nyə má má á ṅgə bul káam njígúla yé.

Shug lá mǎcɛɛ
(*Mak 12.28-34*)

³⁴ Ja *Ofarizyêṅ bwá má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyêṅ mimpu yí, bwá mú sɛɛṅgya ná ndéé bwá mú kǎ nyádí. ³⁵ Ngwól múúd á gwoonḡ jǎṅ njúl Nkume mǎcɛɛ mú zǎ bwáwǎlǎ Yésus, nyǎ nǎ né ná: ³⁶ «Yígǔli, mǎcɛɛ míshé mêsh dí, dáyé í ntǒ mǎól mêsh?» ³⁷ Yésus mú bɛsa nǎ nyǎ ná: «Wó jǎlá nǎ cɛel Zembí woó Yawé nǎ lâm wô wêsh, nǎ *shíshim wô wêsh, nǎ lúú wô wêsh. ³⁸ Dúni cɛɛ wá í ntǒ mǎól mêsh, dwó wá í tál shwóg. ³⁹ Dooṅg í kǎ námǎ nyingǎ bǎ nda dwo yí, dwó wá ga: Wo cɛel múúd yêsh jísǎ wo kúnǎ-kúnǎ yé nda woméfwó. ⁴⁰ Mǎcɛɛ mǎbá mǎni wá mǎsǎ shug á *mbwoomb mǎcɛɛ wêsh nǎ minjígǔlá mí *búúd ǎ mícúndǎ myêsh.»

Kríst, Mwân mǎ Dávid
(*Mak 12.35-37; Luk 20.41-44*)

⁴¹ Nda *Ofarizyêṅ bwá á bǎ sɛɛṅgyá ná, Yésus mú jǐ bwo ná: ⁴² «Bí ṅǎ ná ci *Kríst* ná jǐ? A jǐ Mwân mǎ zǎ?» Bwá ná: «Mwân mǎ *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nǎ bwo ná: «Kǎ ntǎdelé Dávid nǎ ṅkul mǎ Shíshim, nyǎ á jǎw Kríst ná Cwámǎba yé? Ngǎá Dávid nyǎ á ci ná: ⁴⁴ Cwámǎba† nyǎ á ci nǎ Cwámǎba wâm ná: “Jígǔ shí wa mǎdí mbwê mǎncwûm, kǎ wóós ja mǎ é culushi mízhízhín myô, wo nyaál myo nǎ mǎkuú yí!”

22:37 Mbá 6.4-5 **22:39** Lǎv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 **22:40** 5.17; Rom 13.10 **22:41** 20.30-31 * **22:42** Kríst: Na jisǎ “Mesí”, muud Zembí nyǎ a gwáágulǎ mǎwúdá má íjwûga ná ndéé a nti yé. **22:44** Sôm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwámǎba: Wa, jínǎ lǎ Cwámǎba dǎsǎ “Yawé”, mbii í ṅǎ wú Sôm 110.1 dí yí.

⁴⁵ «ηκί Dávid má bwey jôw Krîst ná Cwám̄ba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəle?» ⁴⁶ Kú nə muud nyə á bə nə ηkul bəsa sâ yé. Tééd jwôw ni, muud a shígé ná bwεε jí Yésus njígá.

23

Yésus ηgə ηkáánd nə Oyíguli ó mácεε bánôη Ofarizyên

(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)

¹ Yésus músə ka ci nə mən̄kumbə mə búúd nə *om-pwíin bé ná: ² «*Oyíguli ó mácεε bánôη *Ofarizyên bwə njúl jiya má Moyíz dí ná bwə dúg jíguli búúd mácεε má Zembî. ³ Ntó, ságá bwo mægwág, bí bε mίνjígulá myán̄. Nji, bi kú ηwa kuú njəond wáη; nəcə bwə mpú nji mələs, kú ka d̄a sá. ⁴ Bwə d̄a kəplə jilə-jilə mímbag, d̄a zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú súsəl tə nyiná ná bwə kwiyy myo. ⁵ Misóólágú myán̄ myēsh mísə nji d̄ələ s̄ə mísh. Bwə d̄a bweeg byán̄ *íngwabí í mácεε ntə bóól búúd byán̄. Bwə bul námə d̄a gweesh myán̄ mímbwaag mi káándə. ⁶ Bwə cεel d̄a ji nji lúú túwuli dí ja bwə dú kə ídína dí yí; ja búsə *məmpáánzə má mίνjígulá má *Oyúden dí yí, bwə cεel kə d̄a ji nji íjiya yā shwóg. ⁷ Bwə cεel ná buud bwə dúg bəda bwo məbədá má gúmə mən̄kumbə mə búúd dí. Bwə cεel námə ná buud bwə dúg jôw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bi bāη, kúgá s̄ə ná buud bwə jówúg bí ná: *Rabi nəcə Rabi wán jí nji ηgwúd; bi básə omínyəη̄ mpédúgá nyínúđ. ⁹ Kúgá jôw múúđ shí ga dí ná sós̄ηgú waamə nəcə sós̄ηgú wán ji ηgwúd, nji nyəw̄ηg jísə gwów yé.

10 Kúgá sọ ná buud bwé jówúg bí ná omása, nàcé mása jisè ñgwúd, ñji *Krîst. 11 Nyooñg yêsh mé bul bə fwámé múúd mpádúgá nyín dí yé, á jəlá nə sêy nə bósł. 12 Muud mə bən nyáméfwó gwów yé, bwé bá səl nyə shí; nyooñg mə səl nyáméfwó shí yé, bwé bá bən nyə gwôw.

13 «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácεε nə Ofarizyêñ. Bi bí nə məkəñ. Məntágula nəcə bi mé laa búúd zhíí á Faan á gwôw. Í músə, biméfwó kú nyíi, bí kú námə nyiñgə bíd ná bəoñg bwé ñgə cεel nyíi wá, bwé nyíig.

14 * [«Məntágula nə bí *Oñkumε ó mácεε nə Ofarizyêñ. Bi bí nə məkəñ. Məntágula nəcə bí ñgə mánda mikúsə mí búdá nə minjów myáñ, bí ka ðu sá ígwaa-gwaa í məjəgula ná bwé dúgúg ná bi bí ijəş i búúd. Bi mə bá bwəma nə intágúli í bá bul nyaan yí.]

15 «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácεε nə Ofarizyêñ. Bi bí nə məkəñ. Məntágula nəcə bí ñgə ntə míshwú ntə məkəwamb ñgəłə sọ muud ñgwúd jí nə ñkul cénd mítádúgá zə nyíi mísəon wúnúđ yé. Ja bí mé ka jíga dúg mbií múúd wəoñg yí, bi mú sá ná a bəg ñji muud mə jəlá nə kə kuda á kandəgəd, nəcə bi é sá ná a nyíñgəg bul sá bów-bôw ísə ntə bí.

16 «Məntágula nə bí, wəancím-ncím bí mé tów shwóg ná bi mə lwágulə búúd zhíí wá, məntágula nəcə bí ñgə ci ná ñkí muud mé kεen *Mpáánzə Zembí, sá nyə ámə kεen yí, í cugé nyə yímbúli. Nji, múúd mə ká kεen or á Mpáánzə Zembí, sá nyə ámə

23:11 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 **23:12** Sôm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14 * **23:14** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **23:16** 5.34-37 **23:16** 15.14

κεεν yí, jí nyə yímbáí. ¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ gúlúgá, ye or, ye Mpráánzə Zembí í ηgə sá nó or bág or má Zembí yí? ¹⁸ Bí ηgə námə cí nó muud mə ká κεεν *alatâr, sâ nyə ámə κεεν yí, í cugé nyə yímbáí. Nji, múúd mə ká κεεν sâ má Zembí í mbwúg alatâr dí yí, sâ nyə ámə κεεν yí, jí nyə yímbáí. ¹⁹ Yé wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ gúlúgá, ye sâ í mbwúg alatâr dí yí, ye alatâr mə sá nó sâ jəŋg í bág shú má Zembí yí? ²⁰ Ntɔ, muud mə kéén alatâr yé, á κεεν alatâr nə sâ jêsh í mbwúg alatâr dí yí. ²¹ Muud mə kéén Mpráánzə Zembí yé, á κεεν Mpráánzə Zembí nə Zembí muud njúl cínəŋg yé. ²² Muud mə kéén jon lə gwɔw yé, má κεεν jiya ící má Zembí nə Zembí muud njúl cínəŋg yé.

²³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcεε nə Ofarizyêη. Bì bí nə məkəη. Məntágula nə bí nəcé bí ηgə yə Zembí *ηkəw wúm á isâ nda mânt nə anis nə kumînt†, ikáá bí má də teegushi ídêw nə ndî yí. Nji bí yida mpyêny məəŋg məcεε má búl ntɔ má, nda cugələ nə buud tətəlí, nə gwágúlə búúd cey lámád nə búgúlálə Zembí. Sâ bí á jəla nə sá wə ní, kú yida mpyêny byəŋg bí ηgə bwey sá yí. ²⁴ Yé ólwóye ɔ zhí wəancím-ncím óga. Bì má də sâl málwəg, yíl ncincín jí cínəŋg yí, nji bí minə *shamô ncindî.

²⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcεε nə Ofarizyêη. Bì bí nə məkəη. Məntágula nəcé bí ηgə gusa bálá nə shúyá nji kwonəd, cwû nyε njúl lwándúlá nə isâ í mándá nə íbɔw-bɔw ísâ í má ηwa bí milâm yí. ²⁶ Yé

23:18 MmN 29.37 **23:21** 10j 8.13 **23:23** Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † **23:23** mânt nə anis nə kumîn: Jísə ikáá bwə də lugushi jáámə nə ndî yí, isâ nda məsəb. **23:24** 15.14 **23:25** Mak 7.4 **23:26** Yuá 9.40

áncím-ncîm Farizyêñ! Fwog tééd gusa bálá cwû shú ná kwonj bág námá ñkí ñkê.

²⁷ «Məntágula nə bî Oyííḡuli ó mácéḡ nə Ofarizyêñ. Bî búsə nə məkəñ. Məntágula nəcé bî búsə nda məshwonj bwə mə wá fám má, ñkí nywa dúḡ tóón, njî cwû njúl lwándúlá nə iyasé í búúd nə bíl ísâ í áduðanâ mimbií mímbíí. ²⁸ Bî búsə námá ntó, mísh mə búúd dí, bí ñḡə nyín nda buud búsə ótátəlí wá; í njúl nə milám mín mísə bí nə kwába nə fúlú a kú bísh mácéḡ nə cwóó.

²⁹ «Məntágula nə bî Oyííḡuli ó mácéḡ nə Ofarizyêñ. Bî búsə nə məkəñ. Məntágula nəcé bí ñḡə lwó məshwonj mə *búúd ɔ mícúndó, bî ñḡə lugushi ikál otátəlí ó búúd bwə á dɔw yí. ³⁰ Bí ñḡə ci nə bî a mbâm bə ja impáámbé bín í á cugə yí, bî a shíḡé nywá dɔ wá məbwə kúl bwə á dɔ gwú búúd ɔ mícúndé yí. ³¹ Ciyá jín jəonḡ í ñḡə bwaagulə nə bî búsə bwân ó búúd bwə á dɔ gwú buud ɔ mícúndé wá. ³² Ká ji, məelugá casulə sâ ímpáámbé bín í á tééd yí. ³³ Bî búsə mbéé ónywâ, iyəlɔkag. Bí mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle? ³⁴ Gwə wə í bá bə ná, mə é dɔ nti bí buud ɔ mícúndé, mə nti búúd ó fug, nti Oyííḡuli ó mácéḡ; bî mə bá gwú bóól, bí bwambulə bóól ikwolós dí, bí yíd bóól nə milwónj bídí məmpáanzé mə mínjígúlád, bî mə bá julya nə bóól míngwála miḡwála. ³⁵ Í bá námá dɔ sɔy ntáni nə ndéé, otátəlí ó búúd bēsh bwə á gwúyɔw wá, məcií máñ shwiy bí mílúúd; tééd məcií mə Abel, títəlí múúd, zə wóós məcií mə Zakarî mə Baraki bí á gwú mpédúḡá Mpáanzé Zembî nə alatâr yé.

³⁶ Bábálé, má jaaw bí ná, kala buud ga í é bwəma nə intúgúlí byəŋg byêsh.»

*Yésus ηgə lígya shú Yurúsəlem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ «Eéé Yurúsəlem ηgə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ηgə sá ná, buud Zembî ηgə nti lwámád wódí wá, wo ηgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúlə má á tééd ná má sɛɛŋg bwân bwô nda ábiyá kúwó má dɛ sɛɛŋg bwân bé mǝfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁸ Ká, dɛgá njów wún í zó lúg wuul. ³⁹ Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyiŋgə nyín nji ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bǝg nə nyəŋg ηgə zə jíná má Cwámba dí yé”.»

24

*Intúgúlí í bá bə yí
(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)*

¹ Yésus nyə á ka kyey ná a wú *Luŋ má Zembî, cúwo tóón. A ηgə kə ntúni, *ompwíín bwé mú shísh nyádí, kálə cɛel sá ná a dúgúg mbií málwǝga búúd bwé á lwǝ cínəŋgá Luŋ má Zembî má. ² A mú yida ci nə bwo ná: «Bi má dúg dí isâ íni byêsh í? Bábálé, má jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá na gwəw. Na yêsh mə bá bə ícɪmí icɪmí.»

³ A mú ka kə *Mbúŋ wəolivyê dí, kə ji shí. Ompwíín bé bwé mú shísh nyádí kə jí nyə bǝnónŋ bwámé ná: «Jaawug sə, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sé ná wo wál zə, ná cug á shí ga í wál zə shîn?»

⁴ Yésus mú bęsa nę bwo ná: «Bi ó bęy ná buud bwé bęg shiig bí, bi mú bę bów-bôw zhíí. ⁵ Nęcé buud ŋkí bulya bwé bá dę zę nę jínó dām, zę dę ci ná: “Mę wé Kríst”. Męshigá máŋ męŋg má bá kęnd zhwog buud jugú. ⁶ Bi mę bá dę gwág míláŋ mí móomb, bi gwádęga ncíndá dęomb. Bi kú bá dę kęnd mílám gwôw; í bá jii ná isâ íni í bęg. Nji tęem bę ntó, í ábúlé fwo bę męshíné má shí. ⁷ Gúl lwon í bá lúmbuli nę gúl, dúl faan lúmbuli nę dúl. Zha á ifí mpu í bá bę bíl íkúlúd, shí í bá nómá dę ntaŋusa bíl íkúlúd. ⁸ Isâ íni byêsh í bá ná bę nji mętéédulé má męcęy mę byéyí. ⁹ Bwé bá dę kusha nę bî ná bi bwémag nę męntágala, bwé dę gwú bî. Ilwon byêsh í bá mpii bí nęcé jínó dām. ¹⁰ Ntó, zhwog buud bwé bá jimb, bwé cwagüwa zhíí abúbôwud. Buud bwé bá bę, ból kusha nę ból, mpádúgá nyáŋúd nji zhíŋ nę zhíŋ. ¹¹ Zhwog *buud ę micúndá ó męshigá bwé bá zę, zę sá ná buud ŋkí bulya bwé bęg bów-bôw zhíí. ¹² Ná ndéé, fúlú á kú bish męcęę í bá ŋę mpyáanz, zhwog buud cęlí mú bá ŋę shîn. ¹³ Nji muud mę bá jísow kę wós męshínéd yé, a bá cęgę. ¹⁴ Bwé bá cúndę Jęję Kéél ni kúl jęsh shú ná ilwon byêsh í gwágúg; ná ndéé męshíné má músę bę.

¹⁵ «Gwé wé jí ná, bi mę bá dęg ájęlęŋkúŋkwę múúd micúndá Danyêl nyę á bwey jaaw yé. Ja á bá kę ŋwa jiya kúl í búl bę ci yí, muud ŋgólę cilyá ga yé, kę mpú gwág! ¹⁶ Ja bí má bá dęg isâ byęŋg yí, buud bwé bá bę Yudéa wá, bwé bęg fúndę, kę mímbámábęŋúd!

24:5 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 **24:7** 2Ib 15.6; Iza 19.2 **24:9** 10.17-22; Yuá 16.1-4 **24:9** 5.11 **24:10** 10.35; Luk 12.52-53
24:11 7.15 **24:12** 2Tm 3.1-5 **24:13** Mbú 13.10 **24:14** 28.19 **24:15** Dan 9.27; 11.31; 12.11

17 Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə ná a kə njów kə ηwa sâ. 18 Nyəəng mə bá bə fambé yé, kú ná kwo kə kwáádé ná a kə ηwa kúúd. 19 Nkwéε budá bwé bá bə nə məbum, nə bəəng bwé bá ηgə nyééng bwân mwôw məəng dí wá! Bwé bá bul ηkúηkwəŋ. 20 Jəgəlagá nə Zembî ná mitúbúg myəəng mí kú bá bə bí ηkwánúd, ηkí jwôw lá Sábaad. 21 Nəcə *incwaw í ntug í bá bə mwôw məəng dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wəəng. 22 Í á mbêm bə Cwám̄ba kú cunal mwôw má incwaw í ntug məəngá, tə muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw məəngá nəcé buud á má bwey féésh wá.

23 «Ntó, ηkí ηgwól múúd má ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wá”, ηkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. 24 Nəcə omesí ó məshügá nə buud ɔ micúndó wá məshügá bwé bá də wós. Bwé bá də sá məma *məshimbá, nə *isá í mímbúgú mbií wúsé ná ηkí gúl sâ jí nə ηkul bə ntó, buud Zembî má bwey féésh wá bwé bə bów-bôw zhí. 25 Bi ó bey! Mə má bwey jaaw bí wó ni. 26 Bwé ká ci nə bí ná: “Dugá, Mesí ji nūη shí a shwééshád”, bi kú kə wu. Nkí bwé ci ná: “A ji ká nyúl fúmúd”, shwánágá, bi kú magulə, 27 nəcé *Mwân mə Múúd mə bá zə nda njəs í də yas kóómb jwôw í də cúwo yí, í nyîn kóómb jwôw í də jímə yí. 28 Kúl mbimbə wúsé yí, cínəng wé ómpal ó də seəngya yé.

24:17 Luk 17.31 * **24:17** Ja bwé á də lwó minjów yí, bwé á də mə kwáminú námə nda mənyung. Kwáminú í á də bə ηkí lal, buud kə də ηgə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. **24:21** Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14 **24:27** 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 **24:28** Zhb 39.30; Mbú 19.17-18

²⁹ «Í bá bæ, mwôw má incwaw í ntug mæŋg má ká námé shîn cê, jwów í bá shila né ñkwed kú ná kwo faan; ñkwoond kú ná wéeshuli mánkenya; wæacén-cénî bwé bá ðu bí shí; isâ byêsh bísá nê mpífá jon dí yí í bá kúŋgula. ³⁰ Ja jœŋgâ, sâ í bá lwágulê né Mwân mæ Múúd wál zæ yí í mú cúwo jon dí; ikûl í búúd byêsh yâ shí ga í mú ñgæ tæðwæ; bwé músæ dúg Mwân mæ Múúd ñgá zæ mínkúdúd, a zág nê mpífá nê milwaná. ³¹ A bá nti *wáéŋgales bé nê mæmá laag í ðu lás nê ñkulú yí, bwé zæ seŋg búúd Zembî nyê á fêésh wá, ikóómb ínô byêsh, tééd bíl íjumæ í shíd kæ wóós bílúgád.

³² «Ñwagá fag nê yuug bí má ðu dúg nê líí *figyê yí. Í ðu bæ, ja mpúnzê nyé í mú ná bud-bud, mæncuug má agúgwáan má ñgá kô yí, bí mú mpu ná ompú bwé mú kúná-kúnæ. ³³ Ntó námá, ja bí má bá dúg isâ byœŋg byêsh í ñgá sîy yí, mpugá ná zíyê má Mwân mæ Múúd í mú kúná-kúnæ, í mú cé máyíndæ mæ nyâ. ³⁴ Búbélé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cô, isâ íni byêsh kú fwo sîy. ³⁵ Gwów nê shí í bá cô, ñji iciyá byâm kú cê.»

Muud má jálá nê ji ñkwæmúsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sâ í dúgyá nê jwôw nê wæla ísâ byœŋg í bá sîy yí, kú nê muud mæ mpû; tæem bæ wáéŋgales búsá wé Zembî wá bwé ampúyé; tæem bæ Mwân nyê ampúyé; ñji Sóŋgá wé má mpû. ³⁷ Ja *Mwân mæ Múúd mæ bá zæ yí, isâ í bá sîy námá nda í á sîy ja mæ

24:29 Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14

24:30 Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú

1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36**

Mis 1.7 **24:37** Mat 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6

*Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú ná mpwɛɛ í búdá lág shí nyêsh, buud bwá á dɛ dɛ, dɛ ɛgul, bwá béya, bélishi námá bwân bán ná ndéé kɛ wóós jwôw *Nówe nyɛ a nyíi mɛma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwá á shígé dɛ beemb tɔɔ sâ, kɛ wóós ja mpwɛɛ í á zɛ jaŋgulɛ bwo bêsh yí. Ntó námá wá í bá bɛ ja Mwân mɛ Múúd mɛ bá zɛ yí. ⁴⁰ Í bá bɛ, budúm óbá bwá ɛgɛ sêy fambá, ɛgwúd ɛwiny, ɛgwól lág. ⁴¹ Budá óbá bwá ɛgɛ jí isâ kwóógú ɛgwúd dí, ɛgwúd ɛwiny, ɛgwól lág.

⁴² «Ntó, jigá ɛkasâ! Bi ampúyé jwôw Cwámbe wán má bá zɛ yí. ⁴³ Mpugá ná amádí njów mbâm dɛ mpu wɛla lɛ búlú júwâl í é zɛ yí, ɛki á dɛ ji ɛkasâ, a kú bíd ná júwâl í búgág nyɛ njów, júwo isâ. ⁴⁴ Ntó, bi má jɛlá nɛ dɛ ji ɛkwɛmɛsá, nɛcé Mwân mɛ Múúd mɛ bá zɛ wɛla bí abúlé ɛgɛ téduga ná nyɛ é zɛ yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sóól mɛsáal wúsá abúgúlág a njúl ɛkí kɛ mása má tâl ná a bég lúlúú á buud ɔ njów a dɛ yɛ bwo idâw wɛla i jɛla yí? ⁴⁶ Sóól mɛsáal wɔɛɛ nywá má jɛla nɛcé mása nyɛ é zɛ kwey a ɛgɛ sá iséy byé. ⁴⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, mása nyɛ é jil nyɛ ná a jwúg nɛ bíl isâ í njów byêsh. ⁴⁸ Nji ɛkí a jisɛ bów-bôw sóól mɛsáal, nyɛ é ci ná: “Cwámbe waamá nyɛ áleleé nyiŋgɛ”. ⁴⁹ Ná ndéé a mú ka ji yídúlɛ búúd bánónɛ bwá ɛgɛ sêy wá, nɛ dálɛ dɛg, bánónɛ oshwégye ó málwɛg nji ɛgélɛ ɛgul. ⁵⁰ Mása yé má bá zɛ wóós nyɛ dúl jwówúd mɛseegyâ, wɛla á shígé ɛgɛ téduga yí. ⁵¹ Mása nyɛ é yɛ nyɛ intúgúlí í ányinyaanâ, a kɛnd nyɛ kál búúd ó mɛkɛɛn bwá ɛgɛ bwɛma nɛ ɛkú d yí;

24:42 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36 **24:43**
 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbú 3.3 **24:45** 25.21-23 **24:48** 2Pr 3.4
24:50 24.42 **24:51** 8.12

nyə é bæ cínəŋgá, nji a ŋgə bwam nə məyâ.»

25

Oncwíyê ó mäsás wûm

¹ «Ntó, Faan á gwów í bá bæ nda lâŋ ga: oncwíyê ó mäsás wûm mə á ŋwa mələmba, zə kə nə mə kə lóg múúd nyə á bæ nə a zə bwéemb shwə wəŋ yé. ² Mäsás wûm mənɪ dí, mətóon mə á bæ ilad, mətóon okəŋ. ³ Məəŋg mə á bæ ilad mə mə á ŋwa mələmba kú bwey ŋwa mól məwúdə kə nə mwo. ⁴ Nji okəŋ bá, bwə á ŋwa mələmba, bwə kə nəmə nə ifuundú í məwúdə nə bwə bá kə ŋgə kwádulə. ⁵ Muud nyə á bæ nə a zə bwéemb múdá yé, nyə á shígé jəwa zə; məsás wûm mənɪ mēsh mə mú tag nə jiya nə ndéé mə shîn kə gwəd. ⁶ Tām bulú, cúndá í mú sŷy ná: “Muud bá wə zág ε; kəgá lóg nyə!” ⁷ Oncwíyê ó mäsás wûm mənɪ mēsh mə músə juum, mə ka zə kwəməsa mələmba. ⁸ Məəŋg mə á bæ ilad mə, mə mú ci nə okəŋ ná: “Yágá sə baalé məwúdə, məsú mələmba mə wál jímə.” ⁹ Okəŋ nə bwo ná: “Mbô! Məwúdə mə ákwagayé nə shé bēsh; kagá íkúl bwə də ŋgə kusha yí, bi kəg kusə mán.” ¹⁰ Té ilad íni í á ŋgə kə nə í kə kusə məwúdə yí, muud bá mú wóós. Bəñəŋ bəəŋg bwə á bæ okəŋ wá, bwə mú nyí njów zāŋ, bwə fad mbê. ¹¹ Məsás m̄ ilad mə á ka zə wóós na mpúmpúsá, ka zə ŋgə jəw ná: “Mása, Mása, juwúg sə mbê.” ¹² Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə ŋgə ci nə bí fwámé ci nə, mə ampúyé bî.” ¹³ Ntó, jigá ŋkasə, nəcé bi ampúyé jwəw nə wəla *Mwân mə Múúd mə bá zə yí.»

Osóol ó mäsáal ólól
(Luk 19.12-27)

¹⁴ «Í bá bæ nda muud nyə á kə njəənd dí yé. Ja á má bæ ná a zé tí yí, a mú jôw osóol ɔ mäsáal bé, zə yə bwo məbii mé tâŋ nda məcé. ¹⁵ A mú ŋgə yə bwo námə nda bwə á ŋgə bæ nə ŋkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbəesh mítóon, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ŋgwúd. Nyə a shín yə bwo ntáni ná ndeé a músə kyey. ¹⁶ Námə ŋji bwə á shín lág *mwaanê yí, nyəəŋ nyə á bæ nə mimbwoomb mítóon yé mú kə sêy nə yé mwaanê; a músə nyiŋgə bii míl mítóon. ¹⁷ Nyəəŋ nyə á bæ nə mímbá yé mú námə nyiŋgə bii míl mímbá. ¹⁸ Nyəəŋ nyə á bæ nə ŋgwúd yé nyə nyə á kə fáág bí mändəlúd, a mú shweel mwaanê mə mása yé cínəŋg. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á cə yí, mása nyə á ka zə ná a zə sá ósóol ó mäsáal bé shitóg. ²⁰ Nyəəŋ nyə á lág mimbwoomb mí mímbəesh mítóon yé mú shísh, a zág nə míl mímbwoomb mítóon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbəesh mítóon; dəgí, míl mímbwoomb mítóon mə á bii wə míga.” ²¹ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Ŭhúŋ. Wo ji jəjə sóol məsáal abúgúlág. Wo mə bæ mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil wo isâ í ábubulyá dî. Zaá ji máshusəg mə mása woó dî.” ²² Nyəəŋ nyə á lág mimbwoomb mímbá yé mú námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbəesh mímbá; dəgí, míl mimbwoomb mímbá mə á bii wə míga.” ²³ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Ŭhúŋ. Wo ji jəjə sóol məsáal abúgúlág. Wo mə bæ mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil wo isâ í ábubulyá dî. Zaá ji máshusəg mə mása

woó dí.” ²⁴ Nyɔɔŋ nyə á lág nji mbwoomb ηgwúd yé músə námá shísh, nyə ná: “Mása, mεε mə á bwey mpu ná wo ji ηkí nyaan, wó də mwáágulə mpúmá kúl wó á shígé bε yí, wó də shwo ídâw kúl wó á shígé myεεg mpəg yí; ²⁵ Gwá wá mə á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbεesh wô mándəlúd. Lágúg, sâ gwô wá ga.” ²⁶ Mása yé mú ci nə nyâŋ ná: “Wo ji bów-bów sół məsáal. Wo ji mbεé ləm. Nkí wo á mpu ná mə də mwáágulə mpúmá kúl mə á shígé bε yí, mə də shwo ídâw kúl mə á shígé myεεg mpəg yí, ²⁷ ηgaá, wo á jəla nə kə wá mə mwaanê waamá bân dí, ná ja mə wóós yí, mə zə ηwa nyə nə məbədí gwôw! ²⁸ Déégúgá nyə mbwoomb mímbεesh ni, bi yég nyɔɔŋ jí nə myo wúm yé. ²⁹ Nəcə muud jí nə məbii yé, bwá bá nyiŋgə kwádulə nyə mwó, á mú bul bii, nji nyɔɔŋ cúgə nə ndí yé, bwá bá mεel déég súsúsá á jí nə ndí yí. ³⁰ Biigá mbεé bów-bów sół məsáal ga, bi wúsəg nyə tóón, kúl í bá bə nji a ηgá bwam nə məyê yí.”»

Sémyé mílású á məzhúgúlâ

³¹ «Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə nyádí íjwûga dí, bânôŋ *wəéŋgales bēsh yí, a bá zə ji nyádí *caanǵá á milwanád. ³² Ntó ilwon byēsh yâ shí ga í bá seεŋgya nyádí mpwóómbúd. A bá béég búúd ígwoonǵ íbá nda mbaagulə itəw mə də béég íncwəmbε nə ikálá ná. ³³ A bá təl íncwəmbε nyádí mbwê mənkwúm, ikálá nyádí mbwê məkóól. ³⁴ Ná ndéé Njwú-buud mə bá ci nə bəonǵ wâ mbwê mənkwúm ná: “Zəgá, bí buud Sóŋǵú wâm mə yá ócúncésh wá. Zəgá ji Faan

25:29 13.12; Mak 4.25; Luk 8.18; 19.26 **25:30** 8.12 **25:31**
16.27 **25:31** Mbá 33.2; Zak 14.5; Mat 16.27; 19.28; 1Te 3.13; Yúd
14

déd, zə lág lúgí nyə á bwey bwíng bí námá ja nyə á fwə shí nə gwów yí. ³⁵ Nəcə mə a gwág zha, bí á yə mə idâw; mə a gwág shwáásúlə minú, bí á ngulal mə; mə á bə njôŋ, bí á ŋwa mə bídí; ³⁶ mə á bə shushwáás, bí a bwééd mə mikáándá; mə á bwás, bí á zə dúg mə; mə á bə mímbwugud, bí á kə dúg mə.” ³⁷ Ja jəŋgâ wá otátəlí ɔ búúd bwé bá bɛsa nə né ná: “Cwámba, jáyé ja sá á dúg wo nə zha sá mú yə wo idâw, sá dúg wo nə shwáásúlə minú sá ngulal wo yí? ³⁸ Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njôŋ sá mú ŋwa wo sádí yí; ŋkí né wo njúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? ³⁹ Jáyé ja sá á mpu ná wo ŋgə bwás ŋkí né wo ji mímbwugud sá mú kə dúg wo yí?” ⁴⁰ Njwú-buud mə bá bɛsa nə bwo ná: “Búbólé, mə jaaw bí ná, ja jêsh bí á sá gúl míminyŋhâ jâm wúl sóólégú ni yí, mə wé bí á sá wə yé.”

⁴¹ «A músə bá ci nə bəŋg wâ nyédí mbwə məkóól ná: “Wúgá mə míshúd. Bí búsə nə məzhúŋgúlú mə Zembî. Kyeyugá kə kuda á kandugə kandugə dî, kuda Zembî nyə á kwəməsa shú Njwú məjamb bánôŋ wəéŋgəles bé yí. ⁴² Nəcə mə á gwág zha, bí a shígé yə mə idâw; mə á gwág shwáásúlə minú, bí a shígé ngulal mə məjúwó. ⁴³ Mə á bə njôŋ, bí a shígé ŋwa mə bídí; mə shushwáás bí kú bwééd mə mikáándá; mə bwás, mə kə mímbwugud, bí kú kə dúg mə.” ⁴⁴ Ntó, bwé bá námá jí nyə ná: “Cwámba, jáyé ja sá á bwəle dúg wo, wo ŋgé yə nə zha ŋkí shwáásúlə minú, ŋkí ntâg né sá á dúg wo, wo njúl shushwáás ŋkí né wo ŋgé bwás, ŋkí né wo njúl mímbwugud sá kú bísh wo yí?” ⁴⁵ Ntó, a bá bɛsa nə

25:35 Iza 58.7 **25:40** Mik 19.17; Mat 10.40, 42; 12.50; 28.10

25:41 Yúd 7; Mbú 20.10, 15

bwo ná: “Bábélé, má jaaw bí ná, ja jêsh bí á bæ kú sá ηgwól míminyɔŋê waamé wúl sóólúgú ni yí, mə wé bí á bæ kú sá mánywa məŋg yé”. ⁴⁶ Nó ndεé, búni bwé bá kə intúgúlí yâ kandugə kandugə dî; otátəlí ɔ búúd bāŋ bwé kə cug á kandugə kandugə dî.»

26

Shwushwaga shwɔy mə Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

¹ Í á zə bæ ná, ja Yésus nyə á shîn lás isâ íni byêsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíín bé ná: ² «Bi mə mpú ná í má lúg mwôw mábá ná *Páska bég. Mpugá ná *Mwân mə Múúd mə bá kaanz shú ná bwé bāg bwambələ nyə kwolós dî.» ³ Milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwé á ka kə sɛɛŋgya luŋ mə Kayíf, Ajəláci á ofada. ⁴ Bwé mú kə cwɔ́ íyuug ná bwé bii Yésus mákəŋúd, gwú nyə. ⁵ Nji, bwé á ηgə ci ná: «Í ajəláyé nə sɔy fwála lə zāŋ, buud bwé á bá bul sá ícucu».

Ngwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd (Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bæ Betanî, Shímun á zúzaamé dí njów. ⁷ Ngwól múdá mbíd fúfuundú *aləbátrə* mú shísh wé Yésus. Fúfuundú jəŋg í á bæ nə labínda álal-kus. Nə ndεé, Yésus ηgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəŋg lúúd. ⁸ Ja *ompwíín bwé má dúg ntáni yí, bwé mú gwág bôw, bwé mú ηgə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? ⁹ Í ámə jəla ná

25:46 Dan 12.2; Yuá 5.29; Zhk 2.13 **26:1** 7.28 **26:2** 16.21

26:4 21.46 **26:6** Luk 7.37-38 * **26:7** aləbátrə: Nyə á bæ dúl váál kwóógú, bwé á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí.

bwé kúshag labínda ni ñkí lal kus, bwé mú kwíínd mímbúmbúwá nè *mwaanê wəɔŋg.» ¹⁰ Yésus nyə á ka mpu ná bwé ñgə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcé jí bí má ntágúlá múdá éne yí? Sâ mánywa wə á má sá mə ni. ¹¹ Nəcé binôŋ mimbúmbúwá bi é də ji mwôw mēsh, ñji sánôŋ bí sá ábúlé ji mwôw mēsh. ¹² Ja nyə ámə shwu mə labínda nyúúlád ni, nyə ámə bwey kwəməsa mə dəwúlə má bá zə dəw yí. ¹³ Búbálé, má jaaw bí ná, kúl jēsh bwé bá cúndə Jəjə Kéel ga shí nyēsh dí yí, bwé bá námə də jaaw sâ múdá éga má sá mə yí, buud də téduga nyə.»

¹⁴ Mpásə na, ñgwól múúd á gwoŋg ómpwíín wúm nə óbá, nyəɔŋg bwé á də jôw ná Yúdas Iskariyôt yé, músə kə dúgya nə milúlúú myá ofada, ¹⁵ nyə nə bwo ná: «Mə ká sá ná bi bííg Yésus, bí yə mə jí?» Bwé mú ntâg lə misan mí mwaanê məwúm málól, bwé yə nyə. ¹⁶ Tééd baan dəŋgú dí, Yúdas músə ñgə sə fwámé fwála á jí nə ñkul sá ná bwé bííg Yésus yí.

Yésus bánôŋ ompwíín bé bwé sá Páska

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwôw mátéédulé má zâŋ mú ka zə wóós, jwôw bwé á jəla nə tééd dólə íbuléd yâ kú nə *ləvur yí, *ompwíín bwé á ka jí Yésus ná: «Wó cəel ná sá kág kwísha dína *Páska ñgow?» ¹⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kagá ñgwála, wə mbeé; bi kág ci nə nyə ná: “Yíguli má ci ná baan dé í mú kúná-kúnə. Bánôŋ ompwíín bé bwé é zə sá Páska wa wódí.”» ¹⁹ Ompwíín bwé á kə námə kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo ná, bwé mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugá í á bii shí yí, Yésus nyə á kə ji shí, bə́nɔ́ŋ *buud ɔ lwámá wûm nə óbá bé, kálə də. ²¹ Bwə ɲgá də, Yésus mú ci ná: «Búbólé, má jaaw bí ná, ɲgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə». ²² Ompwíín bwə mú bul gwág sâ jɔɔɲgú cey lámúd, bwə mú ɲgə jî nyə, múúd yêsh ná: «Cwámaba, ye mə?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Muud sáná sə ámə juwo məbwə shúyád yé, nyə wə nyə é kusha nə mə. ²⁴ Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Njî məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla ná muud wɔɔɲgú kú byél.» ²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé mú námə lás, a jî nyə ná: «*Rabi e, ye mə?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci wə ní.»

²⁶ Bwə ɲgá də ntáni, Yésus mú ɲwa buléd, a yə Zembî cúncésh ná ndéé, a mú fêy buléd, yə ómpwíín bé, nyə nə bwə ná: «Ŋwagá, bí dág. Nyúul nyám wə ga.» ²⁷ Ná ndéé, a mú ɲwa bálá wáan, a yə Zembî cúncésh, a yə ntâg ompwíín bé, nyə nə bwə ná: «Bí bêsh ɲgulugá. ²⁸ Məcií mām wə mənî, məcií mâ sɔ, má zə shwiy shí má, zə cé búúd ɲkí bulya, ná bwə bəg nə ijuugá í *mísám. ²⁹ Má jaaw bí ná, mə abálé ná kwo ɲgul wáan ní kə wóós ja shé má bá ɲgul ncuncumbə Faan má Sónɲgú waam dí yí.» ³⁰ Bwə mú ka sey Zembî isusa i gúmá ná ndéé bwə músə kyey kə *Mbúnj wəolivyê dí.

*Pyêr nyə e kúlya Yésus
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)*

26:20 Yuá 13.2, 21-30 **26:23** Sôm 41.10 **26:24** Sôm 22.7-8,
16-19; Iza 53.9 **26:26** 1Kr 10.16 **26:28** MmN 24.8; Zhe 31.31;
Heb 7.22; 9.15-20 **26:30** Luk 22.39; Yuá 18.1

³¹ Nə ndeé, Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Búlú ga dí, bi e lánḡwo búgád nəcə mə. Sâ jəŋḡ wə jísə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagula itəw, incwəmbə í səənz í mú shín cĭma.” ³² Nji, ja mə bá ḡwŭm yí, mə bá téeéd kə Galilê, bí kə bá kwey mə nŭh.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛɛm bæ ná bóólúgá bēsh bwə lánḡwo búgád nəcə wo, mɛɛ mə abúlé bwelə lánḡwo.» ³⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, námə búlú ga dí, shúshwóógá ná ḡwŭm kúwo kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilóól.» ³⁵ Pyêr nə né ná: «Tɛɛm bæ ná í wóós ná shwə yág shwiy ḡwúdá, mə kú bwelə kílya wo». Bóól ɔmpwíín bēsh bwə mú námə ḡə ci ntó.

*Yésus má jəḡula nə Zembî Getsemane
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)*

³⁶ Nə ndeé, Yésus bə́nəŋ *ompwíín bé bwə músə kumə kúl bwə də jəw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, mə fwo kə wá shwóg, kə sá májəḡula.» ³⁷ A músə jəw Pyêr nə bwān ó Zhébedé óbá, bə́nəŋ bwə mú kə; a mú téeéd ḡgələ bul ḡwág məcəy mə lâm, mbəəm í ḡgə shwiy nyə nyúúlúđ. ³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcəy ki mə é yə. Jigá ḡkasə wa shí, bi nyéélág mə.» ³⁹ A mú wú na bwədí, a ḡwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombá méndəlúđ, jəḡula nə Zembî ná: «Pupá e, ḡkí jí nə ḡkul jəla ntó, maguləḡ ná mə bég kú ḡgul bálá məcəy ga. Nji, í síyúḡ nda wó céel ná, kú bæ nda má céel ná.» ⁴⁰ A músə zə kóómb ɔmpwíín bwə á bæ yí, a mú zə kwey bwo íḡwád. A músə lás

26:31 Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32 **26:32** 28.7, 16 **26:34**
Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38 **26:34** 26.75 **26:36** Luk 5.16; Heb
5.7-8 **26:39** 6.10; 20.22; Yuá 18.11; Heb 10.9

nə Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé nə ηkul ji ηkasé nə mə təə nji wəla ηgwúdu? ⁴¹ Jigá ηkasé, jəgəla nə Zembî, bi bəg kú biil məbwəbúlánú. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njəənd; nji nyúul í cugé nə ηkul kwag kuú njəənd wəəng.» ⁴² A músə nyiŋgə shísh shwóg ja ábêé, kə jəgəla nə Zembî ná: «Pəpa, ηkí tédúgá wó í cugé ná wo yíl mə bálá ga mə kú ηgul, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ A músə nyiŋgə zə ómpwíin bé dí, zə námə nyiŋgə kwey bwo ígwəd nəcé mísh má á ηgə ntám bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwədí, a shísh shwóg, kə sá məjəgəla ja áléel, məjəgəla məmpúd á ηgə bwey sá má. ⁴⁵ A músə nyiŋgə zə ómpwíin bé dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bi bəŋ bi é bə wa nji gwə nə gwə nji ηgələ woga? Dəgá! Wəla í mú kúnə-kúnə, wəla *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə mə ósól ó *mísəm dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sə kyéyug. Muud mə kusha nə mə wə zág yé.»

Bwə bii Yésus

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ηgə ná lás ntúni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoonəg *ómpwíin wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ηgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwəle nə məbúlə. Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm wə bwə á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambələ nə buud óni ná: «Muud mə é kə fúlal, sə sənya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bii nyə». ⁴⁹ Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cə kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ə lás ə!» A mú fúlal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo ámə zə sá yí». Buud bwə mú cíg, zə kə Yésus, bwə mú bii nyə.

26:41 Ifz 6.18; Heb 2.18
13.1; 17.1

26:44 2Kr 12.8

26:45 Yuá 12.23;

⁵¹ Seegya ná ηgwól múúd gwoonη mæ Yésus má wéem kafwεle jé, taad ηgwól sóol mæsáal mæ Ajeláci á ofada, í mú sám̄b nyə lwê. ⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyinǵóg fεen kafwεle gwô jiya jéd; nəcε muud yêsh mæ bálán nə kafwεle yé, a bá námá bwəma nə shwiy kafwεled. ⁵³ Ye wo ampúyé ná mæ ji nə ηkul gwáám̄b Dâ kwíindyá, a læel námá nti mæ məma íkínda í *wáéηgəles wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, ηkí isâ í s̄y ntó, mícilyá myâ Kálaad Zεmbî mí é ka bwəma ntədélé? Sâ í ηgə s̄y ga í ηgə lwándələ micilyá myəηg.»

⁵⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwé á zə bii nyə wá ná: «Bí ηgə zə nə ikafwεle nə məbúlə zələ bii mæ, mæ jisə zhilunǵaanó í? Nǵaá ná shé á d̄u bə jwôw dēsh kúl ηgwúd, mæ ηgó jǵguli buud *Luη má Zεmbî d̄i, bi kú séém̄b mbwê ná bi má bii mæ. ⁵⁶ Isâ íga byêsh í ηgə s̄y ntéga ná isâ *búúd ɔ mícúndá bwé á cilə yí í bwámag.» M̄púsə wəəηgâ, ompwíin bé bwé mú myaas nyə, bwé sh̄in fúndə.

Yésus təl kəədud wə Kayíf

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Buud bwé á zə bii Yésus wá bwé mú kə nə nyə wə Kayíf, Ajeláci á ofada, kúl *Oyǵguli ó məcεξ nə ocúmbá buud wâ ləom bwé á kə sεηgya yí. ⁵⁸ Pyêr nyε nyə á ηgə bε bwo shwóg-shwóg ná ndεé kə wós̄s nún̄η luη. A mú nyíi ná á cεel fwo wám̄bələ sâ í é bə yí. A mú kə ji shí, bən̄n̄η bíl ífulish kul ηgwúd.

⁵⁹ Té ni, milúlúú myâ ofada, bən̄n̄η *Gwoonη ósém̄bye ó mílósú wâ Zεmbî jêsh bwé á ηgə s̄y mpwεnε bwé yág nyə ná ndεé bwé gwú nyə yí. ⁶⁰ Nji,

zhwog buud bwá á tɛem ηgə zə nə ijǝǝ ηgə zə yə nyə ompwene, í á shigé bə nə tɔə sá á shwiy. Bóól búúd ɔ ómpwene óbá bwá mú zə cúwo, bwá ná: ⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a ji nə ηkul búgə *Mpáánzá Zembî ná ndeé a kwo sá nji mwów málól shumálə nyúl.» ⁶² Ajəláci á ofada mú t̄w tətəlí, nyə nə Yésus ná: «Wo abɛsáyé búúd óga s̄ə bwá ηgə bwaagulə wo ni?» ⁶³ Yésus njúl nji kúl-kúl. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sá búbólé má Zembî á kuwô, ye wo ji *Krîst, *Mwân má Zembî?» ⁶⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci óni. Má ka jaaw bí ná tédéd námá kíkídíga, bi é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwê mənɔwúm má Zembî á ηkul nyêsh dí, bi mə bá námá dúg nyə, a ηgə zə míηkúdúd.» ⁶⁵ Ajəláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «A má *lás nə Zembî bwaasúlə mpu, jí shé má kwo s̄ə owúshined yí? Biméfwó bi má gwág nda á má lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. ⁶⁶ Bi mə dúg ná ji?» Bwé ná: «A jəlá nə yə.» ⁶⁷ Bwé mú ka ηgə sey nyə məntənd mpwóóbúd, bwé ηgə wá nyə ikúda; bóól bwé ηgə tí nyə məmpóónz, ⁶⁸ bwé ηgə ci nə nyə ná: «Yé Krîst, lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.»

Pyêr má kúlya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyêr njúl ná na tóón mbaadé di, dúl sás í á d̄u s̄ey nə Ajəláci á ofada yí, í músə shísh nyédí zə ci nə

26:61 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14 **26:63** kúl-kúl: Iza 53.7; Mat 27.12-14 Mwân má Zembî: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70 **26:64** Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 **26:65** nyaa míkáándá: Ilη 14.6; Esd 9.3 lás nə Zembî bwaasúlə mpu: Ləv 24.16; Yuá 19.7 **26:67** Iza 50.6; 53.5 **26:68** 21.11

nyə ná: «Wo á bə námá gwoonɔŋ mə Yésus muud á Galilê éga dî.» ⁷⁰ Pyêr mú kíflya nyə tâm buud, nyə ná: «Mə ampúyé sâ wó ngó ci yí.» ⁷¹ A mú ka tów shí, ngə kə nɔɛ mbê kóógúlád. Dúl sás í á dɛ námá sêy cínɔŋg yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwé á bə cínɔŋg wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonɔŋ mə Yésus á Nazarêt dî.» ⁷² Pyêr mú kwo kíflya nyə, a keɛn ná: «Búbálé, mə ampúyé múúd éne.» ⁷³ Kú námá bwey, buud bwé á bə cínɔŋg wá bwé mú shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo ji bále bə múúd á gwoonɔŋ jəonɔŋú; kál lú lósú dwô í ngə bwey lwágulə ntó ná sán.» ⁷⁴ Pyêr mú kíflya nyə nə məma nkaaná, nyə ná: «ŋkí má bwiinɔŋ ijó, nkaaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námá nji nyə á ci ntáni yí, ngwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ngwúm kúwo kwáágúg, wo e kíflya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə dɛ ság nə yə.

27

Bwé cɛɛlə Yésus shwiy

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán mələm, ná námá mpámán mpámán, milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwé mú sá shwushwaga ná ndeé bwé sámb ná Yésus má jəlá nə yə. ² Bwé mú wólə nyə mənəkəda ná ndeé bwé kə cwámbulə ngwáməna Pilát.

Yúdas má gwíflya nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dúg ná bwé má sámb ná Yésus má jəlá nə yə yí, lám í mú cey nyə cwú nə sóólúgú nyə á sâ yí. A mú kə ná a ké nyinɔŋ mílúlúú myá ofada nə ocúmbá buud

misanj mí *mwaanê mæwûm málólól myán, ⁴ nyə nə bwo ná: «Mə mə sêm nə kushálə nə muud njúl kú nə məbyaagulə.» Bwə mú ci nə nyə ná: «Sə abíshé. Wóó lésú óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaanê cínəng shí *Mpáánzə Zembî dî, a mú kyey kə kəl kwoolú cínjád ná ndéé yə. ⁶ Milúlúú myâ ofada mí mú wásulə mwaanê wəng, bwə ná: «Mwaanê éga ji mwaanê məcií. Í á jéláyé né sə wáág nyə manja á Mpáánzə Zembî dî; məççə məsú mə amágúláyé ntó.» ⁷ Bwə mú ka sá shwushwaga ná ndéé bwə mú kə nə mwaanê wəng, kə kusə kúl shí mə məl məmpií, bwə sá kúl shí jəngə ban məshwon ójôh. ⁸ Sâ jəngə í á sá nə bwə dúg jəw kúl shí jəngə nə fambé məcií. Jínə dəng dúsə ná zə kumə múús. ⁹ Ntó, sâ *múúd micúndə Zheremî nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcə nyə á ci ná: Bwə á ηwa misanj mí mwaanê mæwûm málólól; tâh bwân ó Izurəyêl bwə á cígə ná í kwaga nə muud wəngə yí.

¹⁰ Bwə mú kusə kúl shí mə məl məmpií nə ndî, námə nda Dá Zembî nyə á ci nə mə ná.

*Yésus təl kəədud wə Pilât
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)*

¹¹ Bwə á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ηgə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo mə ci óni.»

¹² Nji ja milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ ləəm bwə búgə Yésus lésú yí, Yésus kú bəsa. ¹³ Ntó Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo anjê nə gwág isâ byêsh

27:9 Zak 11.12-13; Zhe 32.8-9 **27:11** 2.2; 27.29, 37, 42; Mak 15.2, 9, 12, 18, 26, 32; Luk 23.3, 37-38; Yuá 1.49; 12.13; 18.33, 39; 19.3, 15, 19, 21 **27:12** Yuá 19.9; Mat 26.63

bwé ngé bwaagulə wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bęsa nə nyə təə sâ. Ngwámuna mú bul káam.

¹⁵ Ngwámuna nyə á da bə ná, ja jêsh zâŋ nyísá yí, a bíd mbwug ngwúd, wəŋg ləəm í ámə gwáámə nyə yí. ¹⁶ Bwé á ka bə nə wúl mbúmbén mbwug nə jíná ná Barábas. ¹⁷ Nda búúd bwé á bə seŋgyá ná, Pilát mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí nə jíná ná *Kríst yé?» ¹⁸ Pilát nyə a jí ntó nəcé nyə á bwey mpu ná bwé ngə kusha nə Yésus zhíŋúd. ¹⁹ Ja Pilát nyə á bə a njúl jiya mílósú jéd a ngé lás lósú mə Yésus ni, mudá yé nyə á nti nyə məcwama ná: «Wo kú tééd nyí lósú níd. Muud éne jí tətəlí muud. Mə mə bul wáduga nə ntamá nyé búlú gaád.» ²⁰ Mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ ləəm bân bwé mə shîn bwey cwîny ləəm ná bwé gwáámbug Barábas, Yésus yág. ²¹ Ngwámuna mú lás, nyə ná: «Búúd obá ógad, mə bídúg bí nyáyé?» Bwé ná: «Barábas.» ²² Pilát mú jí ná: «Ká Yésus jí nə jíná ná Kríst éga nyə, mə sáág nyə ntədəe?» Bêsh bwé mú ci ná: «Bwé bwámbuləg nyə kwolós dî.» ²³ Ngwámuna mú jí ná: «Dáyé bôw á mə sá yí?» Bwé mú kîm gwów gwów ná: «Bwé bwámbuləg nyə kwolós dî.» ²⁴ Pilát mú dúg ná nyə e tɛɛm wá nadâ, sâ í ábúlé cénd, icucu í é ngə yáág yáágúg. A mú ka ŋwa májúwó, zə gusa məbwê mísh mə búúdəd, nyə ná: «Muud éga cugé nə məbyaagulə, shwiy dé í adúgé mə. Í dúg bî.» ²⁵ Buud bêsh bwé mú magulə ná: «ŋkwaal á shwiy dé bóg nə sá, kala nə bwân búsu.» ²⁶ Pilát mú bíd bwo Barábas. A mú sá ná bwé fyámúság Yésus mílwóŋ ná ndéé a mú yə bwo nyə ná bwé kág bwambulə nyə

kwolós dî.

Ozimbi bwá cágulə Yésus

(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

²⁷ Ozimbi ɔ ɲgwáməna bwá mú ka kə nə Yésus lun mə ɲgwáməna. Bwá mú jəw ózimbi bēsh bwá zə sɛɛɲgɔ cínɔɲg. ²⁸ Bwá mú yíl nyə mikáándá, bwá bwééd nyə fwámé jud átítí. ²⁹ Bwá mú ɲwa isá yá məgwaaɲgálá, bwá lwɔ *túm gúmá nə ndɛé jil nyə lúúd, bwá wá nyə kál mbwu mbwə mənɔcwúmúd. Bwá ka zə ɲgə kúd nyə məbwón, ɲgə cágulə nyə, ɲgə ci nə nyə ná: «Yé Njwú *Oyúden, sə ɲgə báág nə wo.» ³⁰ Bwá mú sɛy nyə məntənd, bwá ɲwa kál mbwu, də nyífə nyə lúúd. ³¹ Ja bwá á ka shín cágulə nyə ntáni yí, bwá á ka yíl nyə jud átítí, bwá bwééd nyə mikáándá myé, bwá mú kə nə nyə kələ bwambələ nyə kwolós dî.

Bwá bwambələ Yésus kwolós dî

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27)

³² Bwá ɲgə wú nə nyə ɲgwəla ntáni, bwá mú bwəma nə ɲgwól múúd á Sirɛn nə jínə nə Shímun. Ozimbi bwá mú yímbəli nyə nə a ɲkényág Yésus kwolós. ³³ Bwá mú kə kumə kál bwá də jəw nə Golgota yí. Jínə dɔɔɲg í kə nə «kál á bwundú lúu». ³⁴ Bwá mú ɲgulal nyə wáan fúlá nə wúl myámbó í njúl ɲkí gwul. Njɪ nyə á kag gwo yí, a mú ban nə nyə aɲgúlé. ³⁵ Bwá mú bwambələ nyə kwolós dí, bwá mú wusə mpaambé nə bwá kawəla mikáándá myé. ³⁶ Bwá músə ka ji shí də nyéelə nyə. ³⁷ Shú nə buud bwá mpúg cwoomb bwá gwú nyə nə ndí yí, bwá á cilə, bwá bwambələ nyédí lúu dí gwəw nə: «Muud

éga wá Yésus, Njwû Oyúden». ³⁸ Bwé á bwambələ bənôn̄h izhilŋgaané íbá, jíga nyédí mbwê mən̄cwûm, jíga mbwê məkóól.

³⁹ Buud bwé á ngə c̄ɔ cínɔŋ wá bwé á ngə lwíy nyə bwé ngə sagusə milúu nə məzhwámá, ⁴⁰ bwé ngə lás nə nyə ná: «Wεε muud ji nə ŋkul búgə *Mpráánzə Zembî ná ndeé wo kwo sá nji mwów málóól shumələ nyúl yé, cugug wóméfwó na. Nkí wo ji *Mwân má Zembî, wúg na kwolós dí shulə shí.» ⁴¹ Milúlúú myá ofada bənôn̄h *Oyíguli ó məcεε nə ocúmbá buud bwé mú námá ngə cágələ nyə, bwé ngə ci ná: ⁴² «Nyə á du cug buud oshús, nji a káád cugələ nyáméfwó. Nkí a ji Njwú-buud á *Izarəyêl, a shúləg na kwolós dí sá búgúlág nyə. ⁴³ Nyə a shîn shwu nyúul né Zembî ji nə nyə, a du námá ci ná: “Mə ji Mwân má Zembî”. Ntó, ŋkí Zembî má cεel nyə, a cugug nyə ja gaád.» ⁴⁴ Tεem bə ízhilŋgaané bənón̄h bwé á bə íkwolós dí yí, í á ngə námá lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgá í á ka shila shí nyêsh né ŋkwed, tééd tólóg dí kə wósós məwəla məlóól m̄a mpwó-kugá. ⁴⁶ Ngεé məwəla məlóól dí, Yésus músə k̄im nə ŋkulû ná: «Eli, Eli, lemá sabakətáni?» Ntó má ké ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə né ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd bwé á bə cínɔŋ wá bwé á gwág ntó yí, bwé ná: «A ngə jôw Eli.» ⁴⁸ Ngwól múúd wán̄h mú tí kúlé kə ŋwa eponzh juwo málwəg má ábibyenzhú dí, a fεen gwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ngúlug. ⁴⁹ Bóólúgá

27:38 Iza 53.12 **27:39** Sôm 22.8; 109.25 **27:40** 26.61, 63
27:42 27.11 **27:43** Sôm 22.9; Mat 26.63 **27:45** Amo 8.9
27:46 Sôm 22.1 **27:48** Sôm 69.22

búúd bwé mú ci ná: «Bwándág, sá fwóg dúg ηkí Eli nyə é zə cug nyə.» ⁵⁰ Ja jəɔŋgâ, Yésus mú nyingə kîm nə ηkulû ná ndéé a mú nyingə kənd *jîm jé wé Zembî. ⁵¹ Seegya ná məmə *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tətám ná cáŋ wú gwôw wóós shí. Shí í mú ntaŋsa, məkwóógú mə ηgə seel. ⁵² Məshwəŋ mə mú ηgə bāŋ; bóól zhwog buud bwé á yə bwé njúl buud ó Zembî wá mimbimbə myáŋ mí mú gwúm. ⁵³ Bwé mú wú məshwəŋ máŋéd ná ndéé, ja Yésus nyə á gwúm yí, bwé mú kə nyíi Yurúsəlem, ηgwəla mə Zembî. Ncúlyá buud bwé á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbi nə bəɔŋg bónónŋ bwé á ηgə nyéelə Yésus wá bwé mə dúg nda shí í mə ntaŋsa ná, nə sâ jêsh í mə s̄y yí, bwé mú bə nə iŋkuŋkúúnd, bwé mú lás ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə Mwān mə Zembî». ⁵⁵ Bóólúgá búdá ηkí bulya bwé á bə cínəŋg bwé tál shwóg-shwóg ka də dúg. Budá bəɔŋg bwé á ηgə bɛ Yésus té Galilê, bwé ηgə s̄y nə nyə. ⁵⁶ Nə Maríya á Magudála, nə Maríya nyóŋgâ mə Zhâk bá Yóseb, nə nyəɔŋgú mə bwān ó Zhébedé bwé á bə gwoŋg búdá bəɔŋg dî.

Bwé kə dəl Yésus

(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bií shí yí, ηgwól múúd nə jínə ná Yóseb, a njúl bíg múúd á Arimatê músə zə wóós. Nyə á bə námə *mpwíín mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wé Pilât, kə jî nyə ná á cəel ηwa mbimbə mə Yésus. Pilât mú lwām búúd, bwé kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ηwa mbimbə mə Yésus, a músə fúlə wə ndómbó ágúgwáan dî, ⁶⁰ ná ndéé a mú kə dəl shwəŋ

27:51 MmN 26.3; Heb 10.19-20 **27:54** 14.33; 26.63; Mak 15.39

27:57 Mbá 21.22-23

ágúgwáan nyə á sá né bwə bwáguləg kwóógúđ shú đé nyəméfwó yí. A mú bínгал məma kwóógú, juwal shwon* né ndéé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála nə gúlúgá Mariya bwə á bə bwə njúl cínəng né bæendyá nə shwon.

Ozimbi bwə kə baagusa shwon

⁶² Mán mələm á mpúsə jwəw bwə də kwəmsa Sábaad yí, milúlúú myá ofada nə *Ofarizyēn bwə á kə wə Pilát sámbá ⁶³ kə ci nə nyə ná: «Mása e, sé má kə téduga nə muud məshigá éne nyə á də ci ja nyə á də ná cugə yí ná: “Mə bá gwūm mpúsə mwəw mələl.” ⁶⁴ Cíg nə buud bwə kəg baagusa shwon kə wós jwəw áléel, *ompwín bé bwə á bá kə júwo mbimbə nə ndéé bwə kə jaaw búúd ná: “A mə gwūm”; mən məshigá mə á bá bul ntə mə ashúshwóógú.» ⁶⁵ Pilát mú ci nə bwo ná: «Ozimbi wə óni. Nwagá bwo, bi kəg baagusa shwon nda bí mə dúg ná.» ⁶⁶ Bwə mú kə kwambulə mbaagusa á shwon; bwə wá máyigyé mən kwóógú í á bə mpu shwon dí yí, bwə təl ózimbi tən nda isándélé nə bwə mpúg nğə dúg.

28

Yésus mə gwūm

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábaad nyə a cə yí, ná námə mpámán mpámán á jwəw shwéndé mə dú tééd yí, Mariya á Magudála bəná nğwól Mariya bwə á weelya kə né bwə kə dúg shwon. ² Seegya nə shí í mú jág ntaḡusa nəcé *éngəles mə Yawé nyə á shulə wú gwəw, zə bínгал məma kwóógú nə ndéé a ji cínəng gwəw. ³ Eḡəles

* **27:60** Dégúg ivəguli í shwon Mak 16.4 nə Yuá 11.38 đí. **27:63** 12.40 **27:64** 28.13

wəŋgâ nyə á ngə ɲkənəwə nda njəs, mikáándá myé mí njúl ɲkí jág fumə. ⁴ Isándá lé í mú jág bul fúndə, bwə mú ngə lilya ná ndéé bwə shîn kân nda mimbimbə. ⁵ Engəles mú lás, ci nə budá ná: «Bí bāŋ, kúgá fúndə. Mə mpú ná bí ngə sɔ́ Yésus bwə á bwambulə kwolós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwûm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə ámə də bə a mbwúg yí. ⁷ Ná ndéé, lɛlɛgá kə, kə jaaw *ómpwíín bé ná a má gwûm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilê. Nûŋ wə bínónŋ bí é dúgya yé. Sâ má ámə bə ná mə jaaw bí óni.»

⁸ Budá bwə mú lɛl wú shwəŋ dí, bwə njúl lâm nə ifwaas lâm nə məshusug. Bwə mú kə ná bwə kə jaaw ómpwíín bé məkâl. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bí ɔ́ lás ɔ́.» Bwə mú shísh nyədí kə kúdəw shí bíí nyə məkuú, yə nyə gúmá. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə. Kəgá ci nə bwááŋg ná bwə kəg Galilê. Nûŋ wə sənónŋ bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwə njúl ná zhííd íí, bíl ísándá lé í má lɛl kə ngwála kə jaaw mílúlúú myá ofada sâ jêsh í á mə sây yí. ¹² Milúlúú myá ofada mí mú kə sɛɛngya nə ocúmbá buud, bwə mú yə ísándá lé fwámé bímbí lú *mwaanê, ¹³ bwə nə bwo ná: «Bí ɔ́ bá ngə jaaw ná: “Wey éne ompwíín bé bwə á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sá njúl ígwád”. ¹⁴ ɲkí lâŋ wəŋg í gwííg málwê má ngwáməna dí, sá wə má bá cweel nyə lâm, bí bāg bə kú bwəma nə intúgúlí.» ¹⁵ Isándá lé í mú ŋwa mwaanê ná ndéé bwə mú námá kə ngə jaaw nda í á ciy ná bwə ngəg nə jaaw ná. *Oyúden bwə á ngə kala lâŋ wəŋgú zə wóós múús.

Lwámá má Yésus
(*Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8*)

¹⁶ *Ompwíín wûm nə ɲgwúd bwé á ka kə Galilê, kə kumə mbún Yésus nyə á ci ná bwé bâg kə yí. ¹⁷ Ja bwé á dúg nyə yí, bwé á kúd mámpwoombá shí, yə nyə gúmá. Nji, bwé á ɲgə bə kú fwo mpu *búgula ná jísə nyə. ¹⁸ Yésus músə shísh bwádí kúná-kúnə, zə ci nə bwo ná: «Dá Zembî má yə mə ɲkul ná mə jwúg nə isâ byêsh, təə ya jɔɲ dí, təə ya shî ga. ¹⁹ Ntó, kagá ɲgə sá ná mə bág nə ompwíín ikûl nə ilwoɲ byêsh dî, bi ɲgə duu bwo jínə má Zembî Sóóɲgá, nə Mwân, nə ɲkɛɲkɛ Shíshim dî, ²⁰ bi ɲgə jíguli bwo ná bwé bɛg sâ jêsh má á ci nə bí yí. Mpugá ná mə ji nə bí jwôw dêsh kə kumə máshíné má shí.»

28:16 5.1; 26.32; 28.10 **28:17** 14.31 **28:18** Dan 7.14; Mat 11.27 **28:19** ikûl nə ilwoɲ byêsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbú 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jínə má Zembî Sóóɲgá, nə Mwân, nə ɲkɛɲkɛ Shíshim dî: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12 **28:20** 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Kálad Zembî : Sa, á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495